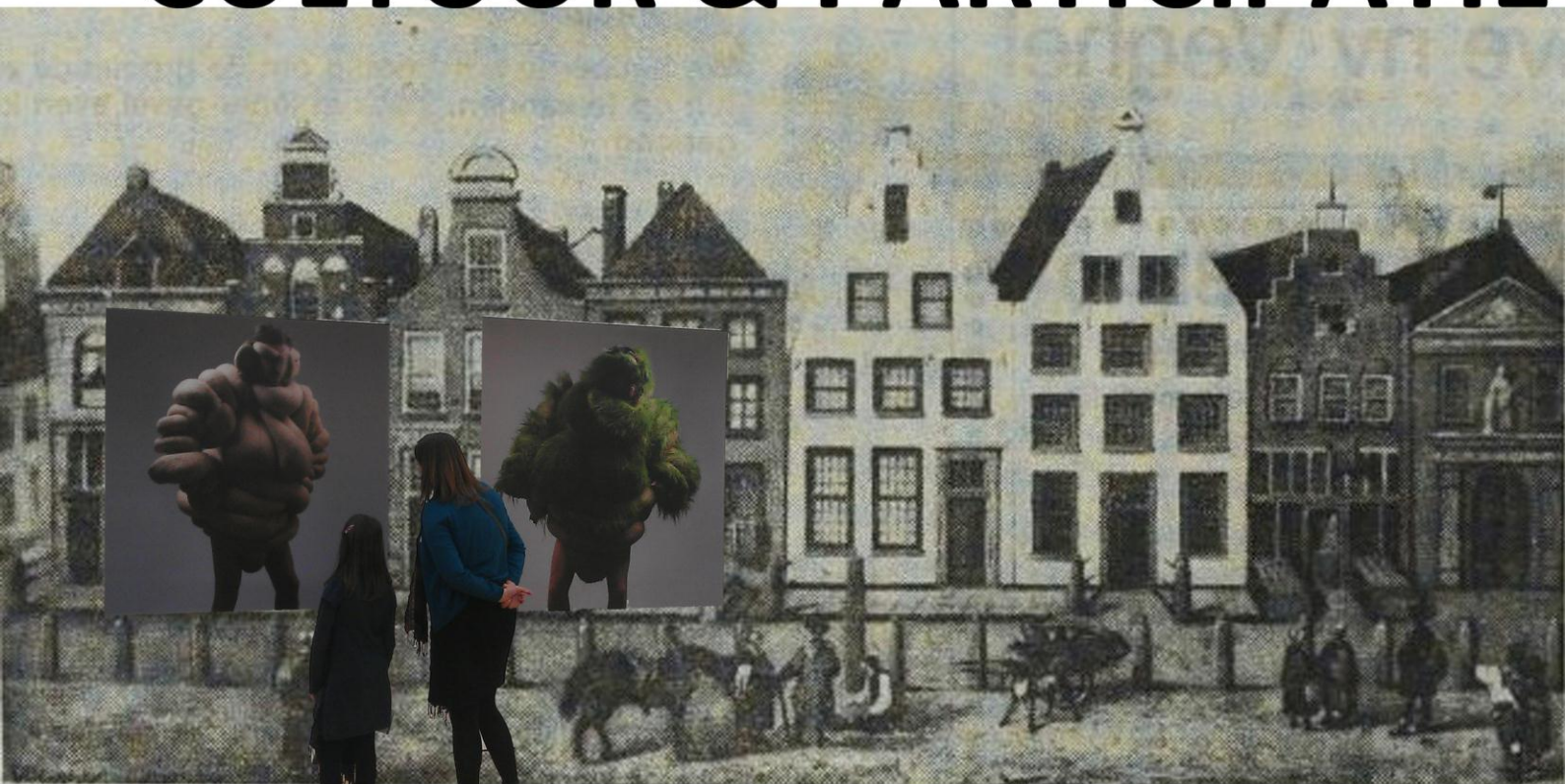

CULTUUR & PARTICIPATIE

Mede mogelijk gemaakt door Gemeente Zaltbommel

Cultuur & Participatie. Mede mogelijk gemaakt door Gemeente Zaltbommel

Colofon

Opdrachtgever Gemeente Zaltbommel
Projectbegeleider Drs. S.J.M. Duprée - van der Ham

Eva de Haas

Afstudeerbegeleider Gert-Jan van Dijk
Docentbeoordelaar Rudy van den Hoven
Culturele en Maatschappelijke vorming
Academie voor Sociale professies
Haagse Hogeschool
Zaltbommel, 2012

VOORWOORD

Ik startte het onderzoek met de gedachte 'Leuk, zo leer ik Zaltbommel kennen en kan ik mijn steentje bijdragen aan cultuur binnen de gemeente in een lastige tijd van bezuinigingen.' Al snel leek deze lastige tijd van bezuinigingen de overhand te nemen en werd het onderzoek iets ingewikkelder als ik had verwacht. Ik merkte dat het onderwerp cultuur geen eenvoudige is in deze tijd. En werd bij het benaderen van organisaties voor de interviews even met beide benen op de grond gezet. Iedereen staat voor het behoud van zijn cultuur, organisatie of vereniging en ik voelde de spanning die deze tijd met zich meebrengt. Ik vond het ook erg mooi om te zien hoeveel passie en betrokkenheid deze mensen hiermee toonden. Daarnaast merkte ik wat voor impact de politiek en de overheid kan hebben binnen het culturele veld. Dit had ik van te voren nooit beseft en heeft mij daarom ook veel geleerd. Allereerst wil ik daarom alle geïnterviewden bedanken voor hun medewerking en openhartigheid tijdens het interview. Ook al zag ik er vanwege het beladen onderwerp in het begin als een berg tegenop, ik heb er uiteindelijk heel veel inspiratie en motivatie uit kunnen halen.

Daarnaast wil ik Gert-Jan van Dijk bedanken als begeleider vanuit de opleiding. Ik heb ontzettend veel gehad aan zijn begeleiding en adviezen en als sparringpartner. Zelfs in het weekend stond hij klaar om te hulp te schieten als ik met de handen in mijn haar zat. Ook Sandra Duprée als begeleider vanuit de Gemeente Zaltbommel wil ik bedanken voor de ondersteuning tijdens het onderzoek en enorme interesse die zij in het onderzoek en in mij heeft getoond. En Monique Broodman voor de adviezen, de steun en de leuke kletspraatjes tussen het werken door. Daarnaast wil ik Corrie de Haas bedanken voor de hulp bij het uittikken van die enorme bult aan interview opnames, lees 200 pagina's aan transcriptie. En als laatste bedankt ik Thijs van den Eerenbeemt die ervoor zorgde dat ik ook rust nam tijdens mijn onderzoek. Die mij regelmatig op mijn vingers tikte als ik als perfectionist ook maar de neiging kreeg om naast mijn 40urige werkweek in de avond of in het weekend te gaan werken.

Ik hoop dat ik met mijn onderzoek en mijn interesse een steentje heb kunnen bijdragen aan het behoud van de cultuurparticipatie binnen de Gemeente Zaltbommel. Dan wens ik u nu veel plezier met het lezen van mijn onderzoek.

Zaltbommel, 2012

Eva de Haas

SAMENVATTING

Het onderzoek Cultuur & Participatie, mede mogelijk gemaakt door de Gemeente Zaltbommel is ontstaan naar aanleiding van de landelijke ontwikkelingen op het gebied van cultuur, de bezuinigingen en de ontwikkelingen rondom De Poortერი. Gemeente Zaltbommel wil graag het culturele aanbod behouden maar aan de andere kant zijn ze gedwongen om te bezuinigen en zal er minder geld beschikbaar zijn voor cultuur. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt daarom: ***Hoe kan Gemeente Zaltbommel in de toekomst haar culturele aanbod zodanig inrichten dat de huidige cultuurparticipatie van haar burgers in stand gehouden wordt en (waar mogelijk) bevordert?***

Om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- *Wat draagt cultuurparticipatie van burgers bij aan de leefbaarheid?*
- *Wat is het beleid van de Gemeente Zaltbommel op het gebied van cultuur en wat draagt het bij aan de cultuurparticipatie van haar burgers?*
- *Wat is het huidige culturele aanbod en wat zijn de behoeften van de verschillende stakeholders in het culturele veld in Zaltbommel op het gebied van cultuur?*
- *Welke ontwikkelingen naar aanleiding van de landelijke bezuinigingen op cultuur kunnen dienen als inspiratie voor de gemeente Zaltbommel?*

Kunst en cultuur heeft een belangrijke persoonlijke waarde in de vorm van een zinvolle vrijetijdsbesteding, plezier en ontspanning. Daarnaast brengt cultuur een belangrijk educatief aspect met zich mee. Wat ons bij het belang van cultuureducatie brengt. Cultuurdeelname kan daarnaast ook een positief effect hebben op de maatschappij. Deze persoonlijke ontwikkeling leidt tot actieve en maatschappelijk betrokken burgers met vertrouwen in de gemeenschap. Deze maatschappelijke betrokkenheid kan een bijdrage leveren aan maatschappelijke doelstellingen.

Naast positieve effecten in de persoonlijke ontwikkeling en de ervaring van een leefbare en veilige omgeving heeft cultuur ook positieve effecten op gezondheid, economie en toerisme. Van deze relatie is echter geen aantoonbaar bewijs. Maar dat het positieve en prettige gevoel dat iemand overhoudt aan cultuur invloed heeft op iemands gesteldheid kan niet ontkend worden. Ook valt niet te ontkennen dat een aantrekkelijke culturele sector een meerwaarde is voor de stad, een plus voor de aantrekkelijkheid voor de inwoners, toeristen, woningzoekenden, middenstand en het bedrijfsleven. Met de kanttekening dat die plus wel in de juiste context geplaatst moet worden.

De gemeente heeft een rijk en divers cultureel aanbod zowel op amateur- als op professioneel gebied. Veel van deze initiatieven komen uit de gemeenschap. Dat maakt Zaltbommel aantrekkelijk. De achterkant van de medaille is dat er veel aanbod onzichtbaar blijft waardoor maar een klein deel van de inwoners actief deelneemt. Dit komt omdat het aanbod vaak niet naar de mensen toe gaat. Het aanbod voor jongeren wordt bestempeld als een misser. De Poortერი heeft een belangrijke toegevoegde waarde voor de stad als theater met professionele voorstellingen op het gebied van podiumkunsten en een podium voor amateurverenigingen. En daarnaast als ontmoetingsplek voor inwoners en een samenwerkingspartner. Een aantal geïnterviewden benadrukt dat er meer gebruik gemaakt zou kunnen worden van de cultuurparticipatie en ontmoetingsfunctie van De Poortერი. Dan zou het een plek kunnen zijn waar kruisbevestiging, verbinding en samenwerking tot stand komt.

De hoofddoelstelling van de gemeente op het gebied van cultuur luidt: “Het behouden, stimuleren en uitdragen van een cultureel aantrekkelijke en rijke gemeente, waar zowel inwoners als bezoekers zichzelf kunnen ontplooiën en genieten van het aanbod op het gebied van kunst en cultuur, wat de bekendheid, de ontwikkeling, de sociale cohesie en leefbaarheid van de Zaltbommelse samenleving ten goede komt”(2009). In het cultuurbeleid staan drie uitgangspunten geformuleerd. *Cultuur &*

Promotie, het profileren van de gemeente Zaltbommel als een gemeente met een hoogwaardig en divers cultureel leven. *Cultuur & Leren en Ontwikkelen*, het kennis maken van inwoners met de diversiteit van het culturele aanbod. En *Cultuur & Ontmoeten en Verbinden*, het vergroten van de sociale cohesie en de leefbaarheid binnen de Zaltbommelse samenleving. Daarnaast staan er in het cultuurbeleid drie beleidsvoornemens namelijk; *zorgdragen voor een goede culturele infrastructuur, vergroten van de zichtbaarheid van cultureel Zaltbommel en samenwerken en samenwerking stimuleren*.

Uit de interviews komt naar voren dat de gemeente staat voor eigen initiatief van burgers en als overheid vooral ondersteunend werkt. Het wegnemen van de drempels voor culturele organisaties om iets te ondernemen op het gebied van cultuur. Concreet betekent dat het in stand houden van de voorwaarden in de vorm van een cultuurbeleid en het creëren en faciliteren van mogelijkheden zodat mensen aan cultuur kunnen deelnemen. Een specifieke taak wordt door zowel de gemeente als het culturele veld gezien in het stimuleren en faciliteren van samenwerking. De culturele organisaties zien daarnaast nog een rol weggelegd in het stimuleren en waarderen van initiatieven, het leggen van verbindingen met diverse partijen en de expertise uit het culturele veld.

Vanuit de culturele organisaties is er vooral behoefte aan kansen om te blijven bestaan en een accommodatie waar ontmoeting en cultuurparticipatie plaats kan vinden. Vanuit de dorpskernen zien ze graag in elk dorp een plek waar het sociale en culturele leven plaats kan vinden. Daarnaast wordt er ook gesproken over de behoefte aan versterking, afstemming en samenwerking binnen het culturele aanbod.

De bottom-up benadering, waarbij de hulp ingeschakeld wordt van de inwoners en professionals uit de samenleving kan waardevolle samenwerking opleveren. In de Gemeente Zeist is door deze benadering een kennisnetwerk ontstaan. Een Cultuur platform kan een geschikte invulling zijn van zo'n kennisnetwerk uit de samenleving. Daarnaast spreekt men over verschillende fondsen waarmee cultuur ingezet wordt om maatschappelijke doelen te bereiken of ter stimulering van cultuurparticipatie. Ook blijft de interesse in een vorm van samenwerking en verbinding. Het kulturhus, de broedplaatsen en het fenomeen wonen buiten kantoortijden zijn voorbeelden van samenwerking en/of samenwonen. Daarnaast blijken kunst en cultuur een belangrijke rol te spelen in het imago en de profilering van de gemeente.

In de volgende adviezen zie ik een mogelijkheid voor de Gemeente Zaltbommel om de cultuurparticipatie binnen de gemeenschap in stand te houden en wellicht te bevorderen:

- Het faciliteren van *structurele contact momenten* in de vorm van een 2jaarlijkse vergadering met alle culturele organisaties uit de gemeente Zaltbommel. Tijdens deze vergadering gaat het om informatie-uitwisseling, ontmoeting en samenwerking tussen de culturele organisaties maar ook tussen de Gemeente Zaltbommel en de culturele organisaties.
- Het benutten van de kennis en expertise uit het culturele veld in de vorm van een *cultureel platform* als adviesorgaan richting de Gemeente Zaltbommel en het culturele veld. Het platform kan ingezet worden als een brug tussen de Gemeente Zaltbommel en het culturele veld.
- Culturele organisaties inzetten om maatschappelijke doelen te bereiken door middel van een *stimuleringsfonds*.
- Het faciliteren van een *plek waar ontmoeting en cultuurparticipatie* plaats kan vinden in de vorm een cultuur centrum en het benutten van leegstand.

Met het onderzoeksmateriaal en de adviezen hoop ik een stimulans te geven aan het onderwerp cultuur binnen de gemeente Zaltbommel. De adviezen liggen dicht bij bestaande initiatieven en kansen waardoor deze hopelijk in een tijd van bezuinigingen kunnen leiden tot ontwikkeling binnen de cultuursector.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	9
1 ONDERZOEKSOPZET	10
1.1 OPDRACHTGEVER	10
1.2 PROBLEEMSCHETS	10
1.3 VRAAGSTELLING EN AFBAKENING	11
1.4 DOELSTELLING	12
1.5 ONDERZOEKSMETHODEN	12
1.6 BEGRIPPEN KADER	15
2 CULTUUR & LEEFBAARHEID	16
<i>Cultuur</i>	16
<i>Cultuurparticipatie</i>	17
<i>Leefbaarheid</i>	17
<i>Persoonlijke waarde van cultuur</i>	17
<i>maatschappelijke waarde van cultuur</i>	18
<i>Economische waarde</i>	20
<i>Toeristische waarde</i>	21
<i>Conclusie</i>	21
3 CULTUUR & GEMEENTE ZALTBOMMEL	23
<i>Belang van cultuur voor de gemeente</i>	24
<i>Cultureel aanbod</i>	25
<i>De Poortერი</i>	25
<i>Cultuurbeleid</i>	25
<i>Kerntaken</i>	27
<i>Conclusie</i>	28
4 CULTUUR & BEHOEFTE	29
<i>Culturele organisaties</i>	30
<i>Cultureel aanbod</i>	32
<i>De Poortერი</i>	32
<i>Behoeftე vanuit organisaties</i>	33
<i>De rol van de gemeente op het gebied van cultuur</i>	35
<i>Conclusie</i>	38
5 CULTUUR & INSPIRATIE	40
<i>Cultuur binnen de Gemeente Sint-Michielsgestel</i>	41
<i>Stimuleringsfondsen</i>	41
<i>Kulturhus Gemeente Sint-Michielsgestel</i>	42
<i>Kulturhus Zaltbommel</i>	43
<i>Kulturhus buiten kantoortijden</i>	43
<i>Gemeente Zeist en het Bezuinigingsdialoog</i>	43
<i>Cultuur platform</i>	44
<i>Toerisme en cultuur</i>	44
<i>Conclusie</i>	45

6	MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR DE GEMEENTE ZALTBOMMEL	47
	WAAR JE MENSEN VERBINDT NEEMT DE PARTICIPATIE TOE	48
	<i>Structurele contact momenten</i>	48
	KENNIS EN EXPERTISE UIT HET CULTURELE VELD VERBINDEN AAN MAATSCHAPPELIJKE DOELEN	51
	<i>Cultuur platform</i>	51
	<i>Stimuleringsfonds</i>	53
	RUIMTE VOOR ONTMOETING EN CULTUURPARTICIPATIE	54
	<i>Een plek voor cultuurparticipatie</i>	55
7	DISCUSSIE	58
8	LITERATUURLIJST	60

INLEIDING

Voor u ligt het resultaat van het onderzoek dat ik heb uitgevoerd in het kader van mijn afstuderen binnen de HBO opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming aan de Haagse Hogeschool. Zoals de titel van dit rapport al doet vermoeden gaat het onderzoek over cultuurparticipatie binnen de Gemeente Zaltbommel. Daarnaast vormt een advies over de inrichting van het culturele aanbod binnen de gemeente een onderdeel van het onderzoeksrapport. Dit advies is geschreven met als doel het behoud en mogelijke uitbreiding van de culturele participatie van haar burgers. Het advies kan beschouwd worden als een onafhankelijke advies richting de Gemeente Zaltbommel geschreven door een vierdejaars Culturele en Maatschappelijke Vorming student.

In *hoofdstuk 1 Onderzoekopzet* zal ingegaan worden op de aanleiding van het onderzoek en bijbehorende vraagstelling en onderzoeksmethoden.

De Hoofdstukken 2, 3, 4 en 5 zullen antwoord geven op de deelvragen. Elk hoofdstuk bevat de onderzoeksresultaten van desbetreffende deelvraag. Ieder hoofdstuk begint met een inleiding met een toelichting over de uitvoering van desbetreffende deelvraag en een korte leeswijzer. Gevolgd door de onderzoeksresultaten met aansluitend een conclusie.

Hoofdstuk 2 Cultuur & Leefbaarheid staat in het teken van literatuuronderzoek over cultuurparticipatie en leefbaarheid.

Hoofdstuk 3 Cultuur & Gemeente Zaltbommel zal dieper in gaan op Gemeente Zaltbommel en haar cultuurbeleid.

*Hoofdstuk 4 Cultuur & Behoeft*e staat in het teken van behoefteonderzoek waarin het culturele veld aan het woord komt.

Hoofdstuk 5 Cultuur & Inspiratie is een deelvraag waarbij vergelijkend onderzoek zal worden uitgevoerd. Hierin is aandacht voor ontwikkelingen op het gebied van cultuur buiten de gemeente Zaltbommel.

Hoofdstuk 6 Mede mogelijk gemaakt door de Gemeente Zaltbommel vormt het advies richting de Gemeente Zaltbommel. Dit advies zal een antwoord vormen op de hoofdvraag.

Hoofdstuk 7 Discussie zal een kritische blik werpen op het onderzoek als geheel en de uitvoering

In *hoofdstuk 8 Literatuurlijst* staan alle bronnen vermeld die tijdens het onderzoek zijn gebruikt.

De *Bijlagen* zijn in een apart document gebundeld als naslagwerk en bewijsmateriaal voor de opleiding.

1 ONDERZOEKSOPZET

In het eerste hoofdstuk wordt zal een korte toelichting worden gegeven van de *opdrachtgever*. Ook wordt er ingezoomd op de opdracht om een beeld te schetsen van de *probleemschets*, de aanleiding en de maatschappelijke relevantie van het onderzoek. Vanuit de probleemschets ben ik gekomen tot een *vraagstelling en afbakening* van het onderzoek waarbij hoofd- en deelvragen zijn geformuleerd. Vervolgens is het gewenste eindresultaat vastgesteld in de vorm van een *doelstelling*. De verschillende begrippen in de vraagstelling vragen om een *Begrippenkader* waarin een aantal begrippen die van belang zijn voor het onderzoek nader zullen worden toegelicht.

1.1 OPDRACHTGEVER

De opdracht wordt uitgevoerd vanuit Gemeente Zaltbommel. Gemeente Zaltbommel telde op 1 januari 2011 26.643 inwoners verdeeld over 12 kernen. Met in de kern Zaltbommel 11.812 inwoners. (Zaltbommel.nl, 2011). De taak van de gemeente Zaltbommel is het in stand houden van de leefbaarheid van haar inwoners. Het karakter van de historische vestingstad aan de Waal bepaalt voor een groot gedeelte de positionering van de Zaltbommel binnen de regio.

1.2 PROBLEEMSCHETS

De plaats van cultuur in de samenleving is aan verandering onderhevig. Het is van belang hier rekening mee te houden bij de ontwikkeling van het cultuurbeleid en het culturele aanbod. (Gemeente Zaltbommel, 2009) “Kunst en cultuur bestaat niet alleen voor zichzelf. Ze heeft een maatschappelijke functie. Dat brengt met zich mee dat de overheid zich ermee bemoeit” (Van Erven, De Dreu. & De Boer (Red.), 2009).

De vraag van Gemeente Zaltbommel naar een onderzoek gericht op de cultuurparticipatie binnen de gemeente is voortgekomen uit de landelijke ontwikkelingen op het gebied van cultuur, de bezuinigingen en de ontwikkelingen rondom de Poortერიj.

Rijk, provincie en gemeenten trekken in de toekomst minder geld uit voor cultuur. Dit heeft gevolgen voor de hele cultuursector. (Cultuurnetwerk, z.d.) Het kabinet wil een culturele sector die minder afhankelijk is van de overheid, op dit moment treedt de overheid te veel op als financier. Concreet betekent dit een bezuiniging van €200 miljoen, waarvan ongeveer € 125 miljoen op de culturele basisinfrastructuur. De basisinfrastructuur zijn de culturele instellingen en fondsen die een directe subsidie van het rijk ontvangen. (Rijksoverheid, 2011a) Dat betekent dat er ook minder geld naar de gemeente gaat voor cultuur. De gemeenten zijn de belangrijkste actoren van cultureel Nederland. Uit de cijfers blijkt dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor 60% van de overheidssubsidies in de cultuursector (Jongenelen, 2009).

Gemeente Zaltbommel wil graag het culturele aanbod behouden maar wordt aan de andere kant zijn ze gedwongen om te bezuinigen, er zal dus minder geld beschikbaar zijn voor cultuur. Wat ook gevolgen heeft voor het theater de Poortერიj als belangrijke speler in het culturele veld. Met de voorgenomen bezuiniging is het theater met zijn lokale ontmoetingsfunctie in zijn huidige organisatievorm niet haalbaar. Momenteel stelt de gemeente Zaltbommel het pand waar de Poortერიj in gevestigd is beschikbaar aan het theater via een vestzak constructie¹. De gemeente wil van deze kostenpost af en ziet het gebouwbeheer niet als haar taak. Daarom wordt er op dit moment gezocht naar een vorm waarin de culturele voorzieningen kunnen voortbestaan. Bij de start van het

¹ Het pand waarin de Poortერიj gevestigd is, is eigendom van de Gemeente Zaltbommel. De Poortერიj betaalt huur voor het pand aan de Gemeente Zaltbommel, in de vorm van subsidie komt dit weer terug bij de Poortერიj.

onderzoek bestonden er drie opties over de toekomst van de Poorterij. Theater de Poorterij vestigt zich op een nieuwe locatie de Buitenstad². Een multifunctioneel gebouw met een commerciële exploitant. Deze optie is in overleg tijdelijk van de baan geschoven vanwege het ontbreken van een exploitant. De tweede optie is het behouden van theater de Poorterij op de huidige locatie in een andere organisatieopzet. De organisatie van de Poorterij is momenteel volop bezig om deze optie te onderzoeken. De derde optie is sluiting van het theater wanneer beide andere opties niet mogelijk blijken.

1.3 VRAAGSTELLING EN AFBAKENING

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Hoe kan Gemeente Zaltbommel in de toekomst haar culturele aanbod zodanig inrichten dat de huidige cultuurparticipatie van haar burgers in stand gehouden wordt en (waar mogelijk) bevordert?

Wanneer gesproken wordt over Gemeente Zaltbommel dan gaat het over alle 12 de kernen die tot de Gemeente Zaltbommel behoren. (Zaltbommel.nl, z.d.) Met burgers en inwoners van de Gemeente Zaltbommel worden de 26.643 inwoners uit alle dorpskernen bedoeld.

Er wordt gesproken over de toekomst, in die zin dat de bezuinigingen zijn doorgevoerd en het culturele veld met minder geld zal moeten voortbestaan. De bezuiniging is vanaf 2011 gedeeltelijk doorgevoerd en zal in 2013 volledig zijn ingevoerd.

Met het culturele aanbod worden alle organisaties, instellingen, verenigingen en initiatieven op het gebied van cultuur binnen de Gemeente Zaltbommel bedoeld.

Inrichten betekent in dit verband wat de gemeente Zaltbommel als overheid in kan zetten middels beleid op het gebied van cultuur om de cultuurparticipatie te behouden.

Cultuurparticipatie gaat over het deelnemen aan diverse vormen van cultuur. De begrippen cultuur en cultuurparticipatie zullen verder worden toegelicht in de paragraaf *Begrippenkader*.

In stand houden betekent in dit onderzoek het voorkomen van achteruitgang van het culturele aanbod. Er zal gestreefd worden naar vooruitgang in de zin van het bevorderen van de cultuurparticipatie.

² Het idee achter de Buitenstad is het stimuleren van combinatiebezoek op het gebied van vrije tijd. Aan de ene kant commerciële activiteiten en aan de andere kant een stichting die verantwoordelijk is voor de inhoudelijke programmering.

DEELVRAGEN

Om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag zijn een aantal deelvragen noodzakelijk. Hiervoor zijn de volgende deelvragen geformuleerd.

Deelvraag 1 / *Wat draagt cultuurparticipatie van burgers bij aan de leefbaarheid?*

De eerste deelvraag staat in het teken van literatuuronderzoek. Om een advies te kunnen geven over cultuur binnen de gemeente is het belangrijk om te weten wat cultuur bijdraagt aan de leefbaarheid. Hierover zal ik op zoek gaan naar literatuur en onderzoeken over bijvoorbeeld het belang van cultuurparticipatie voor burgers, de invloed op de leefbaarheid, het belang van cultuur voor de gemeente en de economische waarde van cultuur.

Deelvraag 2 / *Wat is het beleid van de Gemeente Zaltbommel op het gebied van cultuur en wat draagt het bij aan de cultuurparticipatie van haar burgers?*

Omdat het onderzoek gericht is op de Gemeente Zaltbommel is het belangrijk om te weten welk cultuurbeleid zij voeren en wat dit beleid bijdraagt aan de cultuurparticipatie van haar inwoners.

Deelvraag 3 / *Wat is het huidige culturele aanbod en wat zijn de behoeften van de verschillende stake holders in het culturele veld in de gemeente Zaltbommel op het gebied van cultuur?*

Bij een onderzoek naar het culturele aanbod zijn de inwoners van de gemeente Zaltbommel en het culturele veld de belangrijkste informatiebron om te kunnen besluiten hoe het culturele aanbod in de gemeente ingericht zou kunnen worden.

Met stake holders wordt gedacht aan bewoners van de gemeente Zaltbommel, gebruikers van de Poorterij en mogelijk andere culturele voorzieningen en initiatieven die minder bekend zijn onder de inwoners.

Deelvraag 4 / *Welke ontwikkelingen naar aanleiding van de landelijke bezuinigingen op cultuur kunnen dienen als inspiratie voor de gemeente Zaltbommel?*

Alle gemeenten hebben op dit moment te maken met bezuinigingen op cultuur. De focus ligt op gemeenten en culturele voorzieningen van vergelijkbare grootte die kunnen dienen als voorbeeld. Mogelijk kan er geleerd worden van andere gemeenten die in een zelfde soort situatie verkeren. Ik zal me verdiepen in het cultuurbeleid van de gemeente en mogelijk met een aantal in gesprek gaan om meer kennis te vergaren over hun ideeën en aanpak. Door mij hier eerst in te verdiepen benut ik de expertise en informatie die al beschikbaar is. Op deze manier kan er juist gebruik gemaakt worden van de beschikbare informatie om een stap verder te komen.

1.4 DOELSTELLING

Inzicht in de bijdrage van het huidige culturele aanbod aan de leefbaarheid en de behoeften van de diverse stake holders op het gebied van cultuur. Met als resultaat een advies over de rol die de Gemeente Zaltbommel als overheid kan spelen in de inrichting van het culturele aanbod en het behoud en mogelijke uitbreiding van de cultuurparticipatie binnen de gemeente.

1.5 ONDERZOEKSMETHODEN

Tijdens het onderzoek zal gebruik gemaakt worden van verschillende methodes om een antwoord te kunnen geven op de hoofd- en deelvragen. Door middel van deskresearch zullen bestaande gegevens

verzameld en geraadpleegd worden. Daarnaast zal er gebruik gemaakt worden van literatuur, rapporten en onderzoeken met betrekking tot het onderwerp cultuurparticipatie. Er zal ook gebruik gemaakt worden van fieldresearch, waarbij onderzoek gedaan wordt in het culturele veld binnen de gemeente Zaltbommel. Het onderzoek zal vooral kwalitatief van aard zijn, aangezien de zwaarte van het onderzoek gericht is op de verhalen en behoefte die uit de interviews naar voren komen. (Fischer & Julsing, 2007). De onderzoeksmethoden zijn gerangschikt per dataverzameltechniek om het overzicht te bewaren.

LITERATUURSTUDIE

Ik zal gebruik maken van diverse documenten om informatie te verzamelen over het onderwerp cultuurparticipatie, de invloed van cultuur op de gemeenschap en de waarde van cultuur.

Cultuurbeleid Gemeente Zaltbommel / Ik zal mij verdiepen in het cultuur beleid van de gemeente Zaltbommel om meer te weten te komen over de visie en doelstellingen van de Gemeente op het gebied van cultuur. Wat valt op en waar liggen de kansen en bedreigingen.

Landelijk cultuurbeleid / Het landelijk cultuurbeleid zal worden geraadpleegd om het onderwerp in bredere context te plaatsen en meer te weten te komen over de aandachtsgebieden en landelijke ontwikkelingen op het gebied van cultuur. Mogelijk is hier een koppeling met het lokale cultuurbeleid te maken.

Beleid van De Poortertij / Aangezien De Poortertij in eerste instantie het uitgangspunt van het onderzoek vormt lijkt het mij relevant om me te verdiepen in het beleid. Ik zal vooral op zoek gaan naar hun bijdrage aan de culturele participatie van haar bezoekers.

Dossier Bossche Poort / De Bossche Poort is een soortgelijke ontwikkeling geweest als de Buitenstad. Het is zonde om de eerder verzamelde informatie buiten beschouwing te laten. Daarom wil ik deze gegevens naast de interviews en onderzoeksgegevens leggen om te kijken of er bruikbare adviezen, inspiratie of mogelijkheden in staan.

INHOUDSANALYSE

Cijfers cultuurparticipatie en lemon meting / Ik zal op zoek gaan naar cijfers over cultuurparticipatie binnen de Gemeente Zaltbommel. In Zaltbommel is er in 2008 en 2010 een lemon-meting uitgevoerd waarin gegevens staan over leefbaarheid en veiligheid. Deze cijfers kunnen mogelijk interessant zijn voor het onderzoek. Door middel van inhoudsanalyse zal worden gekeken of de invloed van cultuur terug te vinden is in deze metingen.

OPEN INTERVIEW

In het kader van het onderzoek zullen er verschillende interviews plaatsvinden. Er is gekozen voor open interviews vanwege het praktijkgerichte kader van het onderzoek en de mogelijke gevoeligheid van de onderzoeksthematiek in deze tijd van bezuinigingen. Daarnaast zal de context van de antwoorden vaak van belang zijn voor het verdere onderzoek. Met de open interviews hoop ik een uitgebreid antwoord te krijgen op mijn vragen en specifiek te kunnen doorvragen naar de informatie die ik nodig heb.

Het streven is 20 interviews met verschillende stake holders, hieronder zullen er een aantal worden genoemd die interessant zijn voor het onderzoek. Verdere voorbereiding en aanvulling is mogelijk tijdens het onderzoek.

Wethouder en beleidsmedewerker cultuur / Een interview met de wethouder en beleidsmedewerker cultuur lijken mij een interessante aanvulling op het cultuurbeleid. Tijdens dit interview wil ik te weten komen hoe de medewerkers vanuit de gemeente, vanuit hun positie denken over de invloed van cultuur binnen de gemeente, de bijdrage van cultuur aan de leefbaarheid en de participatie van haar inwoners. Mogelijk komen hier ook nieuwe literatuurbronnen uit naar voren.

Culturele veld / Aangezien de focus van het onderzoek ligt op het behouden van de culturele participatie van haar inwoners is het onderzoek gericht op het culturele veld dat op dit moment actief is binnen de Gemeente Zaltbommel. Culturele organisaties, instellingen en verenigingen vormen de belangrijkste informatiebron. De gebruikers van de Poorterij vormen in eerste instantie het uitgangspunten met mogelijke uitbreiding van andere culturele organisaties en instellingen uit het culturele veld. In gesprek met het culturele veld zal gezocht worden naar de overeenkomsten, behoeften, kansen en mogelijkheden.

*Initiatiefgroep Cultuur in de Waard*³ / Met de Initiatiefgroep Cultuur in de Waard zou ik graag in gesprek gaan. Door hun ervaring op het gebied van cultuur in de Bommelerwaard kunnen ze meer vertellen over de behoefte en de gebeurtenissen in de regio.

Leen van Leersum, voorzitter van De Poorterij / Tijdens het vooronderzoek las ik een uitspraak van Leen van Leersum over de economische waarde van cultuur voor de gemeente. Ik ben benieuwd naar zijn mening over wat cultuur bijdraagt aan cultuurparticipatie van inwoners en wat hij vanuit zijn rol als voorzitter denkt dat de Poorterij bijdraagt in de gemeente Zaltbommel. Ik kan me voorstellen dat hij ook tips heeft met betrekking tot literatuur over dit onderwerp.

Vergelijkbare gemeenten / Daarnaast is mijn voornemen om een aantal gemeenten van vergelijkbare grootte waar op het gebied van cultuur een grote verandering heeft plaatsgevonden te interviewen. Hun ervaring bij ontwikkelingen op het gebied van cultuur kunnen mogelijk dienen als inspiratiebron.

Waalbommel bv / Een interview met Waalbommel als mede ontwikkelaar van de Buitenstad zoals genoemd in de paragraaf *Probleemschets* kan mogelijk informatie opleveren over de ontwikkelingen rondom cultuur vanuit een ander perspectief.

*Cultuurpact*⁴ / Door hun ervaring in de regio op het gebied van culturele samenwerkingsverbanden zouden hun visie en ideeën over gemeentelijk en regionaal samenwerken binnen de culturele sector waardevol kunnen zijn.

GESTRUCTUREERD INTERVIEW

Inwoners, sleutelfiguren / Ik kan mij voorstellen dat ik door middel van interviews met inwoners en sleutelfiguren meer te weten kan komen over de culturele behoeften en interesses onder inwoners en in hoeverre zij participeren.

Participanten, sleutelfiguren / Als het een toegevoegde waarde heeft voor het onderzoek zal ik in gesprek gaan met gebruikers van verschillende culturele instelling in de gemeente Zaltbommel. Mogelijk krijg ik op deze manier een beeld van wat er op dit moment op cultuur gebied gebeurt binnen de gemeente Zaltbommel in hoeverre hier gebruik van gemaakt wordt.

ENQUÊTE INWONERS

³ Zet zich in voor het behoud, de ondersteuning en de ontwikkeling van Cultuur in de Bommelerwaard.

⁴ Door kennis, creativiteit en middelen te bundelen in regionaal verband komen veel meer publieksgerichte projecten en verbindingen tot stand dan gemeenten en culturele instellingen afzonderlijk voor elkaar zouden krijgen.

Inwoners / Gemeente Zaltbommel ziet een enquête als mogelijkheid om naast de interviews meer inwoners uit de verschillende dorpskernen om hun mening en behoefte op het gebied van cultuur te vragen. Deze is opgenomen als optie in de onderzoeksopzet en zal alleen worden uitgevoerd bij voldoende tijd.

CULTURELE KAART

Ik zal mij verdiepen in de gemeentegids, kranten en gemeente archief om een uitgebreide culturele kaart te maken waarop zoveel mogelijk culturele instellingen uit de Gemeente Zaltbommel vermeld staan.

1.6 BEGRIPPEN KADER

CULTUUR

Er bestaan vele definities van het begrip cultuur. Dit onderzoek richt zich op “de kunsten als uitingsvorm van de cultuur van de mens” (Van Erven & De Dreu, 2009) Een verdere uitwerking van het begrip cultuur zal gegeven worden in *Hoofdstuk 2 Cultuur & Leefbaarheid*.

PARTICIPATIE

Vrij vertaalt betekent participatie deelname. Met participatie wordt het deelnemen van individuen en groepen aan het maatschappelijke leven bedoeld. In het kader van dit onderzoek gaat het over cultuurparticipatie als specialisatie van het algemene begrip participatie.

CULTUURPARTICIPATIE

Letterlijk vertaald betekent cultuurparticipatie deelnemen aan cultuur. In het kader van dit onderzoek wordt cultuurparticipatie omschreven als het deelnemen aan kunst als uitingsvorm van cultuur. Bijvoorbeeld het deelnemen aan allerlei cultuuruitingen binnen het verenigingsleven, de harmonie, het bezoeken van theater, cultuureducatie op scholen, inwoners die met kunst in contact komen of zelf kunst maken. In *Hoofdstuk 2 Cultuur & Leefbaarheid* zal het begrip cultuurparticipatie verder worden uitgewerkt.

LEEFBAARHEID

Leefbaarheid is een containerbegrip waardoor er geen eenduidige definitie gegeven kan worden van dit begrip. Uit de verschillende definities kan opgemaakt worden dat leefbaarheid gaat over de mate waarin het leefmilieu geschikt is om er te wonen. In hoeverre de omgeving is afgestemd op de menselijke behoefte, verlangens en eisen. Het begrip leefbaarheid zal verder worden uitgewerkt in *Hoofdstuk 2 Cultuur & Leefbaarheid*.

CULTURELE ORGANISATIES

Wanneer in het onderzoeksrapport wordt gesproken over culturele organisaties gaat het over iedereen die in de Gemeente Zaltbommel actief is op het gebied van cultuur.

2 CULTUUR & LEEFBAARHEID

Dit hoofdstuk staat in het teken van literatuuronderzoek. Om een antwoord te kunnen geven op de deelvraag *Welke invloed heeft cultuur op de leefbaarheid?* zijn diverse literatuurbronnen geraadpleegd waarin wordt gesproken over het belang van cultuurparticipatie, de invloed van cultuur op een gemeenschap, de invloed van cultuur op de leefbaarheid. Daarnaast heb ik mij verdiept in de waarde van cultuur en het economisch belang. Ook het landelijk cultuurbeleid diende als belangrijke achtergrondinformatie voor het beantwoorden van deze deelvraag. Enkele bronnen die een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek zijn *De aantrekkelijke stad* van Gerard Marlet, het rapport *Cultuur in beeld* uitgevoerd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en *De waarde van cultuur in cijfers* van Gerard Marlet & Joost Poort. Voor een uitgebreid overzicht van de gebruikte bronnen zie de *Literatuurlijst*.

Cultuur, *Cultuurparticipatie* en *Leefbaarheid* vormen de eerste drie paragrafen. In het *Begrippenkader* heeft u de eerste toelichting op deze begrippen kunnen lezen in dit hoofdstuk zal dieper worden ingegaan op de begrippen om de onderzoeksvraag in de juiste context te kunnen plaatsen. Ook wordt op deze manier de brede vraag afgebakend, wat meer richting geeft aan het onderzoek.

Daarna volgt de paragraaf *Persoonlijke waarde van cultuur*. Hierin zal beschreven worden wat voor invloed cultuur heeft op een individu. En welke effecten het deelnemen aan cultuur met zich meebrengt.

In dit hoofdstuk *Cultuur & Leefbaarheid* zal ook dieper ingegaan worden op de waardering van cultuur. Dit is nodig om te kunnen bekijken wat cultuur bijdraagt aan de maatschappij als geheel. Waar de paragraaf *Maatschappelijke waarde van cultuur* uit voortgekomen is de invloed van cultuur op de samenleving zal worden beschreven.

En vervolgens de paragraaf de *Economische waarde* waarin is gekeken naar wat cultuur bijdraagt aan de economie. Dit onderwerp werd in vele nota's benoemd en heeft daarom ook een plaats gekregen binnen het onderzoek om het onderwerp in breder perspectief te kunnen plaatsen. Zeker nu de cultuursector onder druk staat vanwege de bezuinigingen wordt het duiden van de waarde van cultuur in euro's steeds belangrijker. In deze paragraaf zal dieper ingegaan worden op de overheidsbijdrage aan cultuur. Verdere uitwerking van de economische waarde valt helaas buiten het onderzoek maar zal in de toekomst zeker meer aandacht krijgen.

In de literatuur is veel geschreven over het belang van cultuur voor toerisme. In de paragraaf *Toeristische waarde* is deze waarde daarom verder toegelicht.

Ten slotte zal in de conclusie de verhouding tussen cultuur en leefbaarheid in het kader van dit onderzoek worden weergegeven en zullen er enkele conclusies worden getrokken uit voorgaande paragrafen.

CULTUUR

Zoals geschreven in het *Begrippenkader* richt dit onderzoek zich op de smalle definitie van cultuur. Traditioneel worden hier de kunsten mee bedoeld. "De kunsten als uitingsvorm van de cultuur van de mens" (Van Erven & De Dreu, 2009). Ook wel kunst en cultuur genoemd.

Om het begrip cultuur in de juiste context te kunnen plaatsen is het van belang om ook de brede definitie van cultuur te kennen. De brede definitie van cultuur wordt omschreven als "Een complex geheel van kennis, overtuigingen, kunst, wetgeving, normen en waarden en overige gedragingen, kunde en gewoonten, dat eigen is voor leden van een bepaalde gemeenschap" (Van Erven & De Dreu,

2009, p. 49-52). “Cultuur geeft onze wereld en onze persoonlijke ontwikkeling vorm. Onze taal en cultuur laten zien waar we vandaan komen en wie we zijn” (Rijksoverheid OCW, 2011, p. 2). Deze brede opvatting van cultuur is een vanzelfsprekend onderdeel van ieders leven. Dat maakt deze opvatting van cultuur een breed begrip. De smalle definitie van cultuur richt zich op het onderdeel kunst uit deze brede definitie.

CULTUURPARTICIPATIE

Met participatie wordt het deelnemen van individuen en groepen aan het maatschappelijke leven bedoeld. In de vorm van cultuurparticipatie gaat het om deelname aan een vorm van kunst. Hierin zijn 2 vormen van participatie te onderscheiden, namelijk actieve en receptieve deelname. Met actieve cultuurparticipatie wordt bedoeld dat mensen zelf actief met kunst en cultuur aan de slag gaan, zoals het maken van muziek of een schilderij. Met receptieve cultuurparticipatie wordt het passief deelnemen aan culturele activiteiten bedoeld, het kijken of luisteren naar kunst. (Berkers, Henrichs & Spierts (Red.), 2000; Rijksoverheid z.d.) Wanneer iemand passief bezig is met kunst en cultuur wordt men vaak uitgedaagd om actief bezig te gaan. (Berkers, Henrichs & Spierts (Red.), 1998)

In de praktijk ben ik het begrip cultuurparticipatie zelden tegengekomen. Kunst en cultuur educatie en amateurkunst zijn veelvoorkomende vormen van cultuurparticipatie die we in het dagelijks leven met regelmaat tegenkomen. Kunst en cultuur educatie gaat over het ondersteunen bij het actief, receptief en reflectief bezig zijn met kunst en cultuur (Berkers, Henrichs & Spierts (Red.), 1998). Bij amateurkunstbeoefening gaat het om iedereen die niet op beroepsmatig niveau actief is binnen een bepaalde kunstdiscipline. Ongeveer 8 Miljoen mensen in Nederland doen aan actieve amateurkunstbeoefening. Eén op de drie Nederlanders is wekelijks actief. (Deekman, Heimans, & Rooij, 2010) Kunst en cultuur educatie en amateurkunst kunnen dienen als brug tussen de professionele kunst en de samenleving (Vos, 1999).

LEEFBAARHEID

Wanneer er wordt gesproken over leefbaarheid gaat het meestal over een leefbare woonomgeving. Of een woonomgeving als leefbaar wordt ervaren hangt af van persoon, plaats en tijd. (Movisie.nl, z.d.). Leefbaarheid wordt dus bepaald door de relatie van een persoon, een gemeenschap of een organisatie met de omgeving. “Leefbaarheid is de waardering, of het gebrek aan waardering van het individu voor zijn of haar leefomgeving” (Van de Valk en Musterd, 1998).

Leefbaarheid kan gebaseerd worden op ruimtelijke, sociale en economische aspecten. Bij het ruimtelijke aspect gaat het om de tastbare voorzieningen in een bepaalde woonomgeving. Culturele voorzieningen zoals een bibliotheek, theater en muziekverenigingen kunnen hierin een belangrijke rol spelen. De aanwezigheid van een theater kan voor een theaterliefhebber van groot belang zijn voor zijn persoonlijke beleving van de leefbaarheid binnen zijn woonomgeving.

Daarnaast draagt kunst en cultuur ook bij aan het sociale aspect van leefbaarheid. Het sociale aspect gaat over het welzijn, de zorg, de veiligheid en sociale cohesie binnen een wijk of buurt. De mogelijkheden voor ontmoeting in de woonomgeving is van belang voor de sociale cohesie binnen wijk en buurt. Daarnaast draagt het contact met de buurt bij aan het gevoel van een leefbare woonomgeving. Bijvoorbeeld een buurvrouw die even boodschappen doet als je ziek bent,

En als laatste is het economische aspect van belang voor het welzijn van de inwoners. Cultuur kan ook een bijdrage leveren aan dit economische aspect. Mensen die werken in de cultuursector verdienen er hun brood mee. Of bijvoorbeeld toeristen die een bezoek brengen aan een stad vanwege een festival om vervolgens hier geld te spenderen.

PERSOONLIJKE WAARDE VAN CULTUUR

In eerste instantie heeft cultuur een persoonlijke waarde. Het actief deelnemen aan kunst en cultuur brengt mensen plezier en ontspanning. Ook wordt het gezien als een zinvolle vrijetijdsbesteding. Wanneer mensen samen komen voor de toneelclub, blaasorkest of leesclub vindt ontmoeting plaats. Zien, gezien worden en elkaar ontmoeten. Ze zijn bezig met hun passie en maken daar zichzelf en anderen blij mee. Dat kweekt saamhorigheid en wederzijdse waardering (Hagenaars et al., 2012). “Genieten en beoefenen van kunst en cultuur verschaft mensen wortels. Het versterkt hun binding met het verleden, het heden en de eigen omgeving” (Hagenaars et al., 2010, p. 1). Dankzij cultuuruitingen kunnen we waardevolle herinneringen vasthouden en zijn we in staat nieuwe te vormen. (Brouwer, 2011)

Daarnaast is cultuur vormend, het draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling en ontplooiing. (Rijksoverheid, OCW, juni 2011) Kunst en cultuur is een vorm van expressie en helpt bij het uiting geven aan emoties. Het stelt mensen in staat om te reflecteren op de omgeving. Wat zorgt voor meer maatschappelijke betrokkenheid. (Deekman, Heimans, & Rooij, 2010; Jongenelen, 2009; Hagenaars et al., 2012). Dit heeft ook weer effect op de maatschappij, hier wordt in de volgende paragraaf *Maatschappelijke waarde van cultuur* dieper op ingegaan. Uiteindelijk leveren deze invloeden een bijdrage aan de vorming van ieders unieke karakter. Uit onderzoek blijkt dat kunst en cultuur voor 50% van de Nederlandse bevolking ook een persoonlijke betekenis heeft. Voor 42 % van de Nederlanders vormt het deelnemen aan cultuur een belangrijk onderdeel van het leven. (Motivaction, 2010)

Door actieve cultuurparticipatie leert men samenwerken en wordt het creatieve vermogen ontwikkeld. Daarom speelt cultuur een belangrijke rol in de persoonlijke ontwikkeling bij kinderen en jongeren. (KEA European Affairs, 2009). 85% van de Nederlanders vindt kunst en cultuur belangrijk voor de algemene ontwikkeling van kinderen. (Motivaction, 2010) De rijksoverheid spreekt van het belang van cultuureducatie voor de persoonlijke ontwikkeling en de creativiteit van de samenleving als geheel. Het in aanraking komen met de rijkdom van cultuur creëert en stimuleert creativiteit en het vergroot het historisch bewustzijn. (Rijksoverheid, 2011a) Cultuur educatie blijkt een positief effect te hebben op de leerprestaties, vaardigheden en zelfbewustzijn van kinderen (Hetland, 2000) Ook wordt er gesproken over een positief gevolg op het gedrag van jongeren. Ze zouden minder crimineel gedrag vertonen wat zorgt voor minder overlast en onveiligheid op straat. (Marlet & Poort, 2011) Onderzoek wijst uit dat intensief cultuuronderwijs op middelbare scholen het percentage vroegtijdig schoolverlaters kan halveren (O'Connor 2007; Marlet 2009a).

Het ondernemen van nieuwe activiteiten, gevarieerd over tijd en plaats, maakt mensen gelukkiger. (Sheldon & Lyubomirsky, 2006; Marlet & Poort, 2011) Marlet en Poort voegen hier aan toe dat het bezoeken van culturele activiteiten hier een grote invloed op hebben. Tweederde van de Nederlanders voelt zich vrolijker na het bezoeken van podiumkunsten (Motivaction, 2010). Activiteiten buitenshuis zoals een live concert in een volle zaal blijken meer effect te hebben dan het bekijken van een film in de bioscoop of het beluisteren van een cd. (Marlet & Poort, 2011) Dit zou te maken hebben met het stimulerende effect dat het deelnemen aan kunst en cultuur heeft op de hersenactiviteit. (Marlet & Poort, 2011)

MAATSCHAPPELIJKE WAARDE VAN CULTUUR

Volgens Marlet & Poort heeft actieve cultuurdeelname een belangrijke invloed op de maatschappij in de vorm van gezondheid, productiviteit, integratie, sociale samenhang en leefbaarheid binnen de samenleving. (Marlet & Poort, 2011). Uit onderzoek van Motivaction blijkt dat drie kwart van de bevolking kunst en cultuur belangrijk vindt voor de samenleving (2010).

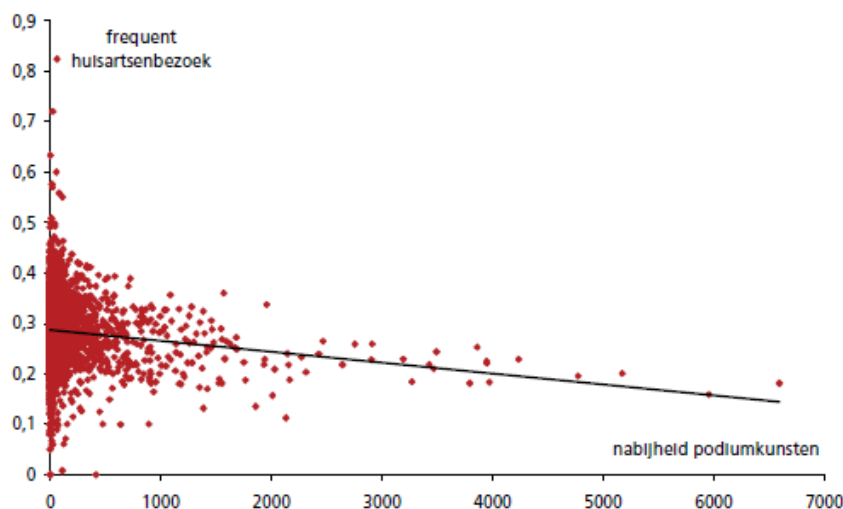
Het deelnemen aan kunst en cultuur bevordert de kwaliteit van het leven. Kunst en cultuur worden gezien als een krachtig middel om maatschappelijke deelname en gemeenschapsvorming te

bevorderen in stad of dorp maar ook op straat, in school of binnen een bedrijf of ziekenhuis (Hagenaars, 2012). Kunst en cultuur geeft ruimte om gezamenlijke dingen te ondernemen, ervaren en ontdekken. Kunstinstellingen zoeken steeds meer de verbinding en samenwerking met het buurt- en wijkwerk, jeugdwelzijnsorganisaties, de jeugdhulpverlening, bureaus voor toerisme en sportfederaties om een zinvolle vorm van vrijetijdsbesteding te creëren voor mensen. Maar ook om de maatschappelijke deelname te bevorderen en ontmoeting en gemeenschapvorming te stimuleren. Voorbeelden hiervan zijn community art en volkscultuurprojecten binnen woonwijken om de sociale cohesie te bevorderen. (Hagenaars et al., 2012) In tijden van bezuiniging en recessie zijn kunst en cultuur nog belangrijker voor mens en maatschappij omdat het volgens Anon de geest en de lokale gemeenschap sterkt. (2010)

Mensen die in aanraking komen met kunst en cultuur hebben volgens Marlet & Poort een positiever wereldbeeld. “Actieve deelname aan culturele activiteiten in stad, dorp, wijk en buurt leiden tot meer zelfvertrouwen, meer sociale contacten en een groter gevoel van veiligheid en tevredenheid met de woonomgeving. Ook leidt het tot meer vertrouwen in de gemeenschap en in de gemeenschappelijke identiteit” (Marlet 2009a). Wat vervolgens bijdraagt aan de sociale samenhang en de maatschappelijke betrokkenheid binnen een stad of wijk. Uiteindelijk levert dit vertrouwen in de gemeenschap een bijdrage aan maatschappelijke doelstellingen zoals het versterking van burgerschap en sociale cohesie (KEA European Affairs 2009).

Uit internationale wetenschappelijke literatuur blijkt dat kunst en cultuur allerlei positieve effecten met zich meebrengt op het gebied van gezondheid, onderwijs, leefbaarheid en veiligheid. “Zowel actieve deelname aan culturele activiteiten als het luisteren naar muziek en het bezoeken van uitvoeringen in de podiumkunsten wordt in verband gebracht met een betere gezondheid. Het blijkt dat mensen die zelf muziek maken, dansen of cultuur bezoeken minder vaak naar de huisarts gaan” (Cuypers et al., 2010). Onderstaand tabel 1 laat een statistisch verband zien tussen de nabijheid van culturele activiteiten en gezondheid. Hierin wordt de nabijheid van podiumkunsten afgezet tegen de frequentie waarin mensen de huisarts bezoeken. Hieruit valt op te maken hoe meer culturele activiteiten er aanwezig zijn in de omgeving hoe minder vaak men naar de huisarts gaat. Marlet & Poort plaatsen hierbij echter de kanttekening dat er geen bewijs is van een relatie tussen cultuur en het bezoeken van de huisarts. Het blijft lastig te meten of de positieve gezondheidseffecten het gevolg zijn van cultuur deelname of dat het daarnaast ook samenhangt met andere aspecten. (2011)

Tabel 1: HOE MEER CULTUUR, HOE MINDER BEZOEK AAN DE HUISARTS

BRON: MARLET & POORT (2011)

ECONOMISCHE WAARDE

De creatieve sector groeit harder dan de rest van de economie (KEA European Affairs, 2011). “De maatschappelijke waarde van de culturele sector is hoger dan de maatschappelijke kosten” (Marlet & Poort, 2011, p.7) blijkt uit onderzoek van de Atlas voor gemeenten in samenwerking met SEO Economisch Onderzoek. “Cultuur voegt jaarlijks meer toe aan de welvaart dan de belastingbetaler erin stopt” (Marlet. & Poort, 2011, p.7). De geschatte toegevoegde waarde van de culturele sector ligt rond de 3% van het bnp, dat staat in 2009 ongeveer gelijk aan 18 miljard euro. Tweederde hiervan komt op de vrije markt tot stand, het overige gedeelte komt voort uit publieke middelen, met name subsidies van gemeenten, het rijk en provincies. De media- en entertainmentindustrie en de creatieve zakelijke dienstverlening dragen hieraan het meest bij. Van het gesubsidieerde deel van de culturele sector ligt de omzet in datzelfde jaar rond de 5 miljard euro. Ondersteuning van de overheid aan de kunsten, erfgoed en media wordt door twee derde van de bevolking als belangrijk gezien, voor erfgoed ligt dit cijfer op drie kwart van de bevolking. (Rijksoverheid, 2011b) De amateurkunstsector is goed voor een economisch belang van 2,75 miljard euro waar bijvoorbeeld de aanschaf van instrumenten, materialen en lesgeld in verwerkt zijn.

Naast deze directe toegevoegde economische waarde heeft de sector ook een bredere economische betekenis voor andere sectoren. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over uitgaven aan vervoer en horeca bij een theaterbezoek, de aanschaf of reparatie van instrumenten van een muziekvereniging of het opknappen van rijksmonumenten (Rijksoverheid, 2011b). Uit onderzoek van het CBS blijkt dat mensen bij een museumbezoek een totaaluitgave doen van ongeveer vier keer de entreprijs (CBS Statline, 2008).

Daarnaast komt er meer aandacht voor het woon- en vestigingsklimaat. Mensen hechten waarde aan de mogelijkheid om van kunst en cultuur te genieten. Voor dit genot hoeven ze nog geen gebruik te maken van het aanbod. Mensen die graag een bezoek brengen aan het theater, de bibliotheek of een museum zorgen dat ze in de buurt van dat culturele aanbod wonen. Net zo als mensen het bijvoorbeeld belangrijk vinden dat hun huis een tuin op het zuiden heeft (Marlet & Poort, 2011). Mensen anticiperen op het toekomstige genot en geluksgevoel dat ze aan een cultureel bezoek zullen overhouden en houden hier daarom rekening mee in de woonplaatskeuze. (Marlet & Poort, 2011) Cultuur blijkt voor hoger opgeleiden een belangrijke factor te zijn bij een woonplaatskeuze. In die zin speelt cultuur een belangrijke rol in de (regionale) kenniseconomie. Dit heeft invloed op de locatie van kennisintensieve bedrijven, die zich bij voorkeur vestigen in de nabijheid van voldoende

gekwalficeerd personeel. Met name podiumkunsten en monumenten blijken van grote invloed te zijn bij de woonplaatskeuze waardoor de vastgoedwaarde stijgt” (Rijksoverheid, 2011b).

TOERISTISCHE WAARDE

Daarnaast heb je de export waarde, de besteding van buitenlandse toeristen die vanwege het culturele aanbod het land bezoeken en de export van Nederlandse kunst en cultuur producten zoals muziek en films. (Marlet & Poort, 2011) “Het toerisme groeit wereldwijd. Voor toerisme is een aantrekkelijke cultuursector van belang” (Rijksoverheid, OCW, 2011a). Cultuur speelt een belangrijke rol bij een toeristisch bezoek aan Nederland blijkt uit onderzoek van het Nederlandse Bureau voor Toerisme en Congressen (2009). Een stad met een grote diversiteit aan voorzieningen trekt mensen. Voor 11% van de toeristen die in 2009 in Nederland op vakantie gingen stond cultuur centraal. 50% van de toeristen deed tijdens hun vakantie een bezienswaardigheid of historische plaats aan en 41 % bracht een bezoek aan een museum. (NBTC, 2009) Een bloeiende culturele sector trekt publiek en toeristen aan (Rijksoverheid, 2011b; Brouwer, 2011). Een voorbeeld van een festival met een belangrijke toeristische waarde is het Oerol in Terschelling. Oerol levert Terschelling elk jaar een rendement van €2,5 miljoen op. Bezoekers besteden naast de entreprijs ook geld aan horeca en vervoer. Ook komen de bezoekers vaak nog een keer terug buiten de festival periode. (Jongenelen, 2009) Omdat mensen van kunst en cultuur genieten, en er een geluksgevoel aan over houden, hebben ze het ervoor over om een kaartje te kopen, een reis af te leggen en een bepaalde tijd te verblijven in een theater, museum, galerie of tentoonstellingsruimte. (Marlet & Poort, 2011)

CONCLUSIE

Kunst als uitingsvorm van cultuur kan met 8 miljoen actieve amateurkunstbeoefenaars in Nederland beschouwd worden als een belangrijke vorm van cultuurparticipatie.

Cultuur blijkt een belangrijke invloed te hebben op het sociale aspect van leefbaarheid. Het draagt bij aan een prettige en veilige woonomgeving waar sprake is van sociale cohesie. Toch kan dit gevoel van leefbaarheid door iedereen anders worden ervaren.

Plekken waar mensen elkaar ontmoeten en met elkaar in contact komen leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid. En cultuurparticipatie blijkt een uitermate geschikt middel voor ontmoeting. Dus in die zin draagt cultuurparticipatie zeker bij aan de leefbaarheid.

Ontmoeting zorgt voor saamhorigheid en wederzijdse waardering wat weer bijdraagt aan de leefbaarheid.

De literatuur komt steeds weer terug op het lerende effect wat kunst en cultuur met zich meebrengt. Het draagt onder andere bij aan persoonlijke ontwikkeling, leerprestaties en gedrag van kinderen, vaardigheden op het gebied van samenwerken en de vorming van de identiteit. In dat kader past het belang van cultuureducatie binnen het onderwijs voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Ik kan mij voorstellen dat dit uiteindelijk ook invloed heeft op de leefbaarheid wanneer kinderen en jongeren zich persoonlijk ontwikkelen.

Het belang van kunst en cultuur voor de maatschappij wordt vooral gezien in het bevorderen van maatschappelijke deelname en gemeenschapsvorming.

Ik sluit mij aan bij de woorden van Marlet dat actieve deelname aan culturele activiteiten zorgt voor meer zelfvertrouwen en meer sociale contacten. Wat vervolgens bijdraagt aan een grotere tevredenheid over de leefbaarheid binnen de woonomgeving. Volgens Marlet leidt dit uiteindelijk tot meer vertrouwen in de gemeenschap en maatschappelijke betrokkenheid. Ik kan mij voorstellen dat dit gemeenschapsgevoel leidt tot actieve en betrokken burgers.

Daarnaast probeert men in verschillende rapporten de economische waarde van cultuur en de invloed van cultuur op gezondheid aan te tonen. Een logisch gevolg van de forse bezuinigingen op cultuur. Maar een bewijs van een relatie is er echter nog niet. Hierbij wordt dan ook regelmatig de kanttekening geplaatst dat er onvoldoende gegevens beschikbaar waren om de waarde kwantitatief te bepalen. Wel kan geconcludeerd worden dat het in ieder geval zo belangrijk wordt gevonden dat men er aandacht aan besteed. Er kan gezegd worden dat cultuur hier zeker een rol in speelt maar hoe groot die rol precies is en of dat ook met andere aspecten samenhangt is niet zomaar in cijfers uit te drukken.

Er kan in ieder geval geconcludeerd worden dat cultuur zeker een belangrijk bijdrage levert aan een grotere tevredenheid met de leefomgeving en de persoonlijke ervaring van de leefbaarheid.

3 CULTUUR & GEMEENTE ZALTBOMMEL

In dit hoofdstuk leest u het antwoord op de deelvraag; *Wat is het beleid van de Gemeente Zaltbommel op het gebied van cultuur en wat draagt het bij aan de cultuurparticipatie van haar burgers?*.

Om een antwoord te kunnen geven op deze deelvraag is het huidige cultuurbeleid van de Gemeente Zaltbommel bestudeerd en geanalyseerd. In het beleid ben ik op zoek gegaan naar de visie van de gemeente op het gebied van cultuur. Daarnaast ben ik meer te weten gekomen over de doelstellingen en bijbehorende beleidsvoornemens van de Gemeente Zaltbommel.

Om dieper in te kunnen gaan op het gemeentebestuur en de bijdrage van het beleid aan de cultuurparticipatie van inwoners zijn interviewvragen opgesteld. (zie bijlage 2.1: Interviewvragen wethouder/beleidsmedewerker gemeente Zaltbommel) Vervolgens heeft er een interview met de wethouder cultuur, Han Looijen en een interview met de beleidsmedewerker cultuur, Sandra Duprée plaatsgevonden. Tijdens de diepte-interviews met de wethouder en beleidsmedewerker cultuur ben ik meer te weten gekomen over hoe de medewerkers vanuit hun positie binnen de gemeente denken over het culturele aanbod, de invloed van cultuur binnen de gemeente, de bijdrage van cultuur aan de leefbaarheid en participatie van haar inwoners. (zie bijlage 2.3: Interview Han Looijen, Wethouder cultuur Gemeente Zaltbommel en bijlage 2.2: Samenvatting Interview Sandra Duprée). Beide interviews zijn verwerkt in dit hoofdstuk. Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over Han Looijen of Sandra Duprée zal in het vervolg de achternaam (Duprée en Looijen) worden gebruikt om de aandacht op de inhoud te leggen en de leesbaarheid te bevorderen. Om de leesbaarheid te bevorderen zal in dit hoofdstuk niet worden verwezen naar de bijlagen en zal alleen de naam en functie van de geïnterviewde worden genoemd.

Om het onderwerp cultuur in een bredere context te plaatsen is ook het landelijke cultuurbeleid geraadpleegd. De aandachtsgebieden en ontwikkelingen die worden aangekaart in het landelijke cultuurbeleid hebben vaak ook invloed op lokaal niveau. Daarom is de koppeling met het lokale beleid van belang. Ook wordt in het landelijke beleid gesproken over de taakverdeling tussen de verschillende overheden op het gebied van cultuur.

De systematiek in dit hoofdstuk is gebaseerd op de onderwerpen die zijn behandeld in de interviews met de wethouder en beleidsmedewerker cultuur. In de eerste paragraaf *Belang van cultuur voor de gemeente* wordt het begrip cultuur behandeld zoals beschreven in het cultuurbeleid van de Gemeente Zaltbommel. Vervolgens komt de toegevoegde waarde van cultuur voor de gemeente en de gemeenschap vanuit het perspectief van de gemeente aan de orde.

Vervolgens de paragraaf *Cultureel aanbod* waar ingegaan wordt op het huidige culturele aanbod binnen de gemeente. Tijdens de interviews met de wethouder en beleidsmedewerker cultuur is gevraagd naar het culturele aanbod om een indruk te krijgen van hun ideeën bij het culturele aanbod in de gemeente Zaltbommel.

In de paragraaf *De Poortertij* zal dieper worden ingegaan op de rol van de Poortertij binnen de gemeenschap. Er wordt extra ingezoomd op De Poortertij aangezien zij een belangrijke rol hebben gespeeld in de aanleiding van het onderzoek. (paragraaf 1.1 *Probleemschets*)

In de paragraaf *Cultuurbeleid* wordt dieper ingegaan op de doelstellingen van de gemeente op het gebied van cultuur zoals geschreven in het gemeentelijke cultuurbeleid. En de rol van de gemeente hierin als het gaat om het behalen van deze doelstellingen. Ook zullen de beleidsvoornemens die

gekoppeld zijn aan de doelstellingen worden besproken. Deze paragraaf is van belang om uiteindelijk een advies te kunnen geven wat aansluit bij de gemeentelijke doelstellingen.

Daarna volgt de paragraaf *Kerntaken*. Waarin wordt gesproken over de taken van de gemeente op het gebied van cultuur door de ogen van het gemeentelijk beleid. Aangevuld met informatie uit de interviews met de wethouder en beleidsmedewerker cultuur.

Met als laatste paragraaf de *Conclusie* waarin een koppeling is gemaakt tussen het cultuurbeleid, de voornemens van de gemeente op het gebied van cultuur en de bijdrage die dit levert aan de cultuurparticipatie van de burgers.

BELANG VAN CULTUUR VOOR DE GEMEENTE

De Gemeente Zaltbommel omschrijft cultuur in haar cultuurbeleid als “alles wat door de samenleving wordt voortgebracht” (Gemeente Zaltbommel, 2009, p. 2). “Kunst en cultuur biedt zoveel kansen voor ontspanning, cohesie en ontmoeting. Cultuur hebben we nodig om de Zaltbommelse samenleving bruisend en levend te houden!” staat geschreven in het cultuurbeleid. (Gemeente Zaltbommel, 2009, p.2).

“Cultuur staat niet op zichzelf. Het heeft raakvlakken met veel andere beleidsterreinen zoals onderwijs, jeugd, welzijn, natuur en landschap, toerisme en economie. Voor het welzijn van alle inwoners en voor de sociale cohesie tussen alle inwoners is het essentieel dat iedereen toegang heeft tot voorzieningen waarmee men zich kan ontwikkelen en ontspannen” (Gemeente Zaltbommel, 2009, p. 10).

Looijen en Duprée zien cultuur in Zaltbommel als een meerwaarde voor de stad ten opzichte van andere plaatsen. Cultuur kan een grote invloed hebben op de leefbaarheid en het vestigingsklimaat. Cultuur is een onderscheidende factor die bepalend kan zijn voor de keuze van iemand om ergens te gaan wonen. Dit kan bepaald worden door de aanwezigheid van een culturele infrastructuur maar ook het aanbod van winkels, sportvoorzieningen en onderwijs. Alles naast de aanwezigheid van je huis en je straat kan een plus zijn voor de aantrekkelijkheid van de gemeente en de leefbaarheid vult Looijen aan. “Het geeft wat meer cachet aan een stad” (Han Looijen, wethouder cultuur Gemeente Zaltbommel). Dat het culturele aanbod een plus heeft voor de uitstraling en de levendigheid van de gemeente gelooft Looijen zeker. Een theater trekt mensen, dat kan wel interessant zijn voor winkels of restaurants. Maar hij plaatst daarbij de kanttekening dat de economische waarde niet overdreven moet worden.

Duprée ziet ontmoeting als een belangrijk ingrediënt voor leefbaarheid. Culturele voorzieningen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten zoals een bibliotheek of een theater dragen bij aan de leefbaarheid. Met name in de kernen waar geen supermarkt, bibliotheek of andere plek is waar mensen elkaar ontmoeten is bijvoorbeeld een zangvereniging of een harmonie heel erg belangrijk. Duprée kan zich voorstellen dat cultuur bij kan dragen aan het voorkomen van andere maatschappelijke problemen. Als mensen niet participeren in de maatschappij dan gaan mensen vereenzamen en jongeren gaan zich vervelen op straat. Daar ben je als gemeente verantwoordelijk voor en heeft negatieve consequenties. Als je met cultuur daaraan kunt bijdragen door een goede infrastructuur te bieden en mensen te participeren dan kunnen maatschappelijke problemen wellicht voorkomen worden. Cultuurparticipatie ziet Looijen als een onderdeel van maatschappelijke vorming. Cultuurparticipatie is een belangrijke vorm van participeren waarbij mensen zich ontwikkelen.

Ook op het gebied van toerisme kan cultuur een extra impuls geven aan de gemeente. Op dit gebied is de scheidslijn tussen toerisme, recreatie en cultuur een beetje weggevaagd. Ten eerste is cultuur een vorm van vrijetijdsbesteding van de eigen inwoners. En daarnaast trekt bijvoorbeeld een

regionaal of landelijk evenement of een theatervoorstellingen in De Poorterie ook mensen van buiten de gemeente die voor het aanbod speciaal naar Zaltbommel komen. En daarmee ook hun tijd en geld spenderen aan bijvoorbeeld horeca of winkels. Dit is weer van belang voor de lokale economie. (Sandra Duprée, Beleidsmedewerker cultuur Gemeente Zaltbommel)

CULTUREEL AANBOD

Onder het Culturele veld verstaat de gemeente alle instellingen, verenigingen en particulieren die zich bezighouden met diverse vormen van kunst, beeldende kunsten, audiovisuele kunsten en podiumkunsten, zoals theater, muziek, dans en schrijven. (Gemeente Zaltbommel, 2009)

De kracht van het culturele aanbod in de gemeente Zaltbommel ziet Duprée in de hoeveelheid cultuur in de vorm van een theater, bibliotheek, in elke kern een oranjevereniging en de vele harmonieën. En daarnaast in de diversiteit, van kleine vereniging tot het theater, de vele amateur verenigingen in diverse disciplines, erfgoed en de kunst en muziek evenementen. Ook Han Looijen noemt de hoeveelheid aan kunstenaars en de initiatieven die daaruit voortkomen. Daar zit ook wel de aantrekkelijkheid van Zaltbommel in. In de cultuurnota spreekt Wilfried Romp, destijds wethouder duurzaamheid & leefomgeving, trots te zijn op het culturele aanbod en de inzet van iedereen om zoveel mogelijk mensen te laten genieten van de grote diversiteit van kunst en cultuur in de gemeente. “Wij omarmen het bestaande aanbod en willen dit graag behouden” (Gemeente Zaltbommel, 2009, p. 2).

Looijen denkt dat er momenteel weinig cultuurparticipatie plaatsvindt in de gemeente. “Het aanbod is aanwezig en het is mogelijk om mee te doen, maar meer niet. Als mensen willen participeren moeten ze zelf op zoek gaan. Het aanbod komt niet naar de mensen toe” (Han Looijen, wethouder cultuur Gemeente Zaltbommel). De rijksoverheid spreekt in het landelijke cultuurnota over het aanpakken van de versnippering in het culturele aanbod en over mogelijkheden tot samenwerking. (Rijksoverheid, 11 juni 2011)

DE POORTERIJ

De Poorterie ziet Duprée als het podium voor cultuur in de regio. “Als je kijkt naar het culturele aanbod is het met name gecentraliseerd in De Poorterie. Dat is ook een prachtige plek daarvoor” (Han Looijen, Wethouder cultuur Gemeente Zaltbommel). “Een plek waar mensen elkaar ontmoeten, waar verenigingen ruimtes kunnen huren om te oefenen, optredens kunnen doen, waar mensen les kunnen krijgen in allerlei vormen van cultuur. Ik denk dat de Poorterie met name in de kern Zaltbommel een centrale functie heeft. De mensen uit de kernen rondom Zaltbommel houden het aanbod liever in hun eigen dorp. Naast cultuur is De Poorterie natuurlijk ook van belang voor de economische waarde, voor je leefbaarheid en voor de aantrekkelijkheid van de gemeente. Dus in die zin heeft de Poorterie wel meerdere functies dan alleen een culturele functie” (Sandra Duprée, Beleidsmedewerker cultuur Gemeente Zaltbommel).

De verantwoordelijkheid van de gemeente binnen De Poorterie is volgens Duprée het zorgen dat een dergelijke faciliteit als De Poorterie er is voor je inwoners, voor je economie en voor je lokale middenstand. En zorgen dat die ook bereikbaar en toegankelijk is voor de kleine verenigingen.

CULTUURBELEID

De hoofddoelstelling zoals geschreven in de cultuurnota van de Gemeente Zaltbommel luidt; “Het behouden, stimuleren en uitdragen van een cultureel aantrekkelijke en rijke gemeente, waar zowel inwoners als bezoekers zichzelf kunnen ontplooiën en genieten van het aanbod op het gebied van

kunst en cultuur, wat de bekendheid, de ontwikkeling, de sociale cohesie en leefbaarheid van de Zaltbommelse samenleving ten goede komt”(2009).

Uit deze hoofddoelstelling zijn drie uitgangspunten voortgekomen die van 2010 tot 2013 voor de gemeente de uitdaging op het gebied van kunst en cultuur vormen. De eerste is Cultuur & Promotie, “Zaltbommel profileren als een gemeente met hoogwaardig en divers cultureel leven” (Gemeente Zaltbommel, 2009, p.16). Ze willen het culturele imago versterken door de sterke punten te vergroten en uit te dragen. Activiteiten die zorgen voor promotie van de gemeente maken van de gemeente een aantrekkelijke woon- en leefomgeving voor inwoners en vergroot de aantrekkingskracht van buitenaf. “Een cultureel imago zal het aantal bezoekers doen toenemen en geeft de lokale economie (middenstand, horeca, toerisme) een impuls. Op deze manier hoeft cultuur niet alleen geld te kosten, maar genereert het ook inkomsten” (Gemeente Zaltbommel, 2009, p.16-17). De gemeente ziet haar rol in het verzorgen van een culturele infrastructuur en in het creëren van mogelijkheden (voorzieningen, vergunningen) voor cultuuruitingen. Ook zien ze een rol in het stimuleren en faciliteren van samenwerking tussen diverse partijen (Gemeente Zaltbommel, 2009). Samenwerking tussen gemeente, verenigingen en instelling (zowel amateur als professioneel) en het bedrijfsleven. De interesse bij het bedrijfsleven wordt opgewekt door vanuit het zakelijk perspectief de meerwaarde van cultuur aan te tonen. (Gemeente Zaltbommel, 2009).

Het volgende punt is Cultuur & Leren en Ontwikkelen, “inwoners kennis laten maken met de diversiteit van kunst en cultuur door aandacht te hebben voor educatie en amateurkunst” (Gemeente Zaltbommel, 2009, p.18). Cultuureducatie is niet leeftijdsgebonden en draagt bij aan de ontplooiing en ontwikkeling van de inwoners. Het aanbod op het gebied van binnenschoolse cultuureducatie is volop aanwezig, maar deze ontwikkeling is minder aanwezig in de buitenschoolse educatie. Wat hier ontbreekt is de afstemming in de hoeveelheid aanbod. De gemeente ziet het als haar taak om cultuureducatie te faciliteren en te stimuleren. Bijvoorbeeld in het uitvoeren en realiseren van educatieve projecten, het organiseren van een jaarlijkse markt waar vraag en aanbod elkaar ontmoeten, samenwerking tussen diverse partijen en het creëren van educatief aanbod voor de doelgroepen die minder vanzelfsprekend in aanraking komen met cultuureducatie. Daarnaast kan het onderwijsveld hier een belangrijke rol in spelen. (Gemeente Zaltbommel, 2009). De combinatiefunctionaris noemen wethouder en beleidsmedewerker cultuur beiden de kans om een brug tussen cultuur en het onderwijs te vormen.

Het belang van cultuureducatie wordt ook onderstreept in het landelijke cultuurbeleid. (Rijksoverheid, 11 juni 2011) De Rijksoverheid spreekt over het belang van een stevige culturele ondergrond van kinderen en jongeren binnen het onderwijs en de aandacht voor cultuureducatie binnen culturele instellingen, landelijk en lokaal. Ze benadrukken dat de infrastructuur op het gebied van cultuur educatie als buitenstaander nauwelijks te begrijpen is.

Het laatste uitgangspunt is Cultuur & Ontmoeten en Verbinden, Hierbij gaat het om het “vergroten van de sociale cohesie en de leefbaarheid binnen de Zaltbommelse samenleving” (Gemeente Zaltbommel, 2009, p. 19). Dit doel zet kunst en cultuur in als middel om de sociale cohesie tussen de inwoners te bevorderen en de leefbaarheid in de gemeente Zaltbommel te vergroten. Aandacht voor lokaal initiatief stimuleert deelname aan lokale verenigingen en evenementen en bevordert verbinding en ontmoeting tussen inwoners. Het laagdrempelige verenigingsleven is met name binnen de kernen van essentieel belang voor de sociale cohesie en de leefbaarheid. Dit geeft mensen de mogelijkheid om elkaar te ontmoeten. De rol van de gemeente hierin is het faciliteren en stimuleren van lokale initiatieven en het zorgen voor laagdrempelige voorzieningen. Voor de gemeente is het daarom van belang om contact te hebben en te behouden met de verschillende kernen. (Gemeente Zaltbommel, 2009)

Daarnaast spreekt de gemeente in haar cultuurbeleid van een aantal beleidsvoornemens. Het eerste voornemen is “zorgdragen voor een goede culturele infrastructuur”. Een goede culturele infrastructuur is nodig om als gemeente cultureel aantrekkelijk te zijn, cultuureducatieve programma’s aan te kunnen bieden en een plek te creëren waar mensen elkaar in culturele sfeer kunnen ontmoeten. Zaltbommel wil zich hierin als gemeente actief inzetten door het realiseren, ontwikkelen en behouden van een cultuurcentrum, brede scholen, dorps- en verenigingshuizen. Deze dorpshuisfuncties vervullen een belangrijke functie als ontmoetingplek, oefenruimte en podium.

Het “vergroten van de zichtbaarheid van cultureel Zaltbommel” is het volgende beleidsvoornemen wat hierop aansluit. Zaltbommel heeft een cultureel waardevol aanbod en landschap waarvan nog teveel onzichtbaar blijft voor publiek. De gemeente spreekt over het evenwicht terugbrengen in het gevarieerde aanbod. Door het versterken van verbindingen binnen het culturele aanbod kan er meer zichtbaarheid gecreëerd worden (Gemeente Zaltbommel, 2009).

En het laatste beleidsvoornemen luidt “Samenwerken en samenwerking stimuleren”. Hierbij gaat het om samenwerking tussen gemeente en culturele organisaties, culturele organisaties onderling maar ook regionale samenwerking. De rol van de gemeente hierin is het inzetten van een cultuurmakelaar als contactpersoon tussen het culturele veld en de gemeente en een combinatiefunctionaris die zich bezig houdt met het coördineren en het vergroten van het aanbod van sport en cultuur op (brede) scholen.

Duprée ziet participeren als een belangrijk aandachtspunt binnen het beleid. De gemeente vindt het belangrijk dat mensen kunnen deelnemen aan cultuur, bijvoorbeeld binnen het verenigingsleven. Met het nieuwe subsidiebeleid waarin eisen worden gesteld aan de prestaties hoopt de gemeente dat culturele organisaties meer bij zullen dragen aan het bevorderen van de cultuurparticipatie. Dat cultuuruitingen meer zichtbaar worden voor anderen doordat er bijvoorbeeld optredens worden gegeven.

KERNTAKEN

Looijen en Duprée zien voor de gemeente niet zo’n hele grote rol op het gebied van cultuur weggelegd. Dit moet vooral vanuit de burgers zelf komen. Duprée benadrukt dat dit ook te maken heeft met het college, waar de VVD en de ZVV een onderdeel van uitmaken. De gemeente staat voor eigen initiatief van burgers. Deze gedachte komt voort uit de liberale overtuiging dat “kunst en cultuur in een democratische rechtsstaat inhoudelijk vrij moeten zijn”. Sinds Johan Rudolf Thorbecke in 1862 de uitspraak “de overheid is geen oordelaar van kunst en wetenschap” uitte is artistieke ontwikkeling in de eerste plaats een zaak van de burgers, verenigingen en stichtingen. (Rijksoverheid, november 2011, p. 60) Looijen vraagt zich af of cultuur een kerntaak van de gemeente is. Cultuurparticipatie is volgens hem wel duidelijk een taak van de gemeente omdat het bijdraagt aan het wel en wee van je gemeenschap (Han Looijen, Wethouder cultuur Gemeente Zaltbommel). De rol van de gemeente op het gebied van cultuurparticipatie is volgens Looijen “het stimuleren dat mensen in aanraking komen met de initiatieven die er zijn en dat burgers meedoen. Natuurlijk probeer je op de achtergrond wel te stimuleren dat de initiatieven ontstaan” (Han Looijen, Wethouder cultuur Gemeente Zaltbommel). In het koppelen van vraag en aanbod zien zowel Looijen als Duprée kansen voor de combinatiefunctionaris.

“Als gemeente zorg je ervoor dat er beleid is en dat de infrastructuur op orde is zodat inwoners aan cultuur kunnen deelnemen. Dat er een plek is waar verenigingen terecht kunnen, zoals bijvoorbeeld De Poortertij of een dorpshuis. Als gemeente heb je vooral een voorwaardenscheppende en faciliterende rol. De gemeente is er niet voor om iets te laten plaatsvinden. De mensen die daadwerkelijk willen zingen of muziek maken zullen het moeten organiseren. Je houdt de

voorwaarden in stand en creëert mogelijkheden zodat mensen aan cultuur kunnen deelnemen” (Sandra Duprée, Beleidsmedewerker cultuur Gemeente Zaltbommel).

“Het is goed als de overheid zich focust op de participatie, dat mensen in aanraking kunnen komen met cultuur. Als gemeente kun je hierin ondersteuning bieden, maar het moet niet zo zijn dat het culturele aanbod wordt gebaseerd op een overheidsbijdrage” (Han Looijen, Wethouder cultuur Gemeente Zaltbommel).

Looijen ziet een rol van de gemeente in het zorgen dat de plusjes waar hij eerder over sprak (paragraaf *Belang van cultuurparticipatie voor de gemeente*) wel behouden blijven. “Het verkoopt naar buiten toe wel beter als je een breed aanbod van sport, cultuur, onderwijs en dergelijke hebt in een relatief kleine gemeente”(Han Looijen, Wethouder cultuur Gemeente Zaltbommel).

CONCLUSIE

Het belang van cultuur voor de gemeente wordt vooral gezien in een plek voor inwoners om te ontspannen, ontmoeten en ontwikkelen. Ontmoeten is een belangrijke voorwaarde voor leefbaarheid binnen de gemeente. Cultuur kan daarbij een belangrijk middel zijn om de leefbaarheid binnen de gemeente positief te beïnvloeden.

Daarnaast kan cultuurparticipatie ook een rol spelen in het voorkomen of aanpakken van maatschappelijke problemen. Hierin komt het belang van cultuur voor de gemeente en de gemeenschap naar voren.

Culturele voorzieningen kunnen net als sportvoorzieningen en onderwijsaanbod een plus zijn ten opzichte van een andere gemeente. Het pakket van onderwijs, cultuur en winkels maakt of jou gemeente aantrekkelijk is om te wonen, te werken, te vestigen of te winkelen.

Gemeente Zaltbommel wordt gezien als een cultureel aantrekkelijke en rijke gemeente. De kracht zit in de hoeveelheid cultuur en de grote diversiteit aan disciplines. Er zijn voldoende mogelijkheden voor cultuurparticipatie maar het gebeurt te weinig. Om het culturele aanbod volledig tot zijn recht te laten komen is meer zichtbaarheid van het aanbod nodig. En de cultuur moet naar de mensen toe. Met verbindingen en samenwerking tussen de culturele organisaties, de gemeente, het bedrijfsleven en regionaal zou deze zichtbaarheid mogelijk gemaakt kunnen worden.

Zowel de uitgangspunten *Cultuur & Promotie*, *Cultuur & Leren en Ontwikkelen* en *Cultuur & Ontmoeten en Verbinden*. Als de beleidsvoornemens ‘vergroten van de zichtbaarheid van cultureel Zaltbommel’, ‘zorgdragen voor een goede culturele infrastructuur’ en ‘Samenwerken en samenwerking stimuleren’ zoals gesteld in het cultuur beleid blijken nog steeds relevant. Het cultuurbeleid laat een hoog ambitieniveau zien heeft veel in zich om de komende jaren zoet mee te zijn. Wat wordt gemist zijn heldere en meetbare doelstellingen om uitvoering te kunnen geven aan het beleid en om vooruitgang zichtbaar en meetbaar te maken.

Er wordt voor de gemeente niet zo’n hele grote rol op het gebied van cultuur gezien. Dit heeft ook te maken met een terugtrekkende overheid en de groeiende aandacht voor zelfredzame burger wat momenteel een landelijk trend is. Cultuur moet vooral vanuit de burgers zelf komen.

De gemeente ziet haar rol daarom vooral ondersteunend en faciliterend. Het in stand houden van de voorwaarden in de vorm van een cultuurbeleid en het creëren van mogelijkheden zodat mensen aan cultuur kunnen deelnemen aan cultuur. Dit uit zich in het zorgen dat de culturele infrastructuur in orde is, faciliteren en stimuleren van lokale initiatieven en het zorgen voor laagdrempelige voorzieningen waardoor aanbod tot stand kan komen. Samenwerking stimuleren en faciliteren wordt ook als een belangrijk aandachtspunt genoemd.

4 CULTUUR & BEHOEFTE

In dit hoofdstuk leest u een antwoord op de derde deelvraag; *Wat is het huidige culturele aanbod en wat zijn de behoeften van de verschillende stake holders in het culturele veld in de gemeente Zaltbommel op het gebied van cultuur?*

Ik heb mij verdiept in de gemeentegids, internet en kranten om het culturele aanbod in de gemeente in kaart te brengen als oriëntatie op het huidige culturele veld. Vervolgens is een cultureel overzicht gemaakt van het gehele culturele aanbod in de Gemeente Zaltbommel. Dit overzicht is terug te vinden in *Bijlage 3.1: Cultureel Overzicht*. Het volledige overzicht diende als oriëntatie en vervolg van het onderzoek.

Aangezien de focus van het onderzoek ligt op het behouden van de cultuurparticipatie van de inwoners van de gemeente Zaltbommel is het onderzoek gericht op het culturele veld dat op dit moment actief is binnen de Gemeente Zaltbommel. Culturele organisaties, instellingen en verenigingen vormden bij het beantwoorden van deze deelvraag de stake holders en daarmee de belangrijkste informatiebron. Om achter de behoeften in het culturele veld te komen is een interview vragenlijst opgesteld gericht op de onderwerpen cultureel aanbod, behoefte en de rol van de gemeente op het gebied van cultuur. (Bijlage 3.3: Interviewvragen) Vervolgens is met behulp van het culturele overzicht een keuze van organisaties gemaakt. De keuze is gebaseerd op de behoefte vanuit de gemeente om het brede aanbod binnen de gemeente aan het woord te laten om zo een compleet beeld te krijgen van de verscheidenheid aan ideeën en behoeften. Daarom is de keuze gespreid over de verschillende kunstdisciplines en dorpskernen binnen de gemeente Zaltbommel. En een variatie aan professioneel en amateur organisaties en verenigingen. Op deze manier komt het brede culturele veld aan het woord in het onderzoek. Bij de start van het onderzoek werd gestreefd naar 20 interviews inclusief de interviews uit de overige deelvragen. Uiteindelijk hebben er 16 diepte-interviews plaatsgevonden met verschillende organisaties uit het culturele veld in de gemeente Zaltbommel. Zie Bijlage 3.4 tot en met Bijlage 3.18 voor de uitgewerkte interviews. Vervolgens heb ik uit alle uitgewerkte interviews de opvallende onderwerpen en verhalen gefilterd die naar mijn idee relevant zijn en als basis zullen dienen voor de beantwoording van de deelvraag.

De systematiek in dit hoofdstuk is gebaseerd op de onderwerpen die zijn behandeld in de interviews. Dat betekent de volgende volgorde van onderwerpen: culturele organisaties, cultureel aanbod, De Poortერი, behoefte van organisaties en de rol van de gemeente op het gebied van cultuur.

Omdat het onderzoek kwalitatief van aard is, is er gekozen voor een open interview structuur om de flexibiliteit in het interview te houden. Met deze manier van interviewen kan specifiek gezocht en gevraagd worden naar de kwalitatieve informatie die relevant is voor het beantwoorden van de deelvraag.

De verwerking van de resultaten van het onderzoek zijn lastig in percentages uit te drukken vanwege de kwalitatieve informatie. Omdat de antwoorden vrij geformuleerd konden worden waren niet alle antwoorden met elkaar te vergelijken ook al werd er in de essentie misschien wel hetzelfde antwoord gegeven. De 16 onderzoekseenheden heb ik daarom ingedeeld in categorieën om de lezer een gevoel te geven over hoeveel mensen ongeveer een bepaald antwoord hebben gegeven. Wanneer wordt gesproken over een aantal geïnterviewden gaat het over 3 tot 7 geïnterviewden. De helft van de geïnterviewden betekent ongeveer 8 personen. En wanneer het gaat over veel of een groot aantal geïnterviewden geldt dat dit antwoord door bijna alle geïnterviewden werd gegeven, dus ongeveer 16.

Ten slotte heb ik mij verdiept in de resultaten van het onderzoek blik van burgers waarin burgers de gemeente beoordeling via een burgerpeiling op 'Waarstaatjegemeente.nl'. Dit onderzoek wordt jaarlijks uitgevoerd door het Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten en geeft een globale indruk van de tevredenheid van de burgers. Daarnaast ben ik aanwezig geweest bij de kerntakendiscussie 'Samen naar de kern, kerntakendiscussie cultuur' waarbij een discussie tussen culturele instellingen over cultuur in de Gemeente Zaltbommel werd gevoerd. De notulen van deze bijeenkomst zijn terug te vinden in *Bijlage 3.19: Notulen rondetafelgesprek Cultuur*. Beide bronnen geven belangrijke inzichten over de behoefte van diverse stakeholders in het culturele veld en zijn daarom ook opgenomen in het onderzoek.

Allereerst leest u in de paragraaf *Culturele organisaties* een korte omschrijving van de culturele organisaties waarmee een interview is gehouden. Hier staat ook de naam en functie van de persoon waarmee het interview gevoerd is en de bijlage waar het interview is terug te vinden. In het onderzoek zelf staan geen verwijzingen naar de bijlage om de leesbaarheid te bevorderen.

Daarna volgt een impressie van het culturele aanbod door de ogen van de geïnterviewden in de paragraaf *Cultureel aanbod*. In de paragraaf *De Poorterie* wordt ingezoomd op de rol van De Poorterie binnen de gemeenschap. Er wordt extra ingezoomd op De Poorterie aangezien zij een belangrijke rol heeft gespeeld in de aanleiding van het onderzoek. (1.1 Probleemschets)

Daarna volgt de paragraaf *Behoeft vanuit organisaties* waarin de behoeften vanuit het culturele veld en de inwoners zullen worden besproken. Deze paragraaf is ingedeeld in een aantal subparagrafen. De titels van de subparagrafen zijn de meest voorkomende behoeften uit de interviews.

Vervolgens zal *De rol van de gemeente op het gebied van cultuur* worden behandeld waarin de rol van de gemeente vanuit de ogen van de geïnterviewden wordt bekeken. Ook hier vormen de meest gegeven antwoorden de titels van de subparagrafen. Met onder elke rol een korte toelichting.

Het laatste onderdeel van dit hoofdstuk is de *Conclusie* waarin de belangrijkste punten uit alle paragrafen de basis vormen voor de conclusies behorende bij dit hoofdstuk.

CULTURELE ORGANISATIES

Hieronder volgt allereerst een opsomming van de geïnterviewde organisaties. Achter iedere organisatie staat een korte toelichting op de organisatie gevolgd door de naam en functie van de geïnterviewden.

De Poorterie is een plek waar je kunt participeren en consumeren. Een theater voor het bezichtigen van professionele podiumkunsten, een accommodatie voor amateurverenigingen om aan cultuurparticipatie te doen en een ontmoetingsplek voor de lokale bevolking. (Jeanne Kers, Directeur, Bijlage 3.4: Interview Jeanne Kers, De Poorterie)

De Gevleugelde Ezel biedt klassieke kamermuziekconcerten en exposities waarbij na het concert contact tussen de musici en het publiek mogelijk is. (Mascha van Peijpe, initiatiefnemer en pianist & Dick Haakman, initiatiefnemer en kunstenaar, Bijlage 3.5: Interview Mascha van Peijpe en Dick Haakman, de Gevleugelde Ezel)

Toneelensemble Die Kleyne Luyden is een amateurtoneelvereniging en streeft ernaar om elk jaar een grote productie op de planken te zetten voor de plaatselijke bevolking. (Henk Plessius, secretaris, Bijlage 3.6: Samenvatting interview Henk Plessius, Toneelensemble Die Kleyne Luyden)

Gemengde zangvereniging Oefening Baart Kunst zingt als zangvereniging wekelijks gezamenlijk van musical tot Nederlandstalig en verzorgd regelmatig optredens. (Marc Laan, secretaris & Wim Struijk, penningmeester, Bijlage 3.7: Samenvatting interview Gemengde zangvereniging Oefening Baart Kunst)

Fanfare Juliana Concordia Nederhemert is een muziekvereniging die haar muzikale bijdrage levert tijdens aubades en concerten voor de plaatselijke bevolking. Daarnaast bieden ze een muzikale opleiding aan leerlingen. (Wim van Dalen, voorzitter, Bijlage 3.8: Samenvatting interview Wim van Dalen, Fanfare Juliana Concordia)

De Engelenbak organiseert klassieke kamermuziekconcerten en af en toe een openluchtconcert. (Tjallien van Loon, initiatiefnemer, Bijlage 3.9: Samenvatting interview Tjallien van Loon, de Engelenbak)

Balletschool Paulette Willemse biedt danslessen in verschillende dansvormen. (Paulette Willemse, directeur, Bijlage 3.10: Samenvatting interview Paulette Willemse, Balletschool Paulette Willemse)

Stadskasteel Zaltbommel is een kasteel waar mensen kennis kunnen maken met verhalen over de geschiedenis van de stad Zaltbommel en de Bommelerwaard geïllustreerd door tekenares Fiep Westendorp. (Rob Esseveld, voorzitter & Peter Schipper, conservator, Museum Stadskasteel Zaltbommel, Bijlage 3.11: Samenvatting interview Rob Esseveld en Peter Schipper, Museum Stadskasteel Zaltbommel)

Emmy Verhey Festival is een jaarlijks terugkerend driedaags klassiek muziekfestival. (Rob Metz, secretaris, Bijlage 3.12: Samenvatting interview Rob Metz, Stichting Emmy Verhey Festival)

Initiatiefgroep Cultuur in de Waard is een denktank waar iedereen die zich met cultuur bezig houdt in de Bommelerwaard terecht kan voor advies, onderzoek en ontwikkeling, ondersteuning bij het uitwerken van plannen of voor het schrijven van rapporten op het gebied van cultuur. (Jan Groenendijk, deelnemer & Henk de Wilt, deelnemer, Bijlage 3.13: Samenvatting interview Jan Groenendijk en Henk de Wilt, Cultuur in de Waard)

Openbare bibliotheek Rivierenland, vestiging Zaltbommel biedt mogelijkheden en activiteiten op het gebied van lezen, leren en informeren. (Marleen Hulst, regio manager, Bijlage 3.14: Interview Marleen Hulst, Openbare bibliotheek Rivierenland, vestiging Zaltbommel)

Stichting Boombox is een jaarlijks terugkerend evenement voor jongeren met dj's en live bands waar zo'n 1000 bezoekers op af komen. (Stefan Kusters, voorzitter, Bijlage 3.15: Interview Stefan Kusters, Stichting Boombox)

Oranjevereniging Oranje Trouw Nederhemert organiseert naast de Koninginnedag diverse activiteiten voor de gemeenschap zoals een feestweek, quizavond en truck pulling. (Rino Verwijs, secretaris, Bijlage 3.16: Samenvatting interview Rino Verwijs, Oranjevereniging Oranje Trouw Nederhemert)

Slot Loevestein is een museum waar de collectie en verhalen van voormalige bewoners van het kasteel gepresenteerd worden. (Ien Stijns, directeur, Bijlage 3.17: Samenvatting interview Ien Stijns, Slot Loevestein)

Commissie beeldende kunst geeft het college advies over beeldende kunst. (Sandra van Spankeren, voorzitter, commissie beeldende kunst, Bijlage 3.18: Interview Sandra van Spankeren)

Eén van de geïnterviewden heeft aangegeven dat de antwoorden wel verwerkt mogen worden in het onderzoek maar liever anoniem wil blijven. (Anoniem)

CULTUREEL AANBOD

Wanneer wordt gesproken over het culturele aanbod in de gemeente Zaltbommel komen de woorden rijk en divers vaak voorbij. Peter Schipper, conservator bij het museum Stadskasteel spreekt van een mooie culturele dimensie in Zaltbommel met al zijn initiatieven, dat onderscheidt Zaltbommel als stad. ‘Ik denk dat je jezelf rijk mag rekenen als je in de Bommelerwaard woont’ (Jeanne Kers, De Poortერი). In de beoordeling van burgers op waarstaatjegemeente.nl scoort de gemeente op het gebied van cultuur een 6,7 waar het landelijk gemiddelde op een 6,4 ligt. (Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten, 2010) In een groot aantal disciplines is aanbod aanwezig waar mensen aan kunnen deelnemen. “Bij initiatieven op gebieden als muziek, toneel, film, dans, beeldende kunsten en geschiedenis, zowel op amateur als op professioneel terrein, zijn veel mensen actief en passief betrokken” (De Wilt et al., 2010). “Ik denk dat wij op veel gebieden toevallig wel mensen in huis hebben” (Paulette Willemse, Balletschool Paulette Willemse). De grote hoeveelheid aan kunstenaars wordt ook genoemd als een belangrijke bijdrage aan de cultuur in Zaltbommel. Met Kunst, kiezel en klei, De Bommelse kunstroute en Pracht in de gracht waarbij inwoners uit de Bommelerwaard kennis kunnen maken met beeldende kunst. Zowel op amateur als op professioneel gebied kun je in de gemeente terecht.

Uit de interviews en de reacties merk ik dat veel initiatieven uit de gemeenschap zelf komen, uit de gemeenschap. Verenigingen en clubs leveren een belangrijke bijdrage aan cultuur binnen de gemeente blijkt uit de interviews en uit het cijfer dat de burgers geven op waarstaatjegemeente.nl. Verenigingen en clubs scoren een 7,1 op waarstaatjegemeente.nl waar het gemiddelde op een 7,4 ligt (2010). Stefan Kusters denkt dat de kracht van het culturele aanbod in de mensen zelf zit. “De mensen zijn de kracht, ze doen het met heel veel passie en zijn er altijd mee bezig” (Stichting Boombox).

Een belangrijke waarde van het culturele aanbod in Zaltbommel ziet men in de laagdrempeligheid. Er gebeurt veel dichtbij en het is vaak gratis waardoor het voor veel mensen mogelijk is om deel te nemen.

DE POORTERIJ

De Poortერი heeft verschillende functies. Een theateraccommodatie voor professionele podiumkunsten voor de theaterliefhebber uit de Bommelerwaard of zelfs daarbuiten. Een accommodatie voor amateurverenigingen om aan cultuurparticipatie te doen of een ontmoetingsplek voor inwoners. De Poortერი wordt gezien als een plek waar je kunt participeren en consumeren. De Poortერი werd tijdens de interviews bij de vraag over het culturele aanbod in Zaltbommel vaak specifiek benoemd. Ruim de helft van de geïnterviewden maakt regelmatig gebruik van De Poortერი. De plek in de stad Zaltbommel om te participeren op het gebied van podiumkunsten.

Voor veel mensen die in de kern Zaltbommel wonen is De Poortერი een belangrijke culturele plek. Men vindt het theater ook een bijzondere toegevoegde waarde voor een kleine gemeente als Zaltbommel. Dat maakt het voor velen ook leuk om hier te wonen. Stefan Kusters, opgegroeid in Zaltbommel, denkt dat hij zonder De Poortერი zich misschien nooit was gaan interesseren voor podiumkunsten. Mede door deze ervaringen is hij actief betrokken geraakt bij de organisatie van jongeren festival Boombox. In dat opzicht draagt cultuurparticipatie bij aan het in aanraking komen met kunst en cultuur, dat mensen ervan leren, dat ze het gaan waarderen en misschien ook wat mee gaan doen.

De Poorterie wordt gezien als een mooie plek waar veel ruimte is voor ontmoeting en een plek voor verenigingen om met cultuur bezig te zijn. Een klein aantal geïnterviewden is van mening dat er veel meer zou kunnen gebeuren in De Poorterie. Tijdens de kerntakendiscussie (Bijlage 3.19: Notulen rondetafelgesprek Cultuur) vertelt Jeroen Steenbeek van Jeugdtheaterschool de Tuin van Keec dat ze op dinsdag alleen in De Poorterie actief zijn. Dit vindt hij erg jammer want op deze manier is er geen mogelijkheid om de krachten te bundelen. Zangvereniging Oefening Baart Kunst kan zich voortellen dat de kosten om in De Poorterie iets te organiseren te hoog zijn voor de gemeenschap. “Als je met De Poorterie inzet op een dorpshuisfunctie moet je ook dorpshuis prijzen vragen en geen commerciële prijzen hanteren” (Anoniem). Men benadrukt hierbij dat ze zien dat De Poorterie hiertoe gedwongen wordt omdat ze voor meer eigen inkomsten moeten zorgen. De verenigingen die nu gebruik maken van De Poorterie zijn bang dat ze niet of nauwelijks meer kunnen bestaan als De Poorterie weg zou gaan. Als deze functie wegvalt is dat een grote schadepost aan het culturele leven van Zaltbommel. De verenigingen zullen dan een plek missen waar ze hun podiumkunsten kunnen tonen aan het publiek. De eerdere plannen om De Poorterie om te vormen tot kulturhus benoemen een klein aantal geïnterviewden nog steeds als kans.

De Poorterie wordt door een aantal geïnterviewden ook regelmatig omschreven als een belangrijke samenwerkingspartner. Voor de bibliotheek zijn zij een samenwerkingspartner waar literatuur raakt aan podiumkunsten. Het stadskasteel werkt met De Poorterie samen als het gaat om educatie. En Festival Boombox wordt sinds vorig jaar georganiseerd op het terrein van De Poorterie. “Het fijne daarvan is dat alle voorzieningen zoals personeel, een bar, opslagruimte en stroom aanwezig zijn. Voor boombox was het afgelopen jaar een beetje een noodgreep om een partner te vinden die ook een deel van de kosten zou kunnen dragen omdat we het anders financieel niet meer rond zouden krijgen en het festival niet door had kunnen gaan”(Stefan Kusters, Stichting Boombox) Wanneer wordt gesproken over De Poorterie benoemd men ook vaak de gastvrijheid van het theater en het betrokken en meedenkt personeel.

BEHOEFTE VANUIT ORGANISATIES

“Ik ben behoorlijk tevreden met wat we in de loop der jaren hebben opgebouwd hier” (Paulette Willemse). Een groot aantal geïnterviewden is tevreden met wat er nu is en benadrukt dat er vooral de behoefte is dat wat er nu is ook de kans krijgt om voort te bestaan. Een aantal geïnterviewden zien een gevaar in sluiting of opheffing van een bepaalde voorziening. Bijvoorbeeld het opheffen van een bibliotheekvoorziening kan mogelijk gevolgen hebben voor de taalontwikkeling van kinderen. Die consequenties merk je niet direct maar wel na een paar jaar. Wat er nu bezuinigd wordt aan cultuur is in de ogen van verschillende geïnterviewden een korte termijn gedachte. Daarvoor is het eerst belangrijk om te kijken wat voor betekenis een bepaalde voorziening heeft binnen de gemeenschap.

Plek voor ontmoeting en cultuur deelname

Er is vanuit de verenigingen behoefte aan een accommodatie, een plek om cultuur te beoefenen, om cultuur te spreiden en de mogelijkheid om je als vereniging te laten zien. Hierbij wordt regelmatig aangevuld dat De Poorterie hiervoor een mooie plek is of kan zijn. Ook worden brede scholen genoemd als een geschikte plek waar cultuurparticipatie plaats kan vinden.

Vanuit de kernen ziet men graag dat ook daar een plek is en blijft om elkaar te ontmoeten en cultuur te beoefenen. “Als elk dorp wat heeft, dat is eigenlijk het mooiste. Dat het niet op één dorp aankomt” spreekt Rino Verwijs van de Oranjevereniging Nederhemert. Dit zou door de gemeente gefaciliteerd moeten worden vanwege het belang van het sociale en culturele leven in de dorpskernen benadrukt Bas de Bruijn van dorpshuis Gambora tijdens de kerntakendiscussie (Bijlage 3.19: Notulen rondetafelgesprek Cultuur). Ien Stijns werpt tijdens de kerntakendiscussie de vraag op wat er nodig is

voor deze ontmoeting. Met welk middel dit doel bereikt kan worden. Jeroen Steenbeek van de Jeugdtheaterschool de Tuin van Keec ziet een plek voor zich waar alles bij elkaar komt zoals theater-, muziek- en dansverenigingen. Dan vindt er kruisbestuiving plaats en kun je krachten bundelen. Maar om dit voor elkaar te krijgen moeten ze wel bij elkaar in de buurt zijn. Hier is de gemeente voor nodig om dat te faciliteren, om dit in werkelijkheid voor elkaar te krijgen. (Bijlage 3.19: Notulen rondetafelgesprek Cultuur)

Samenwerking en afstemming

Er wordt ook gesproken over afstemming tussen het culturele aanbod. “Door deze bezuinigingen zullen we veel meer de handen in één moeten gaan slaan” (Jeanne Kers, De Poortერი). Verschillende geïnterviewden hebben de behoefte aan het bundelen van de krachten. Dat er meer ruimte is voor afstemming en elkaar aanvullen in plaats van dat iedereen het wiel opnieuw moet uitvinden. “Er kan veel meer van elkaar geleerd worden” zegt Wim van Dalen (Fanfare Juliana-Concordia).

Ien Stijns zou willen dat iedereen in staat is om boven zijn eigen organisatie uit te stijgen. Dat men de samenwerking met elkaar opzoekt en aangaat. Zodat die uiteindelijk bijdraagt aan de versterking van de Bommelerwaard en mogelijk ook van het rivierenland (Slot Loevestein).

Zichtbaarheid

Deze rijkdom van het culturele aanbod wordt zowel als kracht maar ook als zwakte bestempeld. Een groot aantal geïnterviewden noemt het aanbod te rijk, waardoor het aanbod niet altijd even zichtbaar is voor het publiek. “Er is wel een grote betrokkenheid bij lokale evenementen. Maar het is maar 2 % van de bevolking die daar aan deelneemt”(Sandra van Spankeren, Commissie beeldende kunst). Uit de interviews blijkt dat De Poortერი, Slot Loevestein en het Stadskaasteel maar weinig bezoekers krijgen uit de Bommelerwaard. Dat ze vooral veel bezoekers van buiten de Bommelerwaard ontvangen.

Eén van de geïnterviewden vertelt dat hij elke week een nieuwsbrief ontvangt met activiteiten in de regio. “Dan schrik je weleens hoeveel er eigenlijk in een weekend te doen is in de Bommelerwaard, waarvan je nooit heb geweten. “Er gebeurt heel veel binnen handbereik”(Stefan Kusters, Stichting Boombox). Wanneer een klein aantal geïnterviewden het aanbod als zwak beschrijven blijkt vaak dat het aanbod hen niet bereikt. Eén iemand vult zijn antwoord aan met de opmerking dat het aanbod in de dorpshuizen in de omliggende dorpen veel zichtbaarder is. Het voordeel daarvan is dat de verenigingen elkaar automatisch tegenkomen omdat ze in hetzelfde gebouw zitten (Anoniem). In de stad Zaltbommel vindt de amateurkunst beoefening verspreid door de stad plaats waardoor je niet automatisch in aanraking komt met andere verenigingen en hun aanbod.

Aanbod voor jongeren

Een andere kanttekening die bij het rijke aanbod wordt geplaatst is het aanbod voor jongeren. Stefan Kusters van Stichting Boombox noemt het aanbod voor jongeren schaars. Ook Jeanne Kers vindt de jongeren een misser in het aanbod. Er is geen plek voor jongeren om elkaar te ontmoeten, bijvoorbeeld een plek om cultuur te beoefenen zoals het spelen met je band (De Poortერი). Ook op waarstaatjegemeente.nl oordeelt de burger opvallend over de voorzieningen voor jongeren. Gemeente Zaltbommel scoort een 4,8 op dit gebied, een belangrijk aandachtspunt voor de gemeente. Hoewel het landelijke gemiddelde met een 5,1 ook vrij laag ligt. Op het gebied van welzijnsvoorzieningen, denk aan buurthuizen, jongerencentra waar de cultuurparticipatie vaak plaatsvindt scoort de gemeente een 5,3 waar het gemiddelde op 5,9 ligt (Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten, 2010). Een aantal geïnterviewden geven aan moeite te hebben met het betrekken van jongeren bij het aanbod. De enige die hier geen moeite mee heeft is stichting Boombox, waarvan het aanbod speciaal gericht is op jongeren. De overige geïnterviewden hebben

niet direct iets met jongeren te maken. Velen noemen het stop zetten van de subsidiering van het Jongerenwerk Orion als bedreiging. Orion zorgde er voor dat 200 kinderen van de straat werden gehouden en 100 vrijwilligers actief waren om jongeren een zinvolle vrijetijdsbesteding te geven.

DE ROL VAN DE GEMEENTE OP HET GEBIED VAN CULTUUR

“De gemeente is er niet voor om zelf cultuur te maken maar ze moeten er wel voor zorgen dat het gemaakt kan worden” (Henk de Wilt en Jan Groenendijk, Cultuur in de Waard). Als de basis goed is dan gaat de rest vanzelf wordt er door een aantal geïnterviewden gesproken. Als het op een gegeven moment eenmaal loopt is het culturele veld zelf creatief genoeg om iets te organiseren en om de samenwerking met andere verenigingen te zoeken (Anoniem).

Faciliteren in de vorm van voorwaarden

De gemeente heeft in eerste instantie een voorwaarde scheppende rol volgens een aantal geïnterviewden. Hierbij hoort het creëren van goede en duidelijke randvoorwaarden zodat er snel en efficiënt geschakeld kan worden. Een aantal geïnterviewden spreekt over het hebben van een heldere visie. Over wat de gemeente belangrijk vindt voor zijn inwoners, hoe dat ingevuld gaat worden, welke ondersteuning daarbij hoort en onder welke voorwaarden. Hierbij hoort ook de begroting. Hoeveel procent van de omzet er naar cultuur gaat. Dan is het voor iedereen helder. Deze helderheid staat soms wel duidelijk op papier maar wordt niet altijd gecommuniceerd naar de verenigingen. Bij de invoering van een nieuw subsidiebeleid zouden verenigingen bijvoorbeeld graag geïnformeerd worden.

Faciliteren in de vorm van subsidie

Bij faciliteren hoort ook een stukje financiering wordt door een groot aantal geïnterviewden specifiek genoemd als taak van de gemeente. “Dat het culturele aanbod behoorlijk groot is en van een behoorlijk niveau schept de verplichting voor de gemeente om te zorgen dat het in stand blijft, dat het niet achteruit of verloren gaat. Hierin zullen ze ook financieel moeten faciliteren. Het is natuurlijk een fictie om te veronderstellen dat cultuur zichzelf kan bedruipen, dus daar heb je altijd een overheid voor nodig” (Peter Schipper, Stadskaatsen). Als cultuur gezien wordt als een verbindende schakel in een samenleving dan is het van belang om deze verbindende schakel niet enorm duur te laten worden (Marleen Hulst, Bibliotheek Rivierenland). Jeanne Kers ziet het als een investering in het leefklimaat (De Poorterie). Hierbij wordt door een aantal wel duidelijk de kanttekening geplaatst dat ze daarmee niet zeggen dat alles bij voorbaat gesubsidieerd moet worden. Maar dat de gemeente ervoor moet zorgen dat de subsidiepotjes die er zijn op de juiste manier verdeelt worden. Hierbij is het belangrijk dat de gemeente goed in kaart heeft welke organisaties belangrijk zijn, wat ze bijdragen aan de gemeenschap, of ze de kosten zelf kunnen dragen en of er nog andere potjes aangesproken kunnen worden.

Ze zien graag dat de gemeente meer naar het plan, de bijbehorende organisatie en de situatie kijkt. Meer naar de inhoud en minder naar de cijfers. Hierbij doelen een aantal verenigingen op het ledenaantal waarvan 80% binnen de gemeente grenzen moet wonen volgens het subsidiebeleid. Een aantal verenigingen zoekt samenwerking met verenigingen buiten de gemeente grenzen de samenwerking op. De gemeente is hier zelf ook mee bezig en zou dit daarom juist moeten stimuleren en niet moeten afstraffen door het stopzetten van de subsidie.

Velen benadrukken de onrust die komt kijken bij het aanvragen van een subsidie en de onzekerheid tijdens het wachten of ze de subsidie daadwerkelijk krijgen. Dit veroorzaakt veel verloren tijd.

Faciliteren in de vorm van een accommodatie

“Als gemeente heb je ook de verantwoordelijkheid om te zorgen dat de entourage er is om aan kunst en cultuur deelnemen” (Mascha Peijpe, De Gevleugelde Ezel). Ze moeten ruimte en gelegenheid bieden aan culturele organisaties om zich te laten zien en horen. “Dit kunnen de verenigingen niet allemaal zelf opzetten hierbij is hulp vanuit de gemeente nodig” (Henk Plessius, Toneelensemble Die Kleyne Luyden). Gemeente Brakel heeft ooit een muziektent gemaakt voor de verenigingen zodat ze een plek hadden om zich te laten zien en horen. De gemeente Zaltbommel heeft deze muziektent overgenomen bij de gemeentelijke herindeling. Als een vereniging nu de muziektent wil gebruiken zullen ze moeten betalen voor de op- en afbouw van de muziektent. Wat betekent dat er voor verenigingen een hogere drempel ontstaat om je kunsten te tonen aan publiek. “Je gaat er ook de mogelijkheden van verenigingen door ontnemen. Een vereniging wil wel maar kan op een gegeven moment niet meer” (Zangvereniging Oefening Baart Kunst).

Faciliteren in de vorm van middelen

Een aantal geïnterviewden benadrukken dat faciliteren in de vorm van geld niet de enige vorm van faciliteren is die de gemeente kan vervullen. “Vroeger was het doodnormaal dat je als kunstenaar of schrijver voor iemand werkte dat zij dan zorgden voor eten en drinken. Daar komt het begrip mecenas vandaan, nu ook wel sponsoring genoemd. Als de lokale en regionale overheid dat zou begrijpen en daar naar zou handelen dan neemt de participatie toe zonder dat het in de openheid meer geld kost” (Henk de Wilt, Cultuur in de Waard).

De gemeente kan initiatieven stimuleren door soepeler en sneller om te gaan bij het verstrekken van vergunningen. Duidelijke en snelle communicatie wanneer er beslissingen genomen moeten worden zodat de verenigingen verder kunnen met organiseren. “Leg ze niet zoveel moeilijks in de weg en stimuleer ze wat meer” (Paulette Willemse, Balletschool Paulette Willemse). Een voorbeeld hiervan noemt Rino Verwijs in het interview. Het terrein waarop Oranjevereniging Oranje Trouw Nederhemert de activiteiten organiseert mogen ze gebruiken van de gemeente. Daar heeft de Oranjevereniging zelf stroom, water en licht naar toe gebracht in de afgelopen jaren. De gemeente stelt de grond beschikbaar en de vereniging pakt het met beide handen aan om er iets van te maken. “Ze moeten vooruit denken en meedenken” (Rino Verwijs, Oranjevereniging Oranje Trouw Nederhemert). Daarmee komen we uit bij het volgende onderwerp, stimuleren en waarderen. De gemeente waardeert de activiteiten, in ruil hiervoor mogen ze gebruik maken van het terrein. Wat weer leidt tot het stimuleren van de vereniging tot verdere ontwikkeling.

Stimuleren en waarderen

“Er zijn ook allerlei initiatieven uit de samenleving. Bijvoorbeeld het Franse jaar dat stadsbreed gedragen moet worden omdat het in de hele stad plaatsvindt. Dat moet zo’n gemeente stimuleren en waarderen, dat is geweldig voor een gemeente. Dan moeten ze vooraan staan om dat te faciliteren” (Peter Schipper, Stadskasteel). “Net dat beetje stimulans geven aan particuliere initiatieven. Ze zouden in hun handen moeten knijpen dat er zoveel initiatieven zijn” (Paulette Willemse, Balletschool Paulette Willemse).

De gemeente kan ook zijn waardering tonen door vanuit hun positie het aanbod wat meer zichtbaar te maken. In de interviews worden verschillende voorbeelden genoemd. Op het gebied van waardering gaat het om het praten over de activiteiten. Initiatiefgroep Cultuur in de Waard had bijvoorbeeld graag gezien dat een wethouder of gemeenteraadslid eens hardop in de krant de mensen uit Zaltbommel had opgeroepen om ook mee te werken aan het initiatief de Waard op de kaart. Of had laten horen dat ze het een mooi initiatief vinden en dat ze graag zien dat het een succes wordt. Daarnaast zouden de verenigingen en organisaties het waarderen wanneer er bezoekers

vanuit het college van burgemeester en wethouders zouden komen kijken. “Het zou een wethouder of een ambtenaar sieren als ze ook wat mensen zouden kennen uit de instellingen” (Jeanne Kers, De Poortერი). Dat draagt bij aan de waardering en levert goodwill op. Daarnaast krijgt de gemeente hierdoor ook meer zicht op wat er zich afspeelt binnen de gemeenschap op het gebied van cultuur.

Verbinden

In een poll op de website samennaardekern.nl van de gemeenteraad van Zaltbommel blijkt dat 85% van de ondervraagden verwacht dat de gemeente samen met partners (inwoners, bedrijven, instellingen) naar oplossingen zoekt bij het oplossen van lokale maatschappelijke vraagstukken.

Het verbinden ziet men als een belangrijke taak van de gemeente. “De gemeente is iemand die kan verbinden, die kan initiëren en die de dorpskernen maar ook verenigingen samen kan brengen” (Wim van Dalen, Fanfare Juliana-Concordia). Verbinden in de zin van mensen bij elkaar brengen, tussen gemeente en culturele organisaties, culturele organisaties onderling en met het bedrijfsleven. Zo ontstaat een gemeenschap. “Waar je mensen bij elkaar brengt neemt de participatie toe, actief en passief” (Henk de Wilt, Cultuur in de Waard). “Het gaat er om dat mensen elkaar weten te vinden” (Sandra van Spankeren, Commissie beeldende kunst). Men moet “elkaar leren vinden” vat de gespreksleider samen tijdens de kerntakendiscussie cultuur. (Bijlage 3.19: Notulen rondetafelgesprek Cultuur)

De Commissie beeldende kunst heeft de opdracht gekregen om vanuit het Station een verbinding te maken met het centrum. “Die krijgen we omdat we er zelf om gevraagd hebben en niet omdat de gemeente Zaltbommel ziet dat er een heleboel kennis en kunde ligt”(Sandra van Spankeren). Zo is Stefan Kusters van Stichting Boombox ooit uitgenodigd om te komen praten over de bijdrage van de gemeente op het gebied van jongeren. Er waren maar 5 mensen aanwezig, allemaal volwassenen. Het kost de gemeente veel tijd en geld om dat soort plannen te bedenken en in dit geval had het ook niet het gewenste resultaat. Dit zou meer bottom up benaderd moeten worden, door de mensen die er dicht op zitten, de mensen die er dagelijks mee bezig zijn, de professionals uit het veld (Anoniem). Hierin heeft de gemeente een verbindende rol, om de vraag of behoefte bij de juiste persoon neer te leggen. Paulette Willemse en Jan Groenendijk zien als deelnemers van Initiatiefgroep Cultuur in de waard ook een belangrijke rol voor de initiatiefgroep als adviesorgaan richting de gemeente op het gebied van cultuur. Henk de Wilt ziet een gemengde commissie van raad van burgers voor zich die over cultuur gaan. Ze beheren het geld en regelen het. Wat daarbinnen gebeurt moet de gemeente zich niet mee bemoeien. (Cultuur in de Waard) Hierbij is het wel van belang dat ze daarin faciliteren en stimuleren. Mogelijk in ruil voor een prestatiebeloning (Jeanne Kers, De Poortერი)

Wim van Dalen van Fanfare Juliana-Concordia kan zich voorstellen dat de gemeente af en toe een vergadering organiseert met alle verenigingen. Waar aandacht is voor wat er speelt binnen de verenigingen en wat daar aan gedaan kan worden. Het Stadskaasteel heeft 2 à 3 keer per jaar overleg met de wethouder over de lopende zaken. Ze zoeken tijdens dit overleg als dat mogelijk is direct naar oplossingen. Dit terugkerende overlegmoment ervaren ze als zeer prettig.

Een voorbeeld van verbinden met het bedrijfsleven noemt Peter Schipper het Meet&Match concept. Daar hebben ze twee vormen van samenwerking aan overgehouden. “Hier zou de gemeente een actieve rol in kunnen spelen. Zij kunnen partijen bij elkaar brengen en samenwerking bevorderen”(Peter Schipper, Stadskaasteel).

‘Als blijkt dat er behoefte is, de partijen zijn bereid mee te werken en het heeft waarde voor de samenleving zouden ze er eens blind op moeten vertrouwen (Anoniem). “Geef ze een zak met geld en als ze het niet goed doen dan worden ze er ook wel op afgerekend. Iedereen moet zichzelf verantwoorden en als je het niet goed doet dan krijg je volgend jaar gewoon geen geld. Ze moeten

meer vertrouwen geven aan de verenigingen”(Stefan Kusters, Stichting Boombbox). Wel moet er gekeken worden of er met het geld gebeurt is wat men heeft beloofd. Henk Plessius denkt aan resultaatgerichte afspraken tussen de gemeente en de organisatie.

Investeren in jeugd

Een groot aantal geïnterviewden benadrukken het in aanraking komen van kinderen met cultuur als belangrijke taak van de gemeente. “Dat is wel het culturele publiek van de toekomst” (Paulette Willemse, Balletschool Paulette Willemse). Men vindt het belangrijk dat cultuur laagdrempelig wordt aangeboden om kinderen de gelegenheid te geven ervan te proeven. Kinderen komen niet meer vanzelfsprekend in aanraking met kunst en cultuur. Daarom is het belangrijk om hier aandacht aan te besteden. Investeren in de jeugd door het bieden van bijvoorbeeld muziekonderwijs. “Dan kunnen ze daarna altijd zeggen of ze het wat vinden of niet en zelf de keuze maken of ze nog een keer terugkomen” (Tjallien van Loon, De Engelenbak). Vanuit de scholen is er behoefte aan cultuur onderwijs en de bereidheid bij de verenigingen om hun expertise en kennis te spreiden is groot geven zij zelf aan. Maar hier speelt geld en coördinatie een obstakel (Anoniem).

CONCLUSIE

Allereerst kan geconcludeerd worden dat de Gemeente Zaltbommel over een bijzonder rijk cultureel aanbod beschikt. Uit de interviews en de cijfers van waarstaatjegemeente.nl kan opgemaakt worden dat de inwoners van Gemeente Zaltbommel best tevreden zijn over het cultuuraanbod in de gemeente. Wel blijkt dat men zich zorgen maakt dat dit de komende tijd gaat veranderen.

Veel van het aanbod komt tot stand in de gemeenschap. Vooral op amateurgebied zijn er veel mensen actief. Zeker in de kernen rondom de stad Zaltbommel spelen de verenigingen een belangrijke rol. De grote rijkdom aan zang en muziek verenigingen valt als eerste op bij het in kaart brengen van het culturele aanbod.

De Poorterie blijkt een belangrijke speler in het culturele veld. De uitspraak “We hebben onze Poorterie” die een aantal keer voorbij komt in interviews spreekt van een relatie met de Poorterie maar daarnaast ook van een soort trots. De Poorterie heeft voor elke inwoner een andere functie, een plek om podiumkunsten te bekijken, een plek voor amateurs om kunst uit te oefenen en te spreiden, een samenwerkingspartner of een plek voor ontmoeting. In sommige gevallen, met name voor mensen uit de omliggende kernen, betekent De Poorterie weinig. Daar hebben ze hun eigen gemeenschapshuis waar cultuurparticipatie plaatsvindt. Ook wordt er door velen gesproken over wat De Poorterie zou kunnen zijn. Men ziet voor De Poorterie een grotere rol weggelegd als plek voor ontmoeting en verenigingen, De Poorterie als gemeenschapshuis.

In eerste instantie blijkt de behoefte vooral te bestaan uit het behouden van het culturele aanbod.

Er gebeurt veel binnen handbereik toch blijkt het aanbod niet voor iedereen even zichtbaar. Tijdens de interviews blijkt dat het aanbod niet iedereen bereikt. Dit geldt vooral voor mensen die minder cultuur georiënteerd zijn. Uit de interviews merkte ik dat ook onder de culturele organisaties de behoefte bestaat aan meer zichtbaarheid. En dan praten we over mensen die zelf actief zijn op het gebied van cultuur. Dat zou kunnen betekenen dat zeker de mensen die zelf niet actief op zoek gaan helemaal niet bekend zijn met het aanbod.

Vanuit de verenigingen bestaat de behoefte aan een plek voor ontmoeting en cultuurparticipatie. In de kern Zaltbommel ziet men mogelijkheden in één plek waar dit allemaal plaats zou kunnen vinden. Dit sluit aan bij de behoefte aan het bundelen van de krachten. Terwijl vanuit de kernen rondom de stad Zaltbommel het belang geuit wordt dat er in elk dorp een plek is en blijft waar het sociale en culturele leven plaats kan vinden.

De rol van de overheid op het gebied van cultuur wordt vooral gezien in het bieden van ondersteuning om de basis te leggen. Het mede mogelijk maken dat cultuurparticipatie plaats kan vinden. De gemeente hoeft zelf geen cultuur te maken, maar ze moeten wel zorgen dat het gemaakt kan worden. De belangrijkste taak die hierbij genoemd wordt is faciliteren. Faciliteren in het creëren van voorwaarden en een visie moeten zorgen voor meer helderheid. Daarnaast zien ze een rol in financiering in de vorm van subsidies. Een belangrijke aanvulling hierbij is dat faciliteren niet alleen in de vorm van geld hoeft te zijn maar dat middelen hierbij steeds belangrijker worden. De gemeente gaat over panden, vergunningen, dranghekken enzovoort en kan op die manier een belangrijke faciliterende rol hebben met een gesloten beurs.

Stimuleren en waarderen wordt ook gezien als een belangrijke rol van de gemeente. Laat zien dat je als gemeente trots bent op de initiatieven, weet wat er speelt, praat erover, kom langs en bewonder het eigen culturele aanbod. Hier krijgt de gemeente weer inzichten en good will voor terug.

De gemeente kan de verbindende schakel zijn tussen culturele instellingen, tussen gemeente en culturele instellingen maar ook met het bedrijfsleven. Breng ze met elkaar in contact, signaleer vragen en behoeften en breng deze bij de juiste instantie of persoon. Ze zien graag dat de gemeente zich inhoudelijk meer op de achtergrond houdt en gebruik maakt van de kennis en expertise uit het veld en de bereidheid om aan cultuur te werken. Wanneer er verbindingen worden gelegd ontstaat ook samenwerking.

Kinderen en jongeren worden gezien als een aandachtspunt. Het aanbod voor jongeren wordt door een aantal bestempeld als schaars. Daarnaast ziet men het in aanraking komen van kinderen met cultuur als een belangrijke investering. Hier zien een aantal geïnterviewden een belangrijke faciliterende rol voor de gemeente weggelegd in de zin van een verbindende rol tussen scholen en verenigingen en de financiering.

5 CULTUUR & INSPIRATIE

In dit hoofdstuk leest u een antwoord op de vierde deelvraag; Welke ontwikkelingen naar aanleiding van de landelijke bezuinigingen op cultuur kunnen dienen als inspiratie voor de gemeente Zaltbommel? Om een antwoord te kunnen geven op deze deelvraag is er in eerste instantie gezocht naar gemeenten met interessante ontwikkelingen op het gebied van cultuur, in het cultuurbeleid of in de vorm van projecten ideeën. Een deel van de informatie die is verwerkt in dit hoofdstuk kwam per toeval op mijn pad. Daarom is het een persoonlijke verzameling van inspiratiebronnen en ideeën geworden die relevant kunnen zijn voor de Gemeente Zaltbommel.

In de zoektocht langs een aantal gemeenten heb ik uiteindelijk de beleidsmedewerker cultuur van de gemeente Sint-Michielsgestel bereid gevonden om met mij in gesprek te gaan over het cultuurbeleid. In de eerste paragraaf *Cultuur binnen de Gemeente Sint-Michielsgestel* zullen de onderwerpen *Kerntaken*, *Uitgangspunten cultuur* en *Bezuiniging* worden besproken. Dit zijn onderwerpen die momenteel elke gemeente bezighouden als het gaat om cultuur. Daarom hebben deze onderwerpen een plek gekregen in het onderzoek om mogelijk te dienen als inspiratie voor de Gemeente Zaltbommel.

Daarnaast zal het kunst en cultuur fonds en de stimuleringssubsidie ter sprake komen in de paragraaf *Stimuleringsfondsen*. Daarnaast spreekt het Rijk over het inzetten van cultuurfondsen. En ziet Ien Stijns van Slot Loevestein mogelijkheden in een garantiefonds, wat ter sprake kwam tijdens het interview in het kader van Hoofdstuk 4 Cultuur & Behoeftes. Deze ideeën vormen samen een paragraaf omdat ze een zelfde soort strekking hebben.

Het kulturhus kwam ook ter sprake in het interview met de beleidsmedewerker van Gemeente Sint-Michielsgestel. Dit reden voor dit onderwerp zijn de ontwikkelingen rondom de buitenstad en kulturhus de Bossche Poort waar een aantal jaren geleden sprake van was. Het *Kulturhus Gemeente Sint-Michielsgestel* zal ik nader toelichten in dit hoofdstuk. In de paragraaf *Kulturhus Zaltbommel* zullen de ontwikkelingen rondom het kulturhus in het verleden en de ideeën over de toekomst worden besproken. Per toeval stuitte ik op het fenomeen wonen buiten kantoortijden toen ik op zoek was naar informatie over het kulturhus. Deze manier van huisvesten past in mijn ogen bij het kulturhus concept en volgt daarom als subparagraaf met de naam *Kulturhus buiten kantoortijden*. Hierin zullen ook andere ontwikkelingen op het gebied van huisvesten aangestipt worden.

Daarnaast trok de *Bezuinigingsdialoog* die de Gemeente Zeist voerde met inwoners van de gemeente mijn aandacht in de zoektocht naar een gemeente om een interview mee te voeren. De gemeente spreekt over de positieve resultaten van het dialoog. In mijn ogen een inspirerend voorbeeld en heeft daarom ook een plek gekregen in dit hoofdstuk.

In de paragraaf *Cultuur platform* zal de samenwerking tussen amateurverenigingen in de vorm van een cultuur platform worden besproken. Een platform is een vorm van burgerparticipatie waardoor samenwerking, communicatie en afstemming kunnen worden gerealiseerd. Mogelijk een interessante inspiratiebron voor de Gemeente Zaltbommel.

In de paragraaf *Toerisme en cultuur* wordt cultuur als onderdeel van toerisme besproken. Toerisme werd in vele interviews gekoppeld aan cultuur waardoor deze koppeling betekenis begon te krijgen en daarom niet mag missen in dit onderzoek. In deze paragraaf zullen de verschillende geïnterviewden in het kader van deelvraag 2 en 3 en de literaire bronnen in het kader van deelvraag 1 die deze koppeling maken aan het woord komen.

Als laatste paragraaf de *Conclusie* waarin een aantal ideeën worden besproken die aansluiten op de ontwikkelingen op het gebied van cultuur die momenteel binnen de Gemeente Zaltbommel spelen. Deze ideeën dienen gelezen te worden als inspiratiebron waaraan enkele conclusies worden verbonden.

CULTUUR BINNEN DE GEMEENTE SINT-MICHIELSGESTEL

Cultuur heeft binnen de gemeente Sint-Michielsgestel een belangrijke plek. In het beleid heeft cultuur een plek gekregen binnen de nota welzijnsbeleid. De gemeente heeft een aantal culturele organisaties binnen de gemeente en een vrij actief verenigingsleven. Albert Zomers denkt dat er tussen de buurgemeenten qua aanbod en financiering niet zo heel veel verschil zit. Op de gemeenten na die zich profileren als culturele gemeente. (Albert Zomers, Gemeente Sint-Michielsgestel)

Kerntaken

Albert Zomers ziet de rol van de gemeente vooral faciliterend. Faciliteren kan in de vorm van gebouwen, geld of praktische zaken zoals het beschikbaar stellen van dranghekken of op een gemakkelijke manier vergunningen verlenen. “Het belangrijkste wat je als gemeente kunt doen is ervoor zorgen dat er zo weinig mogelijk hindernissen zijn zodat initiatieven gemakkelijk uitgevoerd kunnen worden. Daarnaast kun je ondersteunen in financiële zin door middel van vaste subsidies of eenmalige subsidies” (Albert Zomers, Gemeente Sint-Michielsgestel).

Uitgangspunten cultuur

Gemeente Sint-Michielsgestel zet in op cultuur educatie. In het kader van het jeugdbeleid willen ze dit blijven ondersteunen. Toen de marktplaats cultuur educatie dreigde weg te vallen door het stopzetten van de subsidie vanuit de provincie hebben ze in overleg met het onderwijs gezocht naar een oplossing. Het onderwijs heeft aangegeven het te kort van 50% aan te vullen. De marktplaatscoördinator blijkt nog steeds heel hard nodig om het aanbod bij de afnemer te krijgen. (Albert Zomers, Gemeente Sint-Michielsgestel)

Bezuiniging

“Als gemeente ben je voor een groot deel afhankelijk van geld vanuit het rijk. Als zij de kraan een stukje dichtdraaien dan kunnen wij niks anders dan ook de kraan een stukje dichtdraaien. Dan moet je keuzes gaan maken” (Albert Zomers, Gemeente Sint-Michielsgestel). Met het nieuwe subsidiebeleid hebben ze een verdeling gemaakt in ‘need to have’ en ‘nice to have’. Ze hebben gekeken naar wat er nodig is, wat overeind gehouden moet worden, wat mensen zelf kunnen betalen en waar mensen een keuze in hebben. In dat opzicht hebben zorginstellingen en ouderenwelzijn het geld het hardst nodig. Daar zijn mensen afhankelijk en hebben ze niks te kiezen, need tot have. En bij nice to have komt je al gauw bij cultuur, daar hebben mensen de keuzemogelijkheid. Maar dat betekent niet dat we het minder belangrijk vinden. Concreet betekent het een bezuiniging van 10% op zorgverenigingen, 15% op harmonieverenigingen en 35% op sport omdat daar heel veel jeugdleden bij zitten. En de culturele verenigingen leveren vaak 100% in. Dat wordt meestal met een overgangstermijn van een paar jaar afgebouwd. (Albert Zomers, Gemeente Sint-Michielsgestel)

STIMULERINGSFONDSEN

Sint-Michielsgestel stimuleert lokale cultuurinitiatieven via een kunstfonds. Ze stellen via het kunst en cultuur fonds vanaf 2012 € 12.500 beschikbaar voor laagdrempelige, lokale kunst en cultuur initiatieven. Met het kunstfonds wil de gemeente het culturele klimaat stimuleren en inwoners van de gemeente meer in aanraking brengen met kunst en cultuur. Dit fonds valt buiten het subsidieprogramma vertelt beleidsmedewerker cultuur, Albert Zomers in het interview. Mensen uit de gemeente kunnen een aanvraag indienen voor bijvoorbeeld tentoonstellingen, exposities of een harmonie die een bijzonder optreden geeft. De Commissie kunst en cultuur is een adviesorgaan

binnen de gemeente en adviseert het College van burgemeester en wethouders over de aanvragen die binnen komen. Daarnaast adviseren ze onder andere over het te voeren kunstbeleid, over kunstaankopen en subsidiëring. De commissie bestaat uit vijf onafhankelijke leden. (Albert Zomers, Gemeente Sint-Michielsgestel)

Daarnaast heeft de Gemeente Sint-Michielsgestel plannen voor de invoering van een stimuleringssubsidie waarvoor €32.000 per jaar beschikbaar wordt gesteld. Albert Zomers vertelt dat ze naar een nieuw systeem willen waarbij organisaties een soort basissubsidie ontvangen. En daarnaast kunnen ze nog een stimuleringssubsidie ontvangen waar men eenmaal per jaar aanspraak op kan maken. Organisaties kunnen een beroep doen op deze subsidie als ze met een bepaald project of activiteit een bijdrage leveren aan de maatschappelijke doelen van de gemeente. Een vereniging levert bijvoorbeeld een extra inspanning door gehandicapten ergens bij te betrekken of ze geven voorlichting over gezonde voeding om overgewicht te bestrijden dan kunnen ze daar extra subsidie voor aanvragen. Hiervoor wil de gemeente Sint-Michielsgestel een website ontwikkelen waar deze subsidies aangevraagd kunnen worden. Op de site staan de verschillende onderdelen van het welzijnsbeleid met voorbeeldactiviteiten waar de verenigingen een bijdrage aan kunnen leveren. Een soort stimuleringsbeleid om verenigingen als een soort instrument in te zetten om te werken aan het welzijn binnen de gemeente. (Albert Zomers, Gemeente Sint-Michielsgestel)

Ook het rijk wil vernieuwing en kleinschalige initiatieven financieren via cultuurfondsen. Het kabinet wil de ruimte blijven bieden aan vernieuwing en innovatie in cultuur dat niet op de markt tot stand komt. Deze cultuurfondsen zijn hiervoor een geschikte partij aangezien zij over de expertise beschikken om dynamiek en vernieuwing in de cultuursector te volgen, te ondersteunen en in stand te houden. (Rijksoverheid, 2011a) De publieke cultuurfondsen zijn onderdeel van de landelijke culturele basisinfrastructuur en ontvangen daarom direct subsidie van het rijk. Vervolgens hebben die publieke fondsen de verantwoordelijkheid over een groot deel van de subsidiebesluiten (Rijksoverheid, 2011b).

Ien Stijns ziet ook een mogelijkheid in het creëren van een revolverend garantiefonds. Een organisatie komt met een goed onderbouwd plan, heeft al de nodige middelen bij elkaar gesprokkeld maar komt in het financiële plaatje nog wat te kort en leent dat via het garantiefonds van de gemeente. Culturele organisaties laten in het businessplan zien dat ze het geleende bedrag in 3 jaar terugverdienen en betaald verhoudingsgewijs een lage rente.

KULTURHUS GEMEENTE SINT-MICHIELSGESTEL

Het kulturhus komt oorspronkelijk uit Scandinavië. Het is een accommodatie waar instellingen en verenigingen als gebruikers van het gemeenschapshuis samen verantwoordelijk zijn voor de invulling en indeling van het gemeenschapshuis. Hierbij is samenwerking van belang. “Waar mensen samen komen gebeurt iets” (Staaveren, 2010, p.3). In het kulturhus zijn verschillende voorzieningen gehuisvest onder een dak. Bijvoorbeeld de VVV, bank, postvoorziening, bibliotheek, peuterspeelzaal, kinderopvang, schoolruimte, spreekkamers voor artsen, vergaderfaciliteiten en ontmoetingsplekken. (Sint-Michielsgestel.nl, z.d.) De participanten beschikken over een gezamenlijke visie over de rol van de voorziening in de gemeenschap. Gemeente Sint-Michielsgestel gaat in 3 kernen een kulturhus starten. Het doel van het kulturhus is dat de verenigingen meer gaan samenwerken en dingen gezamenlijk gaan oppakken. De gemeente investeert in de nieuwbouw of verbouwing van het kulturhus. De gemeente blijft eigenaar van het pand en draagt ook de zorg voor het groot onderhoud. De stichting betaald geen huur aan de gemeente voor het gebouw. Daar staat tegenover dat de gemeente geen subsidie meer geeft voor de exploitatie van het kulturhus. De stichting moet er zelf voor zorgen dat ze vanuit de huur die de gebruikers betalen de personeel,- energie,- en

beheerkosten kunnen betalen. De verenigingen die gebruik maken van het kulturhus krijgen subsidie voor hun activiteiten maar niet voor de huurkosten. De effecten van het kulturhus zijn nog niet bekend aangezien het eerste kulturhus pas in oktober 2012 gereed is.

KULTURHUS ZALTBOMMEL

Een van de doelstellingen in het ontwikkelingsbeleid Zaltbommel 2020 vastgesteld door de gemeenteraad(2005) luidt “het versterken van de sociaal-culturele functie van de binnenstad door middel van een concentratie en bundeling van een breed scala van sociaal-culturele voorzieningen in de zuidrand van de binnenstad”. In het kader van deze doelstelling is de Gemeente bezig gegaan met het gebiedsontwikkelingsplan Bossche Poort. Een onderdeel hiervan is het realiseren van een cultuurcentrum (3W & Woonlinie, 2007). Een aantal geïnterviewden zien nog steeds een kans in een kulturhus binnen de Gemeente Zaltbommel. In het verbinden en samenbrengen van activiteiten en spelers zien ze mogelijkheden. Cultuur in de Waard ziet een mogelijkheid in het theater aan de rivier, met terrassen en een restaurant. Men doet boodschappen, doen een drankje op het terras en loopt nog even de stad in over de brug vanuit de haven naar de binnenstad, de buitenstad als verlenging van het centrum. Als een boost voor de binnenstad. Een idee wat aansluit op de ontmoeting en kruisbestuiving die Sandra van Spankeren schetst in het interview “Zorg er voor dat de Poorterij een fantastische vergader ruimte wordt, flexibele werkplekken, ontmoeten verbinden zoals Quirius. Dat hadden we in de Poorterij moeten hebben”(Sandra van Spankeren, Commissie Beeldende kunst).

KULTURHUS BUITEN KANTOORTIJDEN

De Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting startte het experiment *Wonen buiten kantoortijd*. Het omzetten van kantoorruimten naar (tijdelijke) woon- en werkruimtes. De tijdelijke verhuur van panden onder de Leegstandswet in combinatie met een sobere verbouwing. In 2010 is een eerste project in gebruik genomen door 192 bewoners en een kunstenaarsorganisatie. (Singelenberg , 2011) Een bijzondere invulling voor de leegstand waar momenteel veel sprake van is. De huurders krijgen een huurcontract voor maximaal 5 jaar en daarnaast kunnen ze 10 procent korting op de huur krijgen wanneer ze 48 uur meewerken aan de verbouwing van het pand wat leidt tot een grotere woontevredenheid. (Singelenberg , 2011) En een (tijdelijke) oplossing voor het woning- en ruimtetekort waar huurders en culturele organisaties mee kampen. In de Gemeente Amsterdam worden betaalbare ateliers en (woon-) werkruimtes voor kunstenaars en culturele organisaties broedplaatsen genoemd. Bij het realiseren van broedplaatsen wordt regelmatig gebruik gemaakt van leegstaande kantoorpanden. (Gemeente Amsterdam, z.d.)

In de wijkaccommodatie Prismare in Enschede wordt ook gebruik gemaakt van een soort kortingsstelsel op de huur wanneer de participanten de ruimtes na eigen gebruiken openstellen voor verenigingen krijgen ze in ruil daarvoor huurkorting. Hierdoor wordt er efficiënter gebruik gemaakt van de ruimtes en komt er meer huur binnen. Daarnaast kunnen de verenigingen zelf ook korting op de huurprijs krijgen in ruil voor het organiseren van twee activiteiten per jaar. Op deze manier blijft een groot aantal activiteiten gewaarborgd. (Staaveren, 2010)

GEMEENTE ZEIST EN HET BEZUINIGINGSDIALOOG

Net als alle andere gemeenten heeft de Gemeente Zeist ook te maken met een bezuinigingsopgave. Hierbij hebben ze hulp ingeschakeld van de samenleving. In een interactief proces, genaamd bezuinigingsdialoog hebben ze themagroepen met experts uit de samenleving samengesteld. In groepen hebben ze bezuinigingsvoorstellen bedacht en uitgewerkt om de gemeentelijke begroting sluitend te krijgen. Daarnaast heeft het dialoog een waardevol kennisnetwerk in de samenleving opgebracht. Nu de voorstellen er liggen breekt de implementatiefase aan waarin overgegaan moet worden op concrete actieplannen. Hierin zullen de inwoners ook een belangrijke rol spelen. “Alleen door gebruik te maken van elkaars kennis en kracht, kunnen we de soms moeilijke financiële ingrepen

ombuigen tot een positieve prikkel tot gemeenschappelijke vernieuwing” (zeist.nl, 2012). De voorstellen zijn ingedeeld in spoor 1 tot en met 4. Waarbij spoor 1 is goedgekeurd door de gemeenteraad en als eerst uitgevoerd zal worden. Spoor 2 de voorstellen die door de Raad een andere ingangsdatum hebben gekregen. Spoor 3 de zoekrichtingen van het college en als laatste spoor 4 de aanvullende ideeën. Om een idee te krijgen van de bezuinigingvoorstellen volgen hier een aantal voorbeelden: Spoor 1, organisatorische fusie tussen de muziekschool en het kunstenhuis, bezuiniging programmering gemeentelijk theater. Spoor 2, goedkoper huisvesten culturele functies De Klinker. Spoor 3, doorlichting kleine subsidies, gericht op effectiviteit. Spoor 4, evalueer en herijk historisch gegroeide subsidies voor amateurkunst, De gemeente pakt een nadrukkelijke rol bij het stimuleren van cultureel ondernemerschap door amateur- en professionele culturele organisaties. (zeist.nl, 2012)

CULTUUR PLATFORM

Scholten et al. (2008) spreken over een platform als een plek voor ontmoeting en uitwisseling. Een centrale plek voor uitwisseling van informatie over activiteiten, cursussen en ondersteuning voor amateurs in de gemeente. “Het cultureel platform heeft zich bewezen als een goede manier om het contact binnen het culturele veld te stimuleren” (Spanjers & Voorthuysen, 2011, p. 9). Dit kan zowel een digitaal platform als fysiek overlegorgaan zijn. (Scholten et al., 2008) Via het Cultuur Platform bouwen burgers mee aan het cultuurbeleid en dragen ze soms zelfs bij aan de uitvoering hiervan. Een cultureel platform is een verzamelpunt voor het lokale culturele veld en bestaat uit een afspiegeling van het lokale culturele veld (professionals, amateurs, verenigingen, stichtingen). Spanjers & Voorthuysen zien een cultuur platform als een manier om burgerparticipatie en het contact tussen de gemeente en het culturele veld te versterken (2011). Een cultuur platform kan verschillende functies hebben binnen een gemeente. dit hangt af van de lokale situatie. Een cultureel platform kan een verbindende rol hebben tussen de gemeente en het culturele veld en tussen partijen buiten het culturele veld. Daarnaast kan een cultureel platform ook dienen als adviesorgaan voor het culturele veld en de gemeente. Ook kunnen ze een rol spelen op het gebied van communicatie, in de uitwisseling van informatie tussen gemeente en het culturele veld of in het afstemmen van activiteiten binnen het culturele veld. De taken van een Cultuur Platform kunnen uitgebreid worden met het organiseren van activiteiten en evenementen, stimuleren van samenwerking of het verdelen van subsidies. (Spanjers & Voorthuysen, 2011).

TOERISME EN CULTUUR

Bij steeds meer provincies en gemeenten vormen kunst en cultuur een onderdeel van het beleid op het gebied van toerisme. Gemeenten werken via kunst en cultuur aan hun imago, bijvoorbeeld Tilburg 013. Zeeland nazomerfestival en er gaat niets boven Groningen. Ook bevorderen gemeenten met hun cultuurbeleid het vestingklimaat voor bedrijven (Raijmakers, 2009). Er wordt gesproken over cultuur inzetten als citymarketingtool. Dit is voortgekomen uit het betoog van Richard Florida ‘the rising of the creative class’ waarin hij spreekt over dat creativiteit als drijvende kracht achter de economie. Hij beschouwd cultuur als een soort voorwaarde voor economische ontwikkeling. (Jongenelen 2009). Sandra Duprée, beleidsmedewerker cultuur, ziet kansen in city marketing in de zin van als gemeente één zelfde boodschap naar buiten brengen. Als beeldmerk van de stad, hierbij komt wel gelijk de vraag naar voren wat maakt Gemeente Zaltbommel nou zo uniek. wat wil je uitdragen als gemeente wat je echt onderscheid van alle andere gemeenten in Nederland (Bijlage 2.2: Interview Sandra Duprée, Beleidsmedewerker cultuur Gemeente Zaltbommel).

Het profileren van Zaltbommel in de Bommelerwaard en landelijk zien een aantal geïnterviewden als een kans. Iedereen wil Zaltbommel op de kaart zetten. “Veel mensen vinden het hier fantastisch, een mooie stad, geweldige natuur, divers en groot cultureel aanbod, dat zijn trekpleisters!” (Bijlage 3.9: Interview Tjallien van Loon, de Engelenbak). “Je moet je onderscheiden van andere plaatsen. Juist

door die leuke krenten, die verenigingen, al die amateurs die hun best doen, het museum, de niche winkeltjes, daarvoor ga je naar Zaltbommel. Daarmee maak je het verschil, (Bijlage 3.11: Interview Rob Esseveld en Peter Schipper, Museum Stadskasteel Zaltbommel). Het maakt een plaats of stad aantrekkelijker om naar toe te gaan omdat er iets te beleven is. “Als de mogelijkheid om deel te nemen aan cultuur of sport er niet meer is, dan is Zaltbommel niet meer dan een mooi stadje” (Bijlage 3.15: Interview Stefan Kusters, Stichting Boombox).

In samenwerking en verbinding met andere dorpen of steden ziet Peter Schipper van het Stadskasteel nog wel een kans. Bijvoorbeeld de stedendriehoek, zo zou Zaltbommel samen kunnen werken op het gebied van cultuur of erfgoed. Een voorbeeld noemt hij de aldfaers erf route in Friesland. Een route van 20km cultuurhistorie, musea, boerderijen, cultuur en erfgoed. Allerlei bijzondere plekken zijn met elkaar verbonden door middel van een route. Peter verbaasde zich bij het bezoeken van deze route over de drukte. Op het gebied van kastelen ziet hij in Zaltbommel ook wel mogelijkheden om samen te werken met andere dorpen. (Bijlage 3.11: Interview Rob Esseveld en Peter Schipper, Museum Stadskasteel Zaltbommel)

CONCLUSIE

Dit zijn mogelijk een aantal inspirerende ideeën voor de Gemeente Zaltbommel die aansluiten bij de ontwikkelingen op het gebied van cultuur.

Een interessante uitspraak vind ik die van Albert Zomers “Het belangrijkste wat je als gemeente kunt doen is ervoor zorgen dat er zo weinig mogelijk hindernissen zijn zodat initiatieven gemakkelijk uitgevoerd kunnen worden” (Albert Zomers, Sint-Michielsgestel).

Zowel de Gemeente Sint-Michielsgestel als de Gemeente Zeist heeft in overleg met alle betrokken partijen veel voor elkaar gekregen. De Gemeente Sint-Michielsgestel heeft in overleg met het onderwijs over de financiering ervoor gezorgd dat de marktplaatscoördinator kan blijven bestaan om het aanbod bij de afnemer te krijgen. En de Gemeente Zeist heeft door middel van een bezuinigingsdialoog de hulp ingeschakeld van de samenleving. Door deze bottom up benadering, waarbij overleg met de betrokken partijen als basis gebruikt wordt kan een waardevol kennisnetwerk ontstaan blijkt bij de Gemeente Zeist. Een mogelijk in overleg tussen het amateurveld zien Scholten et al. (2008) in een cultuur platform als overlegorgaan met ruimte voor uitwisseling, samenwerking en verbinding.

Verschillende organisaties spreken over een kunst en cultuur fonds waaruit bepaalde projecten met maatschappelijke doelen worden gefinancierd. Het rijk spreekt over een cultuurfonds, Gemeente Sint-Michielsgestel spreekt over een kunst en cultuur fonds en over een stimuleringssubsidie en geïnterviewden spreken over een garantiefonds en een prestatiebeloning. Al deze fondsen geven een bedrag om een bepaald doel te bereiken. Een kunst en cultuur fonds ter stimulering van cultuurparticipatie. Een stimuleringssubsidie en prestatiebeloning zet in op cultuur als middel om gemeentelijke doelstellingen te bereiken. Als een soort stimulans om iets bij te dragen aan maatschappelijke doelen. En het garantiefonds als een soort lening die wordt verstrekt tegen een bepaalde rente.

Het Kulturhus heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen. Ook gemeente Zaltbommel is hier mee aan de slag gegaan, de Bossche Poort en de Buitenstad zoals eerder genoemd in het onderzoek zijn hier voorbeelden van. (*Onderzoeksopzet, Probleemschets*) Maar er blijft interesse in samenwerking en verbinden. Het samen wonen is meer naar de achtergrond geschoven maar wordt wel als extra stimulans voor samenwerking gezien.

Kunst en cultuur kan gezien worden als een belangrijk onderdeel van toerisme. De onderscheidende factor van de Gemeente Zaltbommel ziet men in de mooie stad, het cultureel erfgoed, de natuur en het diverse en rijke culturele aanbod. Dat maakt Zaltbommel uniek en kan interessant zijn voor de landelijke profilering van de Gemeente Zaltbommel.

6 MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR DE GEMEENTE ZALTBOMMEL

Mede mogelijk maken kan ook gelezen worden als faciliteren. Het faciliteren van initiatieven op het gebied van cultuur is iets wat eigenlijk in elk interview terug kwam in verschillende vormen. Als gemeente ben je er niet voor om cultuur te maken maar je bent er voor om te zorgen dat inwoners aan cultuur kunnen deelnemen. Mede mogelijk maken zie ik daarom als een samenvatting van de rol die de gemeente zou kunnen spelen op het gebied van cultuur.

Het advies is gebaseerd op de resultaten van voorgaande deelvragen. Uit al de verzamelde literatuur, interviews, rapporten en gesprekken is ontzettend veel waardevolle informatie voortgekomen over de behoefte, het aanbod en de rol van de Gemeente Zaltbommel op het gebied van cultuur.

Uit het onderzoek zijn drie opvallende onderwerpen naar voren gekomen die de basis zullen vormen van de adviezen die worden gegeven in dit hoofdstuk. Dit advies is daarom opgebouwd uit drie paragrafen met in elke paragraaf één onderwerp met bijbehorende adviezen. De onderwerpen zullen worden onderbouwd met informatie uit de deelvragen. De plek in de deelvraag waar de onderbouwing is terug te vinden staat als volgt vermeldt: (hoofdstuk, paragraaf)

Het advies zal worden gegeven vanuit mijn ervaring als culturele en maatschappelijke vorming professional. De adviezen zullen een antwoord vormen op de hoofdvraag; **Hoe kan Gemeente Zaltbommel in de toekomst haar culturele aanbod zodanig inrichten dat de huidige cultuurparticipatie van haar burgers in stand gehouden wordt en (waar mogelijk) bevorderd?**. In deze vraag wordt gesproken over het inrichten van het culturele aanbod. Inrichten betekent in dit verband wat de gemeente Zaltbommel kan inzetten op het gebied van cultuur om de cultuurparticipatie te behouden en waar mogelijk bevorderen. Elk advies zal worden afgesloten met een SWOT analyse waarin kort de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen in kaart zullen worden gebracht. Dit zijn de eerste gedachten en is nog geen volledig uitgewerkte analyse maar dient voornamelijk als inventarisatie om te zien wat het advies kan opleveren voor de Gemeente en waar ze tegenaan zouden kunnen lopen bij het invulling geven aan het advies.

Als eerste zal het onderwerp *Waar je mensen verbindt neemt de participatie toe* worden behandeld. Waarin het belang van verbindingen binnen en buiten het culturele veld zal worden benadrukt wanneer het gaat om cultuurparticipatie. Dan volgt het advies *Structurele contact momenten* waar aandacht is voor informatie uitwisseling en communicatie als verbinding tussen de diverse partijen. Ook de rol van de gemeente komt te sprake in deze paragraaf. Als laatste volgt een SWOT-analyse waarin de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van het advies zullen worden behandeld.

Dan volgt het tweede onderwerp *Kennis en expertise uit het culturele veld verbinden aan maatschappelijke doelen*. Dit gaat over het koppelen van kennis en expertise uit het culturele veld aan lokale vraagstukken. Als eerste komt hier het advies *Cultuur platform* uit voort waarin de rol en de meerwaarde van een cultuur platform zal worden aangestipt. Ook hier zal een SWOT-analyse worden uitgevoerd om een indruk te geven wat een cultuur platform kan opleveren en wat voor bedreigingen het met zich meebrengt. Dit onderwerp bevat nog een tweede advies namelijk het *Stimuleringsfonds* waarbij culturele projecten aan maatschappelijke doelstellingen worden gekoppeld. Gevolgd door een SWOT-analyse met de sterktes en de zwaktes van een stimuleringsfonds. Ook in dit hoofdstuk zal nader toegelicht worden wat de rol van de gemeente hierin kan zijn.

Het laatste onderwerp is *Ruimte voor ontmoeting en cultuurparticipatie*. Uit het onderzoek komt de behoefte van een plek om te participeren naar voren. Een plek waar ruimte is voor ontmoeting blijkt van belang voor cultuurparticipatie. Hier komt het advies *Een plek voor cultuurparticipatie* uit voort

waarin wordt gekeken naar een mogelijke ruimte waar deze cultuurparticipatie plaats kan vinden. Waarin wordt gekeken naar De Poorteriej als plek voor ontmoeting en cultuurparticipatie. Daarnaast zal dit advies ook worden uitgebreid met andere mogelijkheden voor ontmoeting en cultuurparticipatie. Met een SWOT-analyse waarin aandacht is voor de sterke en minder sterke kanten van dit advies.

WAAR JE MENSEN VERBINDT NEEMT DE PARTICIPATIE TOE

Verbindingen binnen het culturele veld en verbinden van het culturele veld met de gemeente blijkt een belangrijk onderwerp maar tegelijkertijd ook een ingewikkelde. Uit een aantal interviews komt naar voren dat men hier al jaren mee bezig is. Er liggen enkele verbindingen, zoals de samenwerking tussen de bibliotheek, de Poorteriej en het stadskasteel met het Jip en Janneke project, die als zeer waardevol worden ervaren. (Cultuur & Behoeft, De Poorteriej) Verbinden komt in de interviews naar voren als een belangrijke taak van de gemeente. Als overkoepelde organisatie kunnen ze vraag en aanbod signaleren en bij elkaar brengen en daarnaast verbindingen binnen het culturele veld, verbindingen tussen het culturele veld en de gemeente en verbinding tussen het culturele veld en het bedrijfsleven stimuleren (Cultuur & Behoeft, verbinden). Waar je mensen verbindt neem de participatie toe. Het gaat er om dat mensen elkaar weten te vinden. Kunst en cultuur educatie en amateurkunst wordt in de literatuur beschreven als een mooie vorm van het verbinden van de professionele kunst aan de samenleving. (Cultuur & Leefbaarheid, Cultuurparticipatie)

Met deze verbindingen creëer je een bloeiende culturele sector. Een positief bijkomend effect is dat een bloeiende culturele sector publiek en toeristen aan trekt (Cultuur & Leefbaarheid, Toeristische waarde). Dat maakt het juist extra belangrijk om hier aandacht aan te besteden voor een positieve impuls voor de stad, voor toerisme en uiteindelijk voor de middenstand en de economie. Zeker in een lastige tijd voor de cultuursector met de bezuinigingen zijn verbindingen van essentieel belang. Dit sluit aan bij de doelstelling Cultuur & Ontmoeten en Verbinden in het gemeentebestuur. Binnen deze doelstelling wordt aandacht besteed aan het bevorderen van verbinding en samenwerking tussen diverse partijen. (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Cultuurbeleid) Verbindingen kun je niet dwingen, maar als gemeente kun je ze wel signaleren en koppelen.

STRUCTURELE CONTACT MOMENTEN

Een eerste advies om te verbinden is het faciliteren van communicatie binnen het culturele veld en tussen het culturele veld en de gemeente in de vorm van structurele contactmomenten. Het is belangrijk dat er momenten zijn voor organisaties en verenigingen waar zij met elkaar in contact kunnen komen, informatie kunnen inwinnen, vragen kunnen stellen en dingen kunnen afspreken. Een ruimte om informatie uit te wisselen en in gesprek te gaan met organisaties uit het culturele veld en de gemeente. Een geïnterviewde vertelt erg tevreden te zijn met de 2 jaarlijkse contact momenten waarbij ruimte is voor vragen, het bespreken van problemen en het zoeken naar oplossingen (Cultuur & Behoeft, verbinden). Bovendien valt op dat er vanuit de verenigingen veel onbekendheid heerst over de invoering van het nieuwe subsidiebeleid en de gevolgen daarvan voor de verenigingen. Een terugkerend overleg moment over lopende zaken zou erg gewaardeerd worden (Cultuur & Behoeft, De rol van de gemeente op het gebied van cultuur). Het effect dat deze structurele overlegmomenten met zich mee zou kunnen brengen is terug te zien in het contactmoment wat de Gemeente Zeist heeft gehad met haar inwoners in de vorm van een bezuinigingsdialoog. Het dialoog wat zij gevoerd hebben heeft een waardevol kennisnetwerk in de samenleving opgeleverd. (Cultuur & Inspiratie, Gemeente Zeist en het Bezuinigingsdialoog)

In het kader daarvan adviseer ik de gemeente om 2 keer per jaar een vergadering te faciliteren waarbij alle verenigingen uitgenodigd worden. Dit maakt het voor de gemeente ook gemakkelijker om

contact te hebben en behouden met de verschillende kernen waarover wordt gesproken in het cultuurbeleid (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Cultuurbeleid). De plannen om deze vergadering structureel plaats te laten vinden als informatie en contact moment tussen de verenigingen en de gemeente dient helder gecommuniceerd te worden naar het culturele veld. Het gaat om uitwisseling dus de vergadering is in dienst van beide partijen. Dat maakt het een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het zorgen dat deze vergadering plaatsvindt ligt in eerste instantie bij de gemeente. Dan is het aan de gemeente of zij de organisatie op zich nemen of dat ze dit neerleggen bij het culturele veld. Ik adviseer de gemeente om de organisatie van de eerste vergaderingen op zich te nemen en als het eenmaal loopt kan er gekeken worden of de organisatie uit besteed kan worden. Een cultuur platform zoals beschreven in het advies cultuur platform zou hier de ideale partner in kunnen zijn. Anders kan een commissie beeldende kunst of een culturele organisatie die daar ervaring mee heeft de organisatie op zich nemen. Wanneer de organisatie wordt uitbesteed verzorgt de gemeente de faciliteiten in de vorm van een locatie, budget en de contactgegevens.

THEMABIJEENKOMSTEN

Daarnaast zijn er een aantal belangrijke dingen waar veel verenigingen momenteel mee te maken hebben. Je signaleert als gemeente een veel voorkomend probleem, een vraag of een behoefte vanuit de verenigingen. Eén van de uitgangspunten in het cultuurbeleid van de gemeente luidt Cultuur & Leren en Ontwikkelen. Daarin spreekt de gemeente van een jaarlijkse markt op het gebied van cultuureducatie waar vraag een aanbod elkaar ontmoeten. De rol van de gemeente uit zich in het faciliteren en stimuleren van cultuureducatie. Dit zou een interessante invulling kunnen zijn voor een jaarlijkse themabijeenkomst. Het ontmoeten van vraag en aanbod kan natuurlijk veel breder getrokken worden waarbij verenigingen ook een plek krijgen om in contact te komen met scholen.

Als gemeente zie je bijvoorbeeld dat veel verenigingen kampen met een ledenterugloop en moeite hebben met het genereren van eigen inkomsten. Dit zijn veelvoorkomende problemen en deze spelen een belangrijke rol binnen het culturele veld. Wat je als gemeente kunt doen is een handreiking bieden om de verenigingen met elkaar in contact te brengen zodat ze van elkaar kunnen leren. Ik kan me voorstellen dat er een aantal themabijeenkomsten worden georganiseerd aansluitend op de structurele vergadering. Deze momenten zijn expliciet bedoelt voor informatie uitwisseling tussen de culturele organisaties en hier is aanwezigheid van de gemeente niet noodzakelijk. Als de culturele organisaties aanwezig zijn bij de vergadering is dit een ideale gelegenheid om naderhand met de aanwezige organisaties in gesprek te gaan en aandacht te hebben voor gezamenlijke ideeën, problemen waar men tegenaan loopt of mogelijke samenwerkingsverbanden. Deze aanvulling ontstond naar aanleiding van een interview waarin de geïnterviewde vertelde over hun cateringwerkzaamheden als bron van inkomsten voor de vereniging (Bijlage 3.8). Dit voorbeeld kan dienen als inspiratie voor andere verenigingen in het vinden van nieuwe financieringsbronnen.

Ik kan mij voorstellen dat aansluitend op de structurele vergadering in een aantal verschillende ruimtes onderwerpen worden besproken die verschillende organisaties bezig houden. Zoals het vinden van nieuwe financieringsbronnen, het werven van leden of promotie. Verenigingen die hier vragen over hebben kunnen ideeën uitwisselen met de verenigingen die hier volop mee bezig zijn. Daarnaast kan er ook gesproken worden over gezamenlijke activiteiten. Ook kan er tijdens een bijeenkomst bijvoorbeeld een gastspreker worden uitgenodigd. Afhankelijk van de behoefte en de vragen kunnen deze bijeenkomsten met een bepaalde regelmaat georganiseerd worden. De organisatie van deze themabijeenkomsten ligt bij de culturele organisaties en verenigingen zelf. De rol van de gemeente hierin is het stimuleren en het beschikbaar stellen van de locatie. Het cultuur café wat maandelijks wordt georganiseerd door een aantal cultureel actieve inwoners kunnen dienen als basis voor deze themabijeenkomsten (Bijlage 3.12).

Uit de theorie en interviews met het culturele veld blijkt dat als je initiatieven van onderop stimuleert dat de participatie vanzelf toeneemt. (Cultuur & Leefbaarheid, maatschappelijke waarde van cultuur; Cultuur & Behoeft, Verbinden) Daarnaast benadrukken de organisaties dat ondersteuning bij de basis ervoor zorgt dat de culturele organisaties het zelf kunnen organiseren en ook zorgen voor de participatie Als de basis goed is dan gaat de rest vanzelf spreken een aantal geïnterviewden. (Cultuur & Behoeft, De rol van de gemeente op het gebied van cultuur)

Als laatste onderdeel van dit advies volgt een SWOT-analyse waarin de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van de structurele contact momenten zullen worden behandeld.

Intern	
Sterktes	Zwaktes
- Gemeente Zaltbommel krijgt meer inzicht en kennis over het culturele veld. - Levert de gemeente goodwill op. - Kan direct gezocht worden naar oplossingen of partijen die mogelijk hierbij kunnen helpen. - Er ontstaat een vaste structuur in de momenten waar informatie uitwisseling mogelijk is. - Kan klein te beginnen en groeien. - Kan op de lange termijn tijdsbesparend zijn. - Door de organisatie uit te besteden bespaard de gemeente manuren.	- Vraagt om een extra tijdsinvestering van de gemeente bovenop de gewone werkzaamheden. - Er is een budget nodig voor de organisatie van de bijeenkomsten.
Extern	
Kansen	Bedreigingen
- Luisterend oor voor het culturele veld. - Kan zorgen voor meer onderlinge zichtbaarheid en afstemming. - Door het structureel plaats te laten vinden ontstaat er routine en structuur. Gemeente en organisaties kunnen hier rekening mee houden in hun planning. - Mogelijkheden voor contact creëren mogelijkheden voor samenwerking. - De combinatiefunctionaris kan hier een belangrijke rol in spelen.	- Vraagt om een extra tijdsinvestering van het culturele veld bovenop de gewone werkzaamheden. - Het wordt gezien als de zoveelste poging tot verbinding en samenwerking. - Heeft alleen kans van slagen als het door meerdere partijen gedragen wordt. - Organisaties zijn te verschillend waardoor het niet voor iedereen even relevant is.

Het organiseren van een structurele vergadering hoeft niet veel extra tijd en geld te kosten en kan op de lange termijn zelfs tijd opleveren. Daarnaast worden er door deze vergaderingen mogelijkheden gecreëerd voor uitwisseling, samenwerking en afstemming die voor alle partijen gunstig kunnen zijn. Het organiseren van een 2jaarlijkse structurele vergadering zal in het begin wat meer moeite kosten maar zal al snel weinig extra tijd vragen. Ook de invulling van de vergadering zal naarmate de tijd verstrijkt steeds efficiënter en relevanter ingevuld kunnen worden, dat is een kwestie van doorzetten. Deze vergadering vraagt van alle partijen een extra tijdsinvestering. Maar voor deze tijdsinvestering en een goede voorbereiding krijgt men er ook veel terug.

KENNIS EN EXPERTISE UIT HET CULTURELE VELD VERBINDEN AAN MAATSCHAPPELIJKE DOELEN

De Gemeente ziet haar rol in het verbinden en stimuleren van lokale initiatieven (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Cultuurbeleid). Met het beleidsvoornemen samenwerken en samenwerking stimuleren gaat het over samenwerking tussen gemeente, instellingen en verenigingen onderling. De geïnterviewden zien ook een belangrijke taak in het verbinden van vragen aan de kennis en expertise uit het culturele veld. 85% van de inwoners verwacht dat de gemeente samen met partners (inwoners, bedrijven, instellingen) naar oplossingen zoekt bij het oplossen van lokale maatschappelijke vraagstukken. (Cultuur & Behoeft, Verbinden). Ik denk dat je als gemeente moet inspelen op de input die je krijgt vanuit de samenleving, zij zijn de ervaringsdeskundige en zitten er ten slotte middenin. Daarnaast bestaat de behoefte aan een soepelere en snellere omgang met beslissingen en vergunningen. Dit werkt stimulerend voor organisaties om iets te organiseren (Cultuur & Behoeft, Faciliteren in de vorm van middelen). Hierin is het belangrijk dat je als gemeente vooral faciliterend en stimulerend te werk gaat. De betekenis van het woord faciliteren is 'vergemakkelijken' en 'ondersteunen'. Het belangrijkste wat je als gemeente kunt doen is ervoor zorgen dat je er zo weinig mogelijk hindernissen zijn zodat initiatieven gemakkelijk uitgevoerd kunnen worden (Cultuur & Inspiratie, Cultuur binnen de Gemeente Sint-Michielsgestel).

CULTUUR PLATFORM

De afstand tussen het culturele veld en de Gemeente is vrij groot waardoor je als gemeente niet overal van op de hoogte bent en niet altijd snel kunt anticiperen op gebeurtenissen in het culturele veld. Daarnaast kost het nemen van beslissingen en de communicatie veel tijd wanneer de gemeente zich nog vanaf het begin moet verdiepen. Een cultuur platform kan bijdragen aan het doel van de gemeente om de culturele infrastructuur binnen de gemeente te versterken (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Cultuurbeleid). De sterkte van het culturele aanbod wordt gezien in de rijkdom en de diversiteit. De sterkte wordt ook gelijk bestempeld als zwakte omdat er daardoor veel aanbod onzichtbaar blijft. Een stad met een grote diversiteit aan voorzieningen trekt mensen naar de gemeente, zowel publiek, toeristen als inwoners. (Cultuur & Leefbaarheid, maatschappelijke waarde van cultuur) Hiervoor is het wel van belang dat het aanbod rijk en divers blijft en het aanbod ook zichtbaar gemaakt wordt. Dit kan ook bijdragen aan de versterking van het culturele imago door de sterke punten te vergroten wat aansluit op de beleidsdoelstelling Cultuur & Promotie (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Cultuurbeleid). Hier kan een cultuur platform een belangrijke rol in spelen door bijvoorbeeld samenwerking en contact te stimuleren en faciliteren waardoor de zichtbaarheid wordt vergroot.

Daarnaast kan een cultuur platform ook dienen als adviesorgaan richting de gemeente of zorgen voor informatie-uitwisseling (Cultuur & Inspiratie, Cultuur platform). Afhankelijk van de behoefte vanuit het culturele veld en de gemeente kan de rol van het cultuur platform bepaald worden. Een soort raad voor cultuur⁵ op lokaal niveau. Daarnaast kan de rol van het cultuur platform ook groeien in de loop van de tijd. Een start zou gemaakt kunnen worden als brug tussen gemeente en het culturele veld in de vorm van informatie-uitwisseling. De gemeente spreekt in één van haar beleidsvoornemens over het inzetten van een cultuurmakelaar als contactpersoon tussen het culturele veld en de gemeente. (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Cultuurbeleid) Een cultuur platform zou een geschikte invulling kunnen zijn van deze cultuurmakelaar.

⁵ De Raad voor Cultuur is het wettelijke adviesorgaan van de regering en het parlement op het terrein van kunst, cultuur en media. De Raad is onafhankelijk adviseert, gevraagd en ongevraagd, over actuele beleidskwesties en subsidiebesluiten.

In de uitvoering binnen de Gemeente Zaltbommel zie ik een mogelijkheid in het uitbreiden van de Commissie beeldende kunst of het inzetten van Cultuur in de Waard. Het voordeel hiervan is dat het een bestaande formatie is met kennis van het culturele veld in Zaltbommel. Cultuur in de Waard heeft aangegeven meer gezien te willen worden door de gemeente als adviesorgaan (Bijlage 3.13). En de Commissie beeldende kunst breidt de taken graag uit als brug tussen het culturele veld en de gemeente (Bijlage 3.18). Je kunt beiden al als een soort platform zien, alleen wordt deze rol momenteel vanuit de gemeente nog niet optimaal benut. In overleg zou er gekeken kunnen worden naar een geschikte invulling van een cultuur platform voor alle partijen. De rijksoverheid spreekt over het inzetten van culturele professionals uit het veld om dynamiek en vernieuwing in de cultuursector te volgen, te ondersteunen en in stand te houden. (Cultuur & Gemeente Inspiratie, Stimuleringsfondsen) Alleen door gebruik te maken van elkaars kennis en kracht kan een moeilijke situatie omgebogen worden naar een positieve prikkel tot gemeenschappelijke vernieuwing. (Cultuur & Gemeente Inspiratie, Gemeente Zeist en het Bezuinigingsdialoog)

Hieronder zal ik een aantal sterke en zwakke punten van het cultuur platform aankaarten in de vorm van een SWOT-analyse.

Intern	
Sterktes	Zwaktes
- Minder afstand tussen gemeente en culturele veld - Zorgt voor stimuleren en waarderen van de inzet van burgers - Een cultuur platform kan klein beginnen met signaleren en het verkleinen van de afstand tussen gemeente en culturele veld. - Biedt mogelijkheden om klein te beginnen en te groeien. - Kan op de lange termijn tijdsbesparend zijn. - Bespaard dure kosten van een onderzoeksbureau of ambtenaar.	- Vraagt om een extra inspanning van culturele veld bovenop de gewone werkzaamheden - Werpt op de lange termijn pas zijn vruchten af.
Extern	
Kansen	Bedreigingen
- Er is veel kennis en expertise binnen het culturele veld. - Er bestaat een initiatiefgroep Cultuur in de Waard en een Commissie beeldende kunst en zou daarom snel van start kunnen gaan. - De combinatiefunctionaris kan hier een belangrijke rol in spelen.	- Cultuur in de Waard en Commissie Beeldende kunst zien de rol van cultuur platform niet zitten

Ik zie zeker kansen in een cultuur platform. Ik kan mij voorstellen dat een cultuur platform binnen de gemeenschap in eerste instantie ingezet wordt als adviesorgaan richting de Gemeente Zaltbommel en als verbinding tussen de Gemeente Zaltbommel en het culturele veld. Afhankelijk van de behoefte en interesse kan een cultuur platform groeien. Een begin kan er zijn met de Commissie beeldende kunst en Initiatiefgroep Cultuur in de Waard. Mocht er vanuit de Gemeente Zaltbommel of vanuit het culturele veld interesse bestaan voor het invoeren van een cultuur platform zou het Rapport Samen bouwen aan cultuur. Handreiking voor een cultuur platform van Spanjers & Voorthuysen erbij gepakt kunnen worden voor meer informatie.

STIMULERINGSFONDS

In de literatuur wordt het belang van cultuur voor de gemeenschap onderstreept. Door actieve cultuurdeelname ontstaat maatschappelijke betrokkenheid en de binding met de omgeving wat leidt tot meer vertrouwen in de gemeenschap. (Cultuur & Leefbaarheid, maatschappelijke waarde van cultuur) De bijdrage aan maatschappelijke doelen als het bestrijden van eenzaamheid, de positieve invloed op gezondheid en de ontwikkeling door cultuur educatie (Cultuur & Leefbaarheid, Maatschappelijke waarde van cultuur). Ook spreekt het cultuurbeleid van de Gemeente Zaltbommel over het bruisend en levend houden van de samenleving. En het belang van ontmoeting en participatie voor de leefbaarheid binnen de samenleving. (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Belang van cultuur voor de gemeente) Eén van de Cultuurbeleid uit het cultuurbeleid spreekt van het vergroten van de sociale cohesie en leefbaarheid in de Zaltbommelse samenleving. In de uitvoering van dit doel wil de gemeente kunst en cultuur inzetten als middel om de sociale cohesie tussen de inwoners te bevorderen en de leefbaarheid in de gemeente Zaltbommel te vergroten (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Cultuurbeleid).

Om dit doel invulling te geven stel ik de gemeente voor om een stimuleringsfonds op te richten. Dit idee is ontstaan vanuit de verschillende geluiden over fondsen en subsidies ter stimulering van projecten met een maatschappelijk doel (Cultuur & Inspiratie, Stimuleringsfondsen). Kunst en cultuur levert maatschappelijke betrokkenheid en vertrouwen in de gemeenschap op wat uiteindelijk bijdraagt aan maatschappelijke doelstellingen zoals de versterking van burgerschap en sociale cohesie. (Cultuur & Leefbaarheid, Maatschappelijke waarde van cultuur) Op deze manier kan de gemeente via een stimuleringsfonds bijdragen aan deze maatschappelijke doelstellingen.

Een bepaald bedrag wordt beschikbaar gesteld om het culturele veld te stimuleren om bij te dragen aan het beleid. Bijvoorbeeld welzijnsdoelen zoals het bestrijden van overgewicht of het betrekken van ouderen bij een cultureel project om de vereenzaming van ouderen tegen te gaan. Of een project dat bijdraagt aan de gebiedsontwikkeling rondom een hangplek voor jongeren. Met het invoeren van een fonds wordt de participatie bevorderd, geeft de gemeente als blijk van waardering en vertrouwen een bedrag voor de uitvoering van het project en draagt het tegelijkertijd bij aan vragen, doelen of sociale problemen binnen de gemeenschap.

Als gemeente kun je een geschikte partij zoeken bij een bepaalde doelstelling. Een voorbeeld hiervan zie ik in het benutten van de expertise van het bestuur van Stichting Boombbox wanneer de Gemeente iets wil bereiken op het gebied van jongeren. Zij staan dichtbij de doelgroep en hebben kennis en ervaring op dit gebied. Zeker wanneer het gaat om jongeren want als een gemis in het culturele aanbod bestempeld wordt (Cultuur & Behoeft, Cultuur aanbod). Daarnaast kan je als gemeente bijvoorbeeld een oproep in de krant plaatsen waarbij je inwoners, organisaties of verenigingen oproept om projecten in te dienen die een bepaald maatschappelijk doel nastreven. In eerste instantie ligt het initiatief bij de burger, daar ontstaan de vragen en behoeften vanuit de maatschappij. Voor een vraag of tip kan altijd advies ingewonnen worden bij organisaties uit het culturele veld. Dit toont alleen maar aan dat je als gemeente interesse en waardering hebt voor de activiteiten en prestaties van de culturele organisaties. Hiervoor is geen fonds of geld nodig.

Als laatste onderdeel van dit advies volgt een SWOT-analyse waarin de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van het stimuleringsfonds zullen worden behandeld.

Intern	
Sterktes	Zwaktes
- Het is van tevoren bekend waaraan het bedrag precies besteed word. - Draagt bij aan maatschappelijke doelstellingen. - Stimuleert en waardeert inzet van het culturele veld. - Mogelijk kan er een budget aangesproken worden uit andere beleidsterreinen.	- Budget nodig voor uitvoering. - Vraagt om extra inzet gemeente en burgers bovenop de gewone werkzaamheden.
Extern	
Kansen	Bedreigingen
- Levert het culturele veld opdrachten op - Het geld wat de gemeente uitgeeft zijn extra inkomsten voor de cultuursector en kan dus twee keer ingezet worden voor culturele doeleinden. - Er is veel kennis en expertise op het gebied van cultuur binnen het culturele veld beschikbaar. - Er is een grote groep actievelingen die graag meewerkt aan de ontwikkeling van het culturele veld. - Stimuleert inzet van burgers. - Het is mogelijk om een pilot te starten.	- Vraagt teveel van een culturele instelling of vereniging waardoor er geen gebruik van gemaakt wordt.

Ik realiseer mij dat er in een tijd van bezuinigingen niet zomaar geld apart gezet kan worden in een fonds. Toch kan ik mij voorstellen dat een stimuleringsfonds gericht ingezet kan worden voor bepaalde maatschappelijke doelen waar de gemeente geld voor over heeft. Met dit fonds zouden ook doelen uit andere beleidsvelden aangesproken kunnen worden. Daarmee kunnen wellicht ook andere budgetten gebruikt worden.

RUIMTE VOOR ONTMOETING EN CULTUURPARTICIPATIE

Kunst en cultuur wordt gezien als een zinvolle vorm van vrijetijdsbesteding. Maar draagt daarnaast ook bij aan het bevorderen van maatschappelijke deelname en gemeenschapsvorming. Ontmoeting is hierbij een belangrijk ingrediënt. (Cultuur & Leefbaarheid, Maatschappelijke waarde van cultuur). Daarvoor is wel een plek nodig waar deze ontmoeting plaats kan vinden. Als deze plek er niet is gaan mensen zelf op zoek naar een plek om elkaar te ontmoeten. Dit heeft niet altijd het gewenste effect, denk aan hangjongeren of zwervers. Een locatie waar cultuurparticipatie en ontmoeting plaats kan vinden kan een belangrijk middel zijn om dit te sturen. Als gemeente hoef je zelf geen cultuur te maken maar zorg je ervoor dat het voor inwoners mogelijk wordt om aan cultuur deel te nemen. Geïnterviewden geven aan dat ze vooral behoefte hebben aan een goede basis, als het eenmaal loopt ontstaat de cultuurparticipatie vanzelf (Cultuur & Behoeft, De rol van de gemeente op het gebied van cultuur). Een belangrijke basis wordt gezien in een plek om cultuur te beoefenen, te spreiden en te participeren (Cultuur & Behoeft, Faciliteren in de vorm van een plek). Gemeente Zaltbommel spreekt in haar cultuurbeleid over het creëren van mogelijkheden voor cultuur uitingen en zorgen dat

de culturele infrastructuur in orde is. Ze spreken van een belang van de dorpshuisfuncties als ontmoetingplek, oefenruimte en podium. In de literatuur staat ook geschreven dat mensen die in aanraking komen met cultuur gestimuleerd worden om actief met cultuur bezig te gaan (Cultuur & Leefbaarheid, Cultuurparticipatie). Hier kan een plek waar ontmoeting en cultuurparticipatie plaatsvindt een belangrijke bijdrage aan leveren. De Gemeente ziet haar rol in het zorgen voor laagdrempelige voorzieningen en het behouden, ontwikkelen en realiseren van ontmoetingsplaatsen en oefenruimtes (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, Cultuurbeleid).

Uit verschillende interviews kwam naar voren dat er met name vanuit de verenigingen behoefte is aan een ruimte om hun cultuur uit te oefenen en zich te laten zien en horen (Cultuur & Behoeft, Behoeft). Met de gemeentelijke herindeling heeft Zaltbommel een muziektent overgenomen van de Gemeente Brakel. Als een vereniging nu de muziektent wil gebruiken moeten ze betalen voor de op- en afbouw van de muziektent waardoor er voor de verenigingen een hoge drempel is ontstaan om gebruik te maken van het podium om hun cultuur te spreiden. (Cultuur & Behoeft, Faciliteren in de vorm van een accommodatie) Hieruit blijkt de behoefte en de noodzaak voor kleinere verenigingen aan een laagdrempelige accommodatie.

EEN PLEK VOOR CULTUURPARTICIPATIE

In eerste instantie zijn de gemeenschapshuizen hiervoor een geschikte locatie. Met name in de kernen worden de gemeenschapshuizen volop gebruikt door de verenigingen. In de kern Zaltbommel zijn veel verenigingen verspreid door de hele stad. Waardoor samenwerking en afstemming moeilijk blijkt. (Cultuur & Behoeft, Samenwerking en afstemming) De Poorterie is een prachtige plek met diverse ruimtes waar deze cultuurparticipatie plaats kan vinden en regelmatig ook plaatsvindt. Ook heeft De Poorterie een grote waarde als het gaat om professioneel theater, een plek voor ontmoeting en als samenwerkingspartner (Cultuur & Behoeft, Poorterie). De literatuur spreekt over het belang van cultuur voor het woon- en vestigingsklimaat. Met name podiumkunsten en monumenten blijken hier een grote invloed op te hebben waardoor de vastgoedwaarde stijgt. Cultuur blijkt daarnaast ook een belangrijke economische waarde te hebben in die zin dat cultuur bezoekers trekt die geld uitgeven tijdens hun aanwezigheid in de stad. Uit onderzoek blijkt dat mensen bij een museumbezoek een totaaluitgave doen van ongeveer vier keer de entreprijs (Cultuur & Leefbaarheid, Economische waarde). De gemeente onderstreept De Poorterie als een belangrijke faciliteit voor inwoners, verenigingen, economie en de lokale middenstand. De rol van de Gemeente Zaltbommel wordt gezien in het bereikbaar en toegankelijk houden van De Poorterie voor de kleine verenigingen (Cultuur & Gemeente Zaltbommel, De Poorterie). Tijdens de kerntakendiscussie over cultuur gaf een vereniging aan op een avond alleen in het gebouw te zijn (Bijlage 3.19). Een aantal verenigingen geeft aan dat De Poorterie voor de vereniging te duur is en zij daardoor genoodzaakt zijn ergens anders te huisvesten (Cultuur & Behoeft, Poorterie). Hoogstwaarschijnlijk kost een avond waarop er maar één vereniging gebruik maakt van de ruimtes De Poorterie meer geld dan dat het oplevert. Wanneer de verenigingen meer gebruik maken van De Poorterie, heeft De Poorterie meer inkomsten, hebben verenigingen een plek om te oefenen en is er een mogelijkheid tot samenwerking en kruisbestuiving. Dit vraagstuk is te complex om hier een advies over te geven en vraagt om nader onderzoek waar De Poorterie momenteel ook volop mee bezig is. Ik denk dat hier door gemeente, De Poorterie en wellicht enkele participanten, gezocht moet worden naar een oplossing hoe De Poorterie als ruimte toegankelijker gemaakt kan worden voor verenigingen zonder dat het De Poorterie tegenhoudt als theater. Zeker wanneer De Poorterie door de Gemeente Zaltbommel gezien wordt als het culturele centrum van de stad.

Leegstaande panden als plek voor cultuurparticipatie

De ontwikkelingen rondom De Poortertij zijn momenteel in volle gang. Het zou het mooist zijn als De Poortertij de plek zou kunnen zijn voor een groot aantal verenigingen waardoor ontmoeting en samenwerking gestimuleerd kunnen worden. Naast De Poortertij als cultureel centrum zie ik een mogelijkheid in het beschikbaar stellen van leegstaande ruimtes zoals kantoor- en winkelpanden voor verenigingen en culturele initiatieven. Dit idee is voortgekomen uit het fenomeen wonen buiten kantoor tijden van de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting en de broedplaatsen van de Gemeente Amsterdam (Cultuur & Inspiratie, Kulturhus). Aangezien er momenteel veel leegstand is zou de Gemeente Zaltbommel deze ruimtes (tijdelijk) beschikbaar kunnen stellen aan verenigingen. Dit zorgt voor meer bedrijvigheid en een aantrekkelijke uitstraling vergeleken met een achterstallig leeg pand. Daarnaast zijn kantoorpanden vaak erg groot waardoor het mogelijk is om meerdere verenigingen onder een dak te plaatsen waardoor er een soort tijdelijk kulturhus ontstaat.

Dit hoeft een gemeente niet direct meer geld te kosten want leegstand kost de gemeente ook geld. De verenigingen betalen geen huur aan de gemeente maar zouden kunnen bijdragen in de lasten van gas, water en licht. Daarnaast zie ik ook nog een kans in korting op deze kosten in ruil voor het opknappen van het pand of het aanbieden van activiteiten voor de gemeenschap. Een leegstaand pand is niet altijd direct bruikbaar voor verenigingen. Mogelijk kan er in overleg tussen de verenigingen en de gemeente afspraken gemaakt worden over het opknappen van het pand in ruil voor een plek in het pand. (Cultuur & Inspiratie, Kulturhus). Een gemeente laat hiermee zien dat hij meedenkt met de verenigingen en bereid is om naar oplossingen te zoeken. Ook ga je op deze manier creatief en efficiënt om met de leegstand binnen de gemeente.

Brede Scholen als plek voor Cultuurparticipatie

Op het gebied van cultuurparticipatie worden brede scholen door verenigingen gezien als een mooie plek om cultuur te beoefenen en te spreiden (Cultuur & Behoeft, Behoeft vanuit organisaties). Binnen de gemeente Zaltbommel zijn een aantal brede scholen aanwezig. Uit interviews heb ik vernomen dat er binnen de brede scholen nog maar weinig samengewerkt wordt met andere organisaties. De gemeente zou hier een rol in kunnen spelen door binnen het onderwijs samenwerking met verenigingen te stimuleren. De Gemeente kan de partijen en belangen bij elkaar brengen. Op deze manier ontstaan er ook meer mogelijkheden voor cultuureducatie. Cultuur educatie blijkt een positief effect te hebben op de leerprestaties, vaardigheden en zelfbewustzijn van kinderen. Cultuur levert een belangrijke bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling van kinderen. (Cultuur & Leefbaarheid, Persoonlijke waarde van cultuur) Deze ontwikkeling komt makkelijker tot stand met de culturele organisaties in hetzelfde pand. Hier kan de combinatiefunctionaris in de toekomst een belangrijke rol in spelen.

In onderstaande SWOT-analyse zullen de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van het advies 'Leegstaande panden als plek voor cultuurparticipatie' worden behandeld.

Intern	
Sterktes	Zwaktes
- Concrete oplossing voor het ruimtegebrek van verenigingen. - Kost de Gemeente niet direct extra geld. - Leegstaande panden worden benut. - Stimuleert en waardeert inzet van culturele veld.	- Kan verenigingen geen vastigheid bieden.

Extern	
Kansen	Bedreigingen
- Tegengaan van verloedering en afbreuk van leegstaande panden. - Meer samenwerking en kruisbestuiving mogelijk. - Meer zichtbaarheid binnen het culturele veld. - Verlevendigen van het centrum. - Cultuur in de stad trekt mensen naar het centrum. - Het is mogelijk om een pilot te starten - Kan gezien worden als een pilot project voor een kulturhus.	- Lege panden staan vaak afgelegen.

Ik zie het benutten van de leegstaande panden als een kans voor zowel de culturele organisaties als de Gemeente Zaltbommel. Op deze manier krijgen de panden een functie en de verenigingen een plek. In het centrum zijn veel lege panden. Meer activiteiten in het centrum trekt publiek. Dit kan ook een positieve invloed hebben op de middenstand en de aantrekkelijkheid van het centrum. Mogelijk kan er meer informatie ingewonnen worden bij een gemeente die lege panden beschikbaar stelt aan culturele organisaties.

Ten slotte

Met deze adviezen hoop ik een stimulans te geven aan het onderwerp cultuur binnen de gemeente Zaltbommel. Ik vond het lastig om een advies te bedenken waar de gemeente daadwerkelijk iets mee kan in een tijd van bezuinigingen. Ik kan mij voorstellen dat het op dit moment moeilijk om invulling te geven aan ontwikkeling in de cultuursector. Daarom heb ik geprobeerd om de adviezen dicht bij bestaande initiatieven en kansen aan te sluiten.

7 DISCUSSIE

Het gaat om een kwalitatief onderzoek waar geen kwantitatieve gegevens aan gekoppeld zijn. Het is daarmee een inhoudelijk en persoonlijk onderzoek vanuit het oogpunt van een culturele en maatschappelijke vorming professional. Voor de invulling van het onderzoek heeft dit tot de gewenste informatie geleidt om de hoofd- en deelvragen te beantwoorden en een onderbouwd advies te kunnen geven. Er kan over gediscussieerd worden of meer kwantitatieve gegevens van toegevoegde waarde waren geweest voor het eindresultaat. Wel ben ik zelf na het lezen van alle literatuur nieuwsgierig geworden naar de kwantitatieve gegevens over het gebruik van het culturele aanbod in de Gemeente Zaltbommel. Dit was voor deze onderzoeksvraag niet relevant maar kan wel veel waardevolle gegevens opleveren voor de toekomst. Han Looijen, wethouder cultuur sprak in zijn interview behoefte te hebben aan cijfers over het gebruik van het culturele aanbod in de gemeente om bijvoorbeeld meetbare doelen te kunnen stellen voor de combinatiefunctionarissen. Al deze kwalitatieve gegevens maakte het voor mij soms lastig om de interviews te interpreteren en om er één duidelijk verhaal van te maken.

Tijdens het onderzoek lag de focus met name op de culturele organisaties binnen de gemeente omdat het onderzoek over het in stand houden van de huidige cultuurparticipatie gaat. Het onderzoek had misschien een interessante wending kunnen nemen wanneer er ook mensen waren geïnterviewd die iets verder van het culturele veld af stonden, bijvoorbeeld inwoners die geen gebruik maken van het aanbod, de middenstand of het bedrijfsleven. Dit werd ook aangegeven in een aantal interviews wanneer ik om tips vroeg. Toen heb ik de Van Voorden Stichting benaderd om te vragen naar hun achterliggende redenen voor het sponsoren van diverse culturele organisaties en activiteiten in de Bommelerwaard. Dit interview heeft uiteindelijk helaas niet plaatsgevonden. Dit had wat mij betreft een toegevoegde waarde geweest voor het onderzoek maar niet noodzakelijk voor het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen.

Ik denk dat het onderzoek vol staat met nuttige en relevante informatie voor de gemeente over het culturele veld. De hoeveelheid aan informatie uit de interviews (lees ongeveer 200 pagina's aan transcriptie) heb ik niet allemaal kunnen verwerken in de deelvragen. In had mij van tevoren niet bedacht hoeveelheid werk ik mijzelf op de hals haalde met 19 diepte-interviews van gemiddeld 45 minuten per stuk. Met koptelefoon heb ik alle interviews volledig uitgetikt waarna ik een poging heb gedaan om de interviews samen te vatten en aan de andere kant de zinnen toch zoveel mogelijk in tact te laten. Ik kan me de opmerking van Henk Plessius tijdens één van mijn eerste interviews nog goed herinneren. Het was iets in de trant van "weet je zeker dat je ze gaat opnemen dat gaat je heel veel tijd kosten". Ik dacht gelijk "ja dat zal wel maar ik wil het goed doen, ik wil alles eruit halen wat er in zit". Over de uitwerking van de interviews ben ik achteraf niet helemaal tevreden en zou ik een volgende keer toch anders hebben aangepakt. Door bijvoorbeeld gelijk tijdens het interview de interessante dingen op te schrijven. Ik heb gekozen voor de opnamen om mijn aandacht volledig bij het interview te kunnen houden. Een leerzame en tijdrovende les. Het resultaat is er overigens niet minder om geworden en is er waarschijnlijk alleen maar beter van geworden. Maar hier zijn waarschijnlijk de meningen over verdeelt.

Gelijk bij de start van het onderzoek merkte ik dat het woord cultuur en gemeente in één zin veel losmaakte. Ik merkte dat het gevoelige onderwerp en de gemeente als opdrachtgever een behoorlijke invloed heeft gehad in het contact met de culturele organisaties en waarschijnlijk ook zijn weerslag heeft gehad op de interviews. Het voelde alsof ik tussen de gemeente en het culturele veld in stond. Een soort onafhankelijke afhankelijke positie die mij meerdere malen goed in de war heeft gemaakt. Aan de andere kant heb ik hier ook ontzettend veel van geleerd. Ik ben erg benieuwd wat voor

invloed dit heeft gehad op het eindresultaat en hoe dit onderzoek in een andere tijd of bij een andere gemeente zou zijn verlopen. Dit heeft verder niks te maken met het eindresultaat aangezien dit gewoon aanwezig was. Een volgende keer zal ik hier waarschijnlijk wel van te voren bij stilstaan.

De dag voordat ik mijn verslag heb moeten inleveren heb ik nog een aantal tips gekregen over de structuur en aanpak van een onderzoek. Ik merkte dat ik van te voren niet voldoende heb nagedacht over mijn planning, aanpak, afbakening en structuur waardoor ik aan het einde veel tijd heb gestoken in het schrijven en maken van het rapport. Dit heeft alles te maken met mijn minimale ervaring als student in het uitvoeren van een onderzoek. Deze praktijkervaring heeft mij meer handvatten gegeven om een volgend onderzoek aan te pakken. In een volgend onderzoek zou ik daarom systematischer en planmatiger te werk gaan waardoor ik meer tijd overhoud voor de uitvoering van mijn onderzoek en het schrijven.

8 LITERATUURLIJST

- 3W & Woonlinie (2007) Zaltbommel Bossche Poort, Stedenbouwkundige visie. Maastricht & Woudrichem: 3W en Woonlinie
- Berkers, F. (1998) Domein Kunst en cultuur. In M. Spierts (Red.), *Beroep in ontwikkeling. Een oriëntatie op culturele en maatschappelijke vorming*. (pp. 133-136). Maarssen: Elsevier/De Tijdstroom
- Berkers, F. & Henrichs, H. (2000). Kunst en cultuur. In M. Spierts (Red.), *Werken aan openheid en samenhang. Een nadere verkenning van culturele en maatschappelijke vorming*. Maarssen: Elsevier.
- CBS Statline (2010) Dagtochten en uitgaven 2006-2007 Den Haag: CBS
- Cuyper, K., Krokstad, S., Holmen, T.L., Knudtsen, M.S., Bygren, L.O. & Holmen, J., (2010) Patterns of receptive and creative cultural activities and their association with perceived health, anxiety, depression and satisfaction with life among adults in Marlet, G. & Poort, J. (2011) De waarde van cultuur in cijfers. Utrecht: Atlas voor Gemeenten
- Brouwer, J. (juni 2011), *De cultuur van de wijk: over effectmeting van cultuurprojecten en cultuurprogramma's*, in J. Saris. et al. De kracht van cultuur. Effectieve cultuurimpulsen in de wijk. Amsterdam: Nicis Institute & Stichting Cultuurimpuls.
- Deekman, A., Heimans, H. & Rooij, T. de. (2010) Amateurkunst - de feiten. Monitor Amateurkunst in Nederland 2009. Utrecht: Kunstfactor
- Erven, E. van. & Dreu, F. de. (2009). Kunst&cultuurparticipatie in community art. In N. de Boer (Red.), CMV in veelvoud. Trendstudies bij Alert en Ondernemend 2.0. Opleidingsprofiel Culturele en Maatschappelijke Vorming. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Fischer, T. & Julsing, M. (2007). *Onderzoek doen! Kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Gemeente Zaltbommel (November 2009) Beleidsnota Cultureel Mozaïek - Nieuwe impulsen voor kunst en cultuur in de gemeente Zaltbommel. Zaltbommel: Gemeente Zaltbommel
- Gemeente Zaltbommel. (29 april 2010). *Coalitieakkoord 2010 -2014 'De samen-werkende gemeente'*. Zaltbommel: Gemeente Zaltbommel
- Heimans, H. (2011) Amateurs, vaandeldragers van cultuur. Boekman, 23 (87)
- Hetland, L. (2000). Listening to music enhances spatial-temporal reasoning: Evidence for the 'Mozart' effect in Marlet, G. & J. Poort (2011) De waarde van cultuur in cijfers. Utrecht: Atlas voor Gemeenten
- Jongenelen, Sandra (2009) De Gemeenten zijn de belangrijkste actoren van cultureel Nederland. Interview Arno Brok. *Boekman*, 21 (78)
- KEA European Affairs (2009) The Impact of Culture on Creativity. The European Commission
- LAGroup Leisure & Art Consulting (10 juli 2007) *Rapport toekomstbestendigheid Theater de Poorteriej*. Amsterdam: Gemeente Zaltbommel
- Landelijk opleidingsoverleg CMV. (2009). Alert en Ondernemend 2.0. Opleidingsprofiel Culturele en Maatschappelijke Vorming. Amsterdam: Uitgeverij SWP

- Marlet, G. (2009a) De aantrekkelijke stad: moderne locatietheorieën en de aantrekkingskracht van Nederlandse steden. Nijmegen: VOC
- Marlet, G. (2009b) Cultuur in de stad (2) Boekman, 21 (78)
- Marlet, G. & J. Poort (2011) De waarde van cultuur in cijfers. Utrecht: Atlas voor Gemeenten
- Raijmakers, Willem-Jan. (2009). Begint buiten Amsterdam het kippen voeren?. Boekman, 21 (78)
- Rijksoverheid. (November 2011). Cultuur in Beeld. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Saris et al. (juni 2011) De kracht van cultuur. Effectieve cultuurimpulsen in de wijk. Amsterdam: Nicis Institute
- Scholten et al. (2008). Amateurkunstbeleid ok. Een handreiking voor gemeenten. Utrecht/Den Haag: Kunstfactor en Vereniging voor Nederlands Gemeenten
- Sheldon, K.M. & Lyubomirsky, S. (2006) Achieving sustainable gains in happiness: Change your actions, not your circumstances in Marlet, G. & Poort, J. (2011) De waarde van cultuur in cijfers. Utrecht: Atlas voor Gemeenten
- Spanjers, M. en A. van Voorthuysen (Red.) (2011) Samen bouwen aan cultuur : handreiking voor een cultuur platform. Utrecht: ZIMIHC
- Staaveren, M. van. (2010) Het kulturhus in de wijk : een onderzoek naar accommodaties in stadswijken die werken volgens het kulturhusconcept Utrecht: Variya Projectbureau Kulturhus
- Tepaske, E., Groenestein, T. van., Spangenberg, F. & Schoemaker, R. (2010) Betekenis van kunst en cultuur in het dagelijks leven. Amsterdam: Motivation & Stichting Cultuur Ondernemen
- Provincie Gelderland (28 mei 2008) Meer verbindingen: cultuurbeleid provincie Gelderland 2009-2012. Arnhem: Provinciale Staten van Gelderland.
- Van den Broek, A. (2010). *Toekomstverkenning kunstbeoefening*. Den Haag: SCP.
- Valk, A. van der en S. Musterd (red.) (1998). Leefbare Steden en een duurzame omgeving. Assen: Van Gorcum.
- Waal, V. de. (juni 2008) Uitdagend leren. Culturele en maatschappelijke activiteiten als leeromgeving. Bussum: Uitgeverij Coutinho
- Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (2010) Waarstaatjegemeente.nl *Blik van Burgers 2010*. Den Haag: Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten
- Wijn, C. (13 mei 2003) *Gemeentelijk cultuurbeleid - een handleiding*. Den Haag: VNG Uitgeverij
- Wilt, H. de., et al. (6 februari 2010) Cultuur in de waard, cultuur is het waard!!! Zaltbommel: Initiatiefgroep cultuur in de waard
- Zijlstra, H. (2011a). *Beleidsnota. Meer dan kwaliteit: een nieuwe visie op cultuurbeleid*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- Zijlstra, H. (2011b) Cultuur in beeld ; Cultuur in cijfers. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Anon (2010) Cultural Capital: a manifesto for the future: investing in culture will build Britain's social and economic recovery. Geraadpleegd op 12 april 2012, van http://www.artscouncil.org.uk/media/uploads/publications/Cultural_Capital_Manifesto.pdf

Gemeente Amsterdam (z.d.) Bureau Broedplaatsen Geraadpleegd op 4 juni 2012, van <http://bureaubroedplaatsen.amsterdam.nl>

Cultuurnetwerk (z.d.) verkiezingen 2012. Dossier bezuinigingen. Geraadpleegd op 31 mei 2012, van <http://www.cultuurnetwerk.nl/cultuureducatie/legitimering/>

Hagenaars, P. et al. (2012) Kunst is zien, horen, voelen en doen. [Cultuurnetwerk]. Gedownload op 21 mei 2012, van <http://www.cultuurnetwerk.nl/cultuureducatie/legitimering/documenten/Verkiezingen%202012.pdf>

Hagenaars, P. et al. (2010) Kunst, heel gewoon. Kunst draagt bij aan de kwaliteit van leven. [Cultuurnetwerk]. Gedownload op 21 mei 2012, van http://www.cultuurnetwerk.nl/communicatie/documenten/Kunst_heel_gewoon.pdf

Rijksoverheid. (z.d.). Wat is cultuurparticipatie. Geraadpleegd op 20 april 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kunst-en-cultuur/vraag-en-antwoord/wat-is-cultuurparticipatie.html>

Singelenberg, J. (10 januari 2011). Wonen buiten kantoortijden. Geraadpleegd op 24 april 2012, van http://www.sev.nl/nieuws/nieuws.asp?code_nws=1737

Sint-michielsgestel.nl (z.d.). Kulturhus: multifunctionele inrichting van de gemeenschapshuizen. Geraadpleegd op 24 april 2012, van <http://www.sint-michielsgestel.nl/?id=1078>

Vandale.nl (z.d.) leefbaar. Geraadpleegd op 22 mei 2012, van <http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=leefbaar>

Zeist.nl (februari 2012). Bezuinigingsdialoog. Geraadpleegd op 24 april 2012, van http://www.zeist.nl/Wonen_en_leven/Plannen_en_projecten/Algemene_plannen_en_projecten/Bezuinigingsdialoog

Zaltbommel.nl (z.d.). Gemeente Zaltbommel. Geraadpleegd op 29 mei 2012, van <http://www.zaltbommel.nl>